

รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร
โดยมีศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อน
อันเนื่องมาจากพระราชดำริ จังหวัดฉะเชิงเทรา เป็นศูนย์กลาง

The Development of Agrotourism
Centralized by Khao Hin Sorn Royal
Development Study Center

โดย
ผศ.ดร.จิตต์โสภิน มีระเกตุ และคณะ

กรกฎาคม 2562

เลขที่สัญญา RDG60T0055

การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร โดยมีศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อน

อันเนื่องมาจากพระราชดำริ จังหวัดฉะเชิงเทรา เป็นศูนย์กลาง

The Development of Agrotourism Centralized by Khao Hin Sorn
Royal Development Study Center

คณะวิจัย

สังกัด

1. ผศ.ดร.จิตต์โสภิน มีระเกตุ	คณะวิทยาการจัดการ
2. อ.मुखसुदा พูลสวัสดิ์	คณะวิทยาการจัดการ
3. ผศ.ดร.ศิริรัตน์ ชุตินุเดช	คณะวิศวกรรมศาสตร์ศรีราชา
4. ผศ.ประไพพิศ สวัสดิ์รัมย์	คณะวิทยาการจัดการ
5. อ.พัชรินทร์ สิทธิเวชเมธี	นักวิชาการศึกษาชำนาญการ
6. นางสาวสินีนาง รัตน์เจริญ	นักวิชาการอิสระ
7. นางสาวรดา อ่ำประเสริฐ	คณะวิทยาการจัดการ

สนับสนุนโดยสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (สกสว.)
(ความเห็นในรายงานนี้เป็นของผู้วิจัย สกสว.ไม่จำเป็นต้องเห็นด้วยเสมอไป)

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร โดยมีศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ จังหวัดฉะเชิงเทราเป็นศูนย์กลาง เริ่มต้นเมื่อคณะนักวิจัยได้รับคำแนะนำจากสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (สกสว.) ถึงพื้นที่“ศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ” ซึ่งจากเดิมเป็นพื้นที่ที่มีความแห้งแล้งคูทะเลทรายแต่ได้รับพระมหากรุณาธิคุณจากพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร พัฒนาพื้นที่ให้เป็นศูนย์ศึกษาการพัฒนาแห่งแรกของประเทศไทย ปัจจุบันเป็นแหล่งเรียนรู้ให้กับเกษตรกรทั้งในและนอกพื้นที่ และยังเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่อุดมสมบูรณ์ งานวิจัยนี้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี ด้วยความร่วมมือทุกภาคส่วน ผู้อำนวยการและเจ้าหน้าที่ศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ที่เล็งเห็นความสำคัญกับการศึกษา เผยแพร่ ขยายผล ในรูปแบบที่แตกต่าง พร้อมทั้งถ่ายทอดองค์ความรู้ผ่านการท่องเที่ยวเชิงเกษตร โดยคำนึงถึงศักยภาพของเกษตรกรในพื้นที่เชื่อมโยง นอกจากนี้คณะผู้วิจัยยังได้พบแรงบันดาลใจที่ทำให้เห็นภาพของความสำเร็จในงานเกษตรกรรมด้วยความแน่วแน่ เชื่อมันตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ที่ทำให้เกิดความพอเพียง สุขกาย สุขใจแบบยั่งยืนของเกษตรกรตัวอย่างที่มีโอกาสเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร

งานวิจัยนี้จะไม่สำเร็จได้หากปราศจากเจ้าหน้าที่สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (สกสว.) คณะทำงาน ผศ.ดร.อรรธิกา พังงาและผศ.ดร.สุภาวดี โพธิยะราช ผู้อำนวยการฝ่ายการวิจัยมุ่งเป้า ที่เชื่อมั่นให้การดูแลและเป็นกำลังใจในระหว่างการทำงาน และความกรุณาของผู้ทรงคุณวุฒิ ที่สละเวลาให้คำแนะนำ ปรับปรุง ลงพื้นที่งานวิจัยเพื่อให้เกิดความสมบูรณ์มากที่สุดและขอขอบคุณสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (สกสว.) ที่สนับสนุนทุนเพื่อให้เกิดการวิจัยด้านการท่องเที่ยวอย่างเป็นรูปธรรม

เหนือสิ่งอื่นใด คณะนักวิจัยทุกคนจิตใจตั้งมั่นในการทำวิจัยเพื่อน้อมรำลึกถึงพระมหากรุณาธิคุณอันหาที่สุดมิได้ ที่พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร พระองค์ทรงทุ่มเทพระวรกายเพื่อประชาชน โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ กว่า 4,000 โครงการ เป็นการพัฒนาประเทศให้ก้าวหน้าอย่างยั่งยืนพอเพียง ทั้งปรัชญาแนวคิดทำให้พสกนิกรดำเนินชีวิตด้วยความผาสุกมั่นคงในทุกสถานการณ์บ้านเมือง ซึ่งเป็นสิ่งยืนยันให้ทุกคนรับรู้ว่าพระองค์ท่านไม่ได้จากคนไทยไปไหน พระองค์ยังอยู่กับเราทั้งในพื้นดิน พื้นน้ำ อากาศ และปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ตลอดไป

ผศ.ดร.จิตต์โสภิน มีระเกตุ และคณะ

บทสรุปผู้บริหาร (Executive Summary)

การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยมีศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อน อันเนื่องมาจากพระราชดำริ จังหวัดฉะเชิงเทรา เป็นศูนย์กลาง

1. ที่มาและความสำคัญ

ศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ จังหวัดฉะเชิงเทรา เป็นโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริแห่งแรกจากจำนวน 6 ศูนย์ทั่วประเทศ โดยศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ สามารถแก้ไขพื้นแผ่นดินอันแห้งแล้งที่มีสภาพเสื่อมโทรม ดินขาดความอุดมสมบูรณ์ เนื้อดินเป็นทราย ให้กลับมาอุดมสมบูรณ์ และกลายเป็นแหล่งรวบรวม การศึกษา การทดลอง วิจัย และการปรับปรุงพื้นที่ดินทรายเพื่อเกษตรกรรมที่สำคัญของประเทศ เป็นตัวอย่างแห่งความสำเร็จในด้านการเกษตรกรรม และการพัฒนาอาชีพ สร้างประโยชน์สุขให้กับประชาชนได้อย่างเป็นรูปธรรมตามแนวพระราชดำรินี้

1. เป็นสถานที่สำหรับค้นคว้าวิจัยในท้องที่ เพราะว่าแต่ละท้องที่มีสภาพฝนฟ้าอากาศและประชาชนในที่มีลักษณะแตกต่างกันมากเหมือนกัน

2. เป็นการสาธิตการพัฒนาเบ็ดเสร็จ หมายถึง ทุกสิ่งทุกอย่าง ทุกด้านของชีวิต ประชาชนจะหาเลี้ยงชีพในท้องที่ จะทำอย่างไร และได้เห็นวิทยาการแผนใหม่ จะสามารถที่จะหาวิธีการจะทำการหากินให้มีประสิทธิภาพ

3. เป็นสถานที่ที่ประกอบไปด้วย บุคคลากรที่มีความรู้ความสามารถทางด้านเกษตรและทางด้านสังคม และการส่งเสริมการศึกษา เพื่อให้ประชาชนได้รับประโยชน์ปัจจุบันศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ มีรูปแบบการให้บริการแบบเบ็ดเสร็จ ณ จุดเดียวสามารถให้บริการแก่ประชาชนและเกษตรกรที่เข้ามาศึกษาหาความรู้ ในทุกสาขาวิชาชีพ เสมือนเป็น “พิพิธภัณฑ์ธรรมชาติที่มีชีวิต”

นอกจากนั้นแล้ว ผู้วิจัยยังเห็นถึงศักยภาพและความพร้อมในหลายๆด้านของศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขานหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริเห็นถึงศักยภาพของศูนย์ฯ ที่จะสามารถพัฒนาเป็นศูนย์กลางแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรเพื่อการเรียนรู้ได้ด้วย ในปัจจุบันการท่องเที่ยวเชิงเกษตรนับเป็นรูปแบบการท่องเที่ยวที่เป็นที่นิยมมากยิ่งขึ้น เพราะเป็นการท่องเที่ยวที่มุ่งเน้นทางการเรียนรู้วิถีเกษตรกรรม เน้นการมีส่วนร่วมของนักท่องเที่ยวในการดำเนินกิจกรรมให้เกิดการเรียนรู้ด้านการเกษตรและวิถีการดำรงชีวิต วัฒนธรรม ประเพณี และเป็นการนำเอาทรัพยากรที่มีอยู่ให้เกิดการเรียนรู้ทำให้เกิดประโยชน์ก่อให้เกิดรายได้ต่อชุมชน และตัวเกษตรกร การท่องเที่ยวเชิงเกษตรเป็นการอนุรักษ์ควบคู่ไปกับการท่องเที่ยว นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับเป้าหมายด้านการท่องเที่ยวในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564) ที่จะฟื้นฟูและปรับปรุงการพัฒนาการท่องเที่ยวในจังหวัด ฉะเชิงเทรา ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร (สรุปสาระสำคัญจากเอกสารประกอบการประชุมประจำปี 2559 ของ สศช.) วิธีการท่องเที่ยวเชิงเกษตร จึงจะเกิดประโยชน์อย่างกว้างขวางต่อนักท่องเที่ยว และแหล่งท่องเที่ยว ตลอดจนประชาชนโดยรอบในพื้นที่ด้วยนั่นเอง อาทิ เกิดการกระจายรายได้และสร้างการหมุนเวียนทางเศรษฐกิจของประชาชนในพื้นที่ เกิดการเชื่อมโยงองค์ความรู้ด้านเกษตรกรรมของประชาชนในพื้นที่ และ ประชาชนที่เดินทางเข้ามาท่องเที่ยว เกิดโอกาสที่จะได้รับองค์ความรู้ด้านเกษตรกรรมอย่างถูกต้องครบวงจรต่อประชาชนที่เดินทางมาท่องเที่ยวยังศูนย์ฯหรือพื้นที่เชื่อมโยง การได้ทำหน้าที่เป็นศูนย์การเรียนรู้ฯเต็มรูปแบบตรงตามภารกิจหลักของศูนย์ฯ การท่องเที่ยวยังเป็นการขยายผลการเรียนรู้เกี่ยวกับแนวพระราชดำริ และพระราชกรณียกิจด้านการพัฒนาผ่านโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำรินในพื้นที่ต่างๆ แก่บุคคลทั่วไปไปทั่วที่จะไม่ใช่เกษตรกรถึงแนวคิด จากสิ่งที่เห็นได้เรียนรู้ทั้งภาคทฤษฎีและฝึกปฏิบัติ ซึ่งเป็นการให้ความรู้เชิงบูรณาการผสมผสานการเรียนรู้จากพื้นที่จริงได้อย่างถูกต้องกว้างขวางยิ่งขึ้น อีกทั้ง จะเป็นการจุดประกายความคิดที่จะสามารถนำผลสำเร็จของโครงการฯ ไปประยุกต์ปฏิบัติได้จริงทั้งต่อตนเองทั้งในการดำรงชีวิตให้บังเกิดความมั่นคงและยั่งยืนในสังคม เป็นพระมหากรุณาธิคุณที่ทรงมอบให้ประชาชนทุกหมู่เหล่า ซึ่งประชาชนคนไทยสามารถรับรู้ และเข้าใจได้อย่างเป็นรูปธรรม หากเพียงได้เดินทางเข้ามาท่องเที่ยว หรือ เข้ามาศึกษาหาความรู้อย่างจริงจังตั้งใจ

คณะผู้วิจัยจึงต้องการศึกษาการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร โดยมีศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขานหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ เป็นศูนย์กลาง เพื่อพัฒนาการเรียนรู้ที่เปี่ยมไปด้วยพระมหากรุณาธิคุณ พร้อมด้วยพื้นที่เชื่อมโยง โดยมุ่งเน้นการพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวในรูปแบบ

การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร โดยมีศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขานหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ
จังหวัดฉะเชิงเทราเป็นศูนย์กลาง

การมีส่วนร่วมและศึกษาข้อมูลเพื่อสร้างสรรค์การส่งเสริมการท่องเที่ยวของศูนย์ฯ ให้เป็นทางเลือกหนึ่งในการท่องเที่ยวของจังหวัดฉะเชิงเทรา ซึ่งเป็นที่รู้จักสำหรับผู้คนในหลายอาชีพ หลายช่วงวัยอยู่แล้ว ให้ได้มาเพื่อเรียนรู้ ให้ได้มาเพื่อศึกษาและทำตามแนวคิดและปรัชญาที่พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตรทรงพระราชทานไว้ให้กับปวงชนชาวไทยด้วยความยากลำบากมากกว่า 39 ปี

2. วัตถุประสงค์หลักของแผนงานวิจัย

2.1 เพื่อกำหนดแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรเพื่อการเรียนรู้ของศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริและพื้นที่เชื่อมโยง

2.2 เพื่อจัดทำข้อเสนอแนะเชิงนโยบายในการพัฒนาช่องทางประชาสัมพันธ์และแนวทางในการสร้างการรับรู้ต่อการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรเพื่อการเรียนรู้ของศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

3. ขอบเขตการวิจัย

3.1 ระยะเวลา : ในการดำเนินการวิจัยคือ มิถุนายน 2560 - พฤษภาคม 2561

3.2 สถานที่ : ครอบคลุมพื้นที่ในการศึกษาคือ

3.2.1 ศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ จังหวัดฉะเชิงเทรา

3.2.2 พื้นที่เชื่อมโยง โดยมีศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริเป็นศูนย์กลาง คือ ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง

3.2.2.1 บ้านวิน ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงด้านเกษตรผสมผสาน

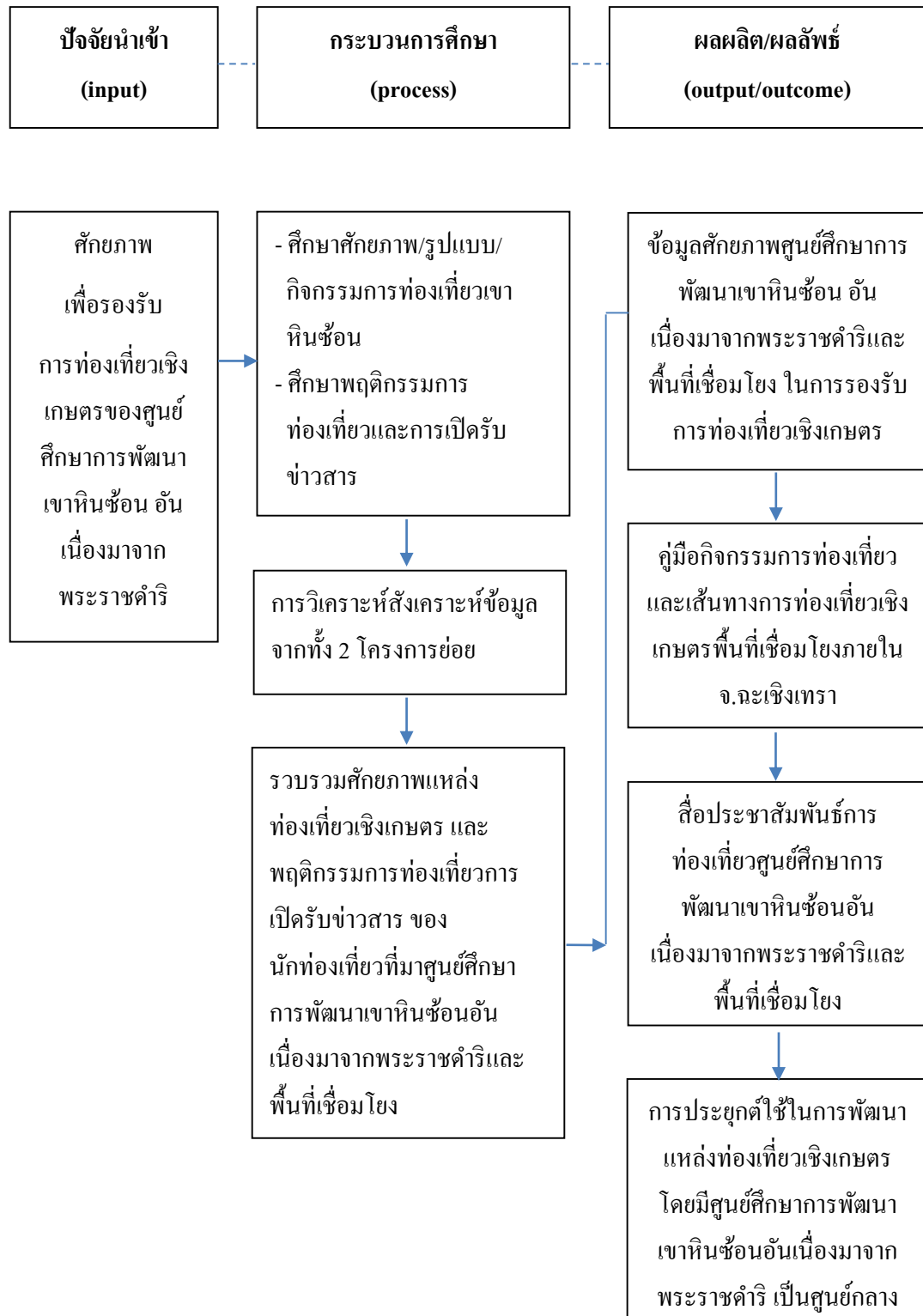
3.2.2.2 สวนสิริวิภา ศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง

3.2.2.3 สวนมะนาว ศูนย์การเรียนรู้เกษตรผสมผสาน

3.2.2.4 ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงด้านการเกษตรผสมผสาน และการเลี้ยงแพะนม (ชวลิตย์ ฟาร์ม)

3.3 ขอบเขตด้านประชากร: ประกอบด้วย ผู้นำชุมชน ปราชญ์ชุมชน สมาชิกในชุมชนที่มีความสนใจ ผู้ประกอบการด้านการท่องเที่ยวเชิงเกษตรในพื้นที่ เจ้าหน้าที่ภาครัฐที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ศึกษา นักท่องเที่ยวที่เดินทางท่องเที่ยว

4. ทฤษฎี สมมติฐาน และ/หรือกรอบแนวคิดของแผนงานวิจัย

การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร โดยมีศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ
จังหวัดฉะเชิงเทราเป็นศูนย์กลาง

แผนการบริหารแผนงานวิจัย และแผนการดำเนินงานพร้อมทั้งขั้นตอนตลอดแผนงานวิจัย

แผนการดำเนินงานมีทั้งหมด 3 แผน ดังนี้

แผนที่ 1 แผนเตรียมความพร้อมการมีส่วนร่วม มีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นการเตรียมความพร้อมของโครงการ ในด้านคน สถานที่และทรัพยากรพร้อมทั้งหน่วยงานสนับสนุน โครงการวิจัย ประกอบด้วยแผนการจัดกิจกรรม ดังต่อไปนี้

1. กิจกรรมการเตรียมความพร้อมด้านการสรรหาชุมชนที่มีศักยภาพในการดำเนินการวิจัย ดำเนินการสำรวจหาเกษตรกรเป้าหมายเพื่อเข้าร่วมโครงการวิจัย โดยขอความร่วมมือจากศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ เสนอชื่อเกษตรกรซึ่งมีการนำความรู้ด้านการเกษตรไปใช้และมีการทำการเกษตรในลักษณะที่โดดเด่น สามารถพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรได้เพื่อเข้าร่วมดำเนินการสำรวจพื้นที่โดยทีมนักวิจัยและเครือข่าย

2. กิจกรรมการเตรียมความพร้อมด้านการบูรณาการความร่วมมือระหว่างชุมชน และหน่วยงาน องค์กรสนับสนุนโครงการ ดำเนินการขอความร่วมมือกับองค์กรของรัฐในพื้นที่ และมีการประชุมเพื่อหากรอบแนวทางความร่วมมือกับผู้ประกอบการ หน่วยงานด้านการท่องเที่ยว

แผนที่ 2 แผนการดำเนินการวิจัยในพื้นที่ มีวัตถุประสงค์เพื่อการค้นคว้าองค์ความรู้ด้านการเกษตร การทำกิจกรรมด้านการเกษตรและศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยว เพื่อแสดงให้เห็นความน่าสนใจและองค์ความรู้ที่เกิดขึ้นในการร่วมกิจกรรมทางเกษตร อีกทั้งเป็นการระดมสมองของชุมชน หน่วยงาน องค์กรสนับสนุนการจัดทำโครงการวิจัย เพื่อหาแนวทางการสร้างการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของแหล่งท่องเที่ยว เพื่อนำไปใช้เป็นแนวทางในการกำหนดนโยบาย ซึ่งสามารถแบ่งออกเป็นแผนการดำเนินกิจกรรม ดังนี้

1. กิจกรรมการประชุมผู้นำและกลุ่มองค์ความรู้ในพื้นที่ การเสวนากับตัวแทนปราชญ์ชุมชนผู้นำทางการเกษตร ตัวแทนชุมชน และผู้มีส่วนได้เสียในชุมชนในทุกระดับ

2. กิจกรรมการสำรวจและเก็บข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวที่เข้าร่วมโครงการวิจัย เป็นกิจกรรมการสำรวจศักยภาพทางการท่องเที่ยวและเก็บข้อมูลพฤติกรรมนักท่องเที่ยวทั้งในศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริและแหล่งท่องเที่ยวเชื่อมโยงที่เข้าร่วมโครงการวิจัย

3. กิจกรรมการวิเคราะห์และการสังเคราะห์ข้อมูลโดยทีมนักวิจัยและนำผลที่ได้จากการวิเคราะห์ดำเนินการตรวจสอบข้อมูลผ่านการนำเสนอผลงานการวิเคราะห์แก่ชุมชนและ

บุคคลกรของศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำรินำข้อมูลมาพัฒนาเป็นหลักสูตรฝึกอบรม

4. กิจกรรมการพัฒนาสื่อการท่องเที่ยวเชิงเกษตร โดยจัดการอบรมเชิงปฏิบัติการจำนวน 2 โครงการ เพื่อเป็นจุดเริ่มต้นของการสื่อสารประชาสัมพันธ์โดยตัวบุคลากรและเกษตรกรด้วยตนเองและส่งเสริมให้เกิดบรรยากาศของการท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่ยั่งยืน

5. กิจกรรมการพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่เชื่อมโยงกับศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ทั้งหมด 3 เส้นทาง โดยจะมีการวิเคราะห์ความแตกต่างเพื่อเป็นทางเลือกในการพัฒนาเส้นทางจริงอีกครั้ง

6. กิจกรรมทดสอบเส้นทางท่องเที่ยวเชิงเกษตรและสื่อสารประชาสัมพันธ์เส้นทางท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่มีศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริเป็นศูนย์กลาง โดยมีผู้ทรงคุณวุฒิ หน่วยงานรัฐและเอกชนร่วมให้ความคิดเห็น

แผนที่ 3 การสรุปผลและการประเมินผลโครงการ กิจกรรมสรุปผลและการประเมินผลโครงการวิจัย เพื่อสรุปผลการศึกษา รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงเกษตร

5. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

5.1 ทบทวนจุดแข็งเกี่ยวกับทรัพยากรทางการท่องเที่ยวของศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ รวมถึงสิ่งอำนวยความสะดวกและชุมชนในพื้นที่เชื่อมโยง

5.2 ได้พัฒนารูปแบบกิจกรรมและเส้นทางในกระบวนการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างเป็นรูปธรรม

5.3 ศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริและสถานที่ท่องเที่ยวเชื่อมโยง ทราบถึงพฤติกรรม การเปิดรับข่าวสาร การท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยว

5.4 องค์ความรู้จากพฤติกรรม การท่องเที่ยวจะนำไปสู่การกำหนดแนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยว ให้ตรงกับความต้องการของผู้บริโภค และสามารถพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวสร้างรายได้ทางเศรษฐกิจ

6. สรุปผลการศึกษา

1. เพื่อกำหนดแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรเพื่อการเรียนรู้ของศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริและพื้นที่เชื่อมโยง

ศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ เป็นศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ แห่งแรกของประเทศไทย เป็นศูนย์รวมองค์ความรู้และศูนย์เรียนรู้ด้านการเกษตร นวัตกรรมเกษตร และเป็นที่ยอมรับจากนานาชาติ มีบุคลากรมีความเชี่ยวชาญด้านเกษตรในหลายแขนง เนื่องจากมีหน่วยงานราชการ 12 หน่วยงานบูรณาการองค์ความรู้ในศาสตร์ของตนให้กับเกษตรกรและชุมชนที่เข้ามาเรียนรู้ พัฒนาตนเองและส่วนรวม ปัจจุบันมีนักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาเพื่อเรียนรู้และท่องเที่ยวด้านการเกษตรจึงได้รับความรู้ที่ถูกต้อง ได้รับคำแนะนำที่นำไปใช้ได้จริงและความเพลิดเพลินจากสถานที่ที่สวยงาม

ศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริจัดเป็นสถานที่ท่องเที่ยวเชิงเกษตร (Agrotourism Attraction) ประเภท E – เป็นศูนย์หรือสถานีวิจัยบำรุงพันธุ์สัตว์และหรือพืชที่มุ่งเน้นการพัฒนาประสิทธิภาพทางการเกษตรมากกว่าการท่องเที่ยว ทั้งนี้จากการศึกษาพบว่า นักท่องเที่ยวกลุ่มศึกษาดูงาน จากหน่วยงานภาครัฐ เอกชนและสถาบันการศึกษาจำนวนมากที่สุด ซึ่งตรงกับข้อมูลการให้สัมภาษณ์ของศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ซึ่งกล่าวไว้ว่า ศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ มีกลุ่มศึกษาดูงานเป็นกลุ่มเป้าหมายหลัก มีศักยภาพการบริหารจัดการ มีศักยภาพการให้บริการของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร ด้านการพัฒนามูลฐาน ด้านการพัฒนาความสะดวกในการเข้าถึงและสิ่งอำนวยความสะดวก ด้านการพัฒนาทรัพยากรทางการท่องเที่ยว โดยเหมาะสมกับการเป็นสถานที่ท่องเที่ยวประเภทสถานที่ท่องเที่ยวทางเลือก (Alternative Tourism Destination) คือ สถานที่ท่องเที่ยวที่มีรูปแบบการท่องเที่ยวที่หลีกเลี่ยงผลกระทบเชิงลบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อมและส่งเสริมให้เกิดผลในทางบวกต่อสังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม

ความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยวของศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำรินั้น เป็นไปตามศักยภาพของหน่วยงานและเจ้าหน้าที่ศูนย์ซึ่งเป็นนักวิชาการ โดยเป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่มีประโยชน์เพื่อหาความรู้ เพื่อเรียนรู้ ที่ควบคู่กับความเพลิดเพลิน ซึ่งเป็นภารกิจสำคัญที่ศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ซึ่งอาจไม่สอดคล้องกับการเป็นสถานที่ท่องเที่ยวประเภทการท่องเที่ยวมวลชน (Mass Tourism Destination) ที่ต้องรองรับนักท่องเที่ยวกลุ่มขนาดใหญ่ ที่ใช้ระยะเวลาสั้น ๆ เน้นความสะดวกสบาย

การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร โดยมีศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

จังหวัดฉะเชิงเทราเป็นศูนย์กลาง

(ช)

นอกจากนั้นแล้ว การพิจารณาสถานที่ท่องเที่ยวเชิงเกษตรในพื้นที่เชื่อมโยง โดยพิจารณาจากสถานที่ทำการเกษตรของเกษตรกรในพื้นที่รอบศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริที่ได้รับการสนับสนุนองค์ความรู้ ต้นกล้า โรงเรือนอุปกรณ์บางอย่าง ฯ เพื่อทำการเกษตร โดยศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริทำหน้าที่เป็นจุดศูนย์กลางด้านความช่วยเหลือและเผยแพร่ความรู้สู่เกษตรกร ซึ่งเป็นภารกิจหลัก และยังทำหน้าที่ส่งเสริมให้เกิดการท่องเที่ยวในพื้นที่เกษตรกรรมรอบศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ โดยการแนะนำนักท่องเที่ยวให้ไปท่องเที่ยว ศึกษาดูงาน หรือ ฝึกปฏิบัติกับเกษตรกรต้นแบบของศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ เพื่อเป็นการกระจายนักท่องเที่ยวไปยังรอบนอก จึงช่วยลดปัญหาจำนวนนักท่องเที่ยวที่เกินศักยภาพการรองรับนักท่องเที่ยวของศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

สถานที่ท่องเที่ยวเชิงเกษตรในพื้นที่เชื่อมโยงทั้ง 4 แห่ง มีศักยภาพในการรองรับนักท่องเที่ยวครบตามองค์ประกอบหลัก 3 ประการ ในแนวคิดของ Collier & Harraway (1997) และพบข้อมูลของกิจกรรมเด่นและผลิตภัณฑ์เด่นของสถานที่ท่องเที่ยวเชิงเกษตรในพื้นที่เชื่อมโยงเป้าหมาย ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ข้อมูลสถานที่ท่องเที่ยวเชิงเกษตรในพื้นที่เชื่อมโยงเป้าหมาย

สถานที่ท่องเที่ยว	จุดเด่น	กิจกรรมเด่น	ระยะเวลา กิจกรรม	ผลิตภัณฑ์เด่น
บ้านวิน ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงด้านเกษตรผสมผสาน	1. ศูนย์เรียนรู้ตามแนวพระราชดำริ 2. การแบ่งพื้นที่ตามหลักเกษตรทฤษฎีใหม่	1. การเผาถ่าน เพื่อให้ได้น้ำส้มควันไม้ 2. การเก็บผลผลิตเพื่อการประกอบอาหาร 3. การทำไข่เค็มน้ำสมุนไพรไทย 4. ปลุกผัก	2 ชม. 1 ชม. 30 นาที 1ชม.30 นาที	1. ไข่เค็มไทย 2. น้ำส้มควันไม้ 3. ถ่าน 4. ผักปลอดสารพิษ 5. ไข่ไก่อินทรีย์ 6. สมุนไพร 7. กระเจี๊ยบแดงแห้ง
สวนสิริวิฑู ศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง	1. ศูนย์เรียนรู้ตามแนวพระราชดำริ 2. แปลงผักไฮโดรโปนิกส์ (Watercress) “จิงจูฉ่าย” (White Mugwort) และถั่วดาวอินคาปลูกแบบอินทรีย์ และการแปรรูปสมุนไพร	1. อบรมเพาะเห็ดฟาง 2. การทำสมุนไพรจากผักไฮโดรโปนิกส์ ทั้งแบบกึ่งและเห็ด 3. การทำชาถั่วดาวอินคาชนิดบรรจุซองพร้อมซอง 4. อบรมการปลูกพืชแบบปลอดสารพิษ	1ชม.30 นาที 30 นาที 2 ชั่วโมง 1ชม.30 นาที	1. สมุนไพรจากผักไฮโดรโปนิกส์ ทั้งแบบกึ่งและเห็ด 2. สมุนไพรจากถั่วดาวอินคา 3. ถั่วดาวอินคาอบแห้ง 4. ชาถั่วดาวอินคา 5. ผักปลอดสารพิษ
สวนมะนาว ศูนย์การเรียนรู้เกษตรผสมผสาน	1. ศูนย์เรียนรู้ตามแนวพระราชดำริ 2. สวนมะนาวและการเกษตรอินทรีย์แบบผสมผสาน	1. การตอนกิ่ง มะนาว 2. การเสียบยอดมะนาวกับต้นตอส้มโอ 3. การทำน้ำมะนาวผสมน้ำผึ้ง หรือ	1 ชั่วโมง 1 ชั่วโมง 30 นาที	1. ต้นกล้ามะนาวทั้งแบบตอนกิ่ง และเสียบยอด 2. ต้นกล้าขุ่นและผักสวนครัว
ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงผสมผสานและการเลี้ยงแพะนม (ชาวลีวิทย์ฟาร์ม)	1. ศูนย์เรียนรู้ตามแนวพระราชดำริ 2. การเกษตรผสมผสานและการเลี้ยงแพะนม	1. ป้อนนมลูกแพะ ด้วยนมแพะสดจากรีดสดจากเต้าแม่แพะ 2. ทำกรีกโยเกิร์ตจากนมแพะ 3. ทำนมพาสเจอร์ไรส์	30 นาที 1 ชั่วโมง 30 นาที	1. กรีกโยเกิร์ตนมแพะ 2. นมแพะพาสเจอร์ไรส์ 3. ชีสฟรังก์จากนมแพะ 4. สมุนไพร 5. โลชั่นนมแพะ 7. ผลิตภัณฑ์ทางการเกษตร

การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร โดยมีศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

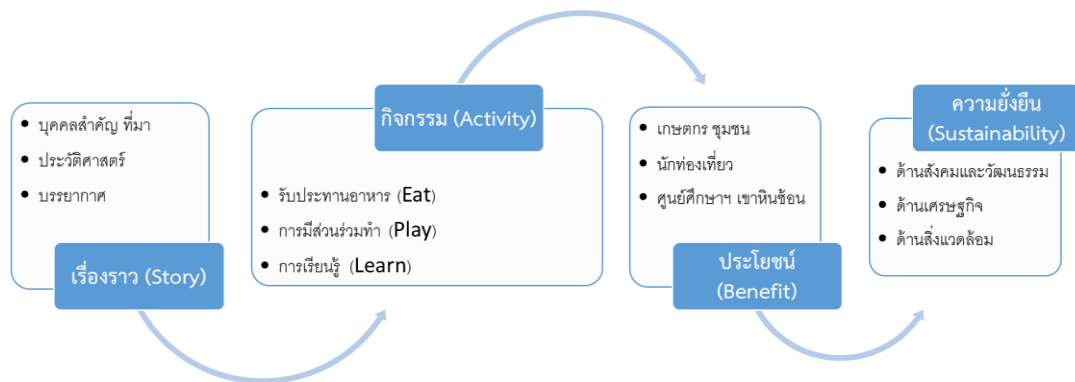
จังหวัดฉะเชิงเทราเป็นศูนย์กลาง

(ญ)

การพัฒนาสถานที่ท่องเที่ยวเชิงเกษตรในพื้นที่เชื่อมโยงเป้าหมายทั้ง 4 แห่ง ตามองค์ประกอบหลัก 3 ประการ ตามแนวคิดของ Collier & Harraway (1997) ประกอบด้วย สิ่งดึงดูดใจ (Attraction) สิ่งอำนวยความสะดวก (Amenities) และการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว (Accessibility) โดยเริ่มจากการจัดสรรแบ่งพื้นที่ของสถานที่ท่องเที่ยวให้มีความดึงดูดใจ (Attraction) ให้มีความพิเศษแตกต่าง มีเรื่องราว (Story) และสามารถสร้างความประทับใจ การบอกเล่าเรื่องราวเปรียบเสมือนการทำให้นักท่องเที่ยวรับรู้ถึงคุณค่า ได้รู้สึกมีส่วนร่วมกับสิ่งที่กำลังทำอยู่หรือเห็นอยู่ ซึ่งจะนำไปสู่การเรียนรู้ด้านการเกษตรและวิถีชีวิตแบบพอเพียง ทั้งในรูปแบบที่เป็นความรู้และในแบบของจริงจากเกษตรกรและชุมชน การพัฒนากิจกรรม (Activity) กิจกรรมทางการเกษตร (Agricultural based Activities) ที่สามารถดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเข้ากิจกรรมที่อิงกับวิถีชีวิตและวัฒนธรรมในท้องถิ่นที่สามารถสร้างประสบการณ์ที่แปลกใหม่ให้นักท่องเที่ยวได้ เช่น การให้นักท่องเที่ยวได้ลองรับประทานอาหาร (Eat) การมีกิจกรรมที่ให้นักท่องเที่ยวได้มีส่วนร่วมทำ (Play) ควบคู่ไปกับกิจกรรมหลักด้านการเรียนรู้ (Learn) กิจกรรมใกล้เคียงตัว เป็นสิ่งกระตุ้นพื้นฐานเพื่อให้เกิดการตัดสินใจมาท่องเที่ยวของคนในหลายช่วงวัย

การพัฒนาการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว (Accessibility) โดยการจัดแบ่งพื้นที่สำหรับรองรับนักท่องเที่ยวให้เป็นสัดส่วน เช่น พื้นที่บรรยาย พื้นที่ฝึกปฏิบัติ พื้นที่จำหน่ายผลิตภัณฑ์ และการปรับปรุงภูมิทัศน์ นอกจากจะเกิดความชัดเจนในการพื้นที่แล้ว ยังก่อให้เกิดสุขอนามัยในสถานที่ท่องเที่ยวด้วย รวมถึงการปรับปรุงสิ่งอำนวยความสะดวก (Amenities) เช่น เพิ่มห้องน้ำ แบ่งห้องน้ำชายและห้องน้ำหญิง เพื่อสุขอนามัยและเพิ่มความสามารถในการรองรับ เป็นต้น สำหรับการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว (Accessibility) สิ่งที่พบ คือ ควรเพิ่มป้ายนำทางบนเส้นทางเพื่อเข้าถึงสถานที่ท่องเที่ยวได้ง่ายขึ้น โดยเฉพาะบริเวณทางแยก เพื่อไม่ให้เกิดการหลงทาง เป็นต้น

หากสถานที่ท่องเที่ยวในพื้นที่เชื่อมโยงเป้าหมาย พัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของตน โดยคำนึงถึงคุณค่าที่จะได้รับ หรือ ประโยชน์ที่จะได้รับการท่องเที่ยว พัฒนากิจกรรมแบบบูรณาการ ให้เกิดประโยชน์กับทุกภาคส่วนได้อย่างชัดเจน ทั้งประโยชน์ของกิจกรรมที่มีต่อศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ประโยชน์ต่อเกษตรกร ประโยชน์ต่อนักท่องเที่ยวที่เป็นกลุ่มเป้าหมาย (Segment) กิจกรรมที่เกิดขึ้นจะเป็นกิจกรรมที่น่าสนใจ มีความแตกต่างอย่างชัดเจน เป็นอัตลักษณ์ของพื้นที่ ทั้งยังเกิดความยั่งยืน (Sustainability) สามารถสร้างรายได้ให้กับเกษตรกรชุมชนท้องถิ่นได้อย่างต่อเนื่อง

ภาพที่ 1 แนวทางในการพัฒนารูปแบบกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่มาจากการศึกษา

2. เพื่อจัดทำข้อเสนอแนะเชิงนโยบายในการพัฒนาช่องทางประชาสัมพันธ์และแนวทางในการสร้างการรับรู้ต่อการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรเพื่อการเรียนรู้ของศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

ปัจจุบันศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริเป็นที่รู้จักโดยหน่วยงานราชการ สถาบันการศึกษา หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการเกษตรและยังได้ประชาสัมพันธ์ โดยการใช้สื่อสิ่งพิมพ์ เช่น สุจิตร์ โบชัวร์ของศูนย์ เอกสารเผยแพร่ผลสำเร็จของหน่วยงาน ผลสำเร็จ การประชาสัมพันธ์เพื่อให้เป็นที่รู้จักหรือมีบุคคลจากหน่วยงานดังกล่าวให้มาท่องเที่ยวเชิงเกษตรมากขึ้น อาจไม่มีความจำเป็น แต่การสื่อสารเพื่อให้บุคคลทั่วไปและกลุ่มนักท่องเที่ยวเฉพาะกลุ่มที่มีศักยภาพ เช่น กลุ่มครอบครัว กลุ่มนักท่องเที่ยวหลายช่วงวัย (Multi gen) ได้รับรู้ข้อมูลข่าวสารและตัดสินใจมาท่องเที่ยวเป็นสิ่งที่ต้องได้รับการวางแผนประชาสัมพันธ์ หมายถึง ต้องมีการดำเนินการด้านการประชาสัมพันธ์ตามแผนยุทธศาสตร์การประชาสัมพันธ์ของศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ โดยเริ่มที่การกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าประสงค์ของแผน ซึ่งไม่สามารถดำเนินการได้ในคนเดียว แต่ต้องดำเนินการในรูป คณะกรรมการ/คณะทำงาน สามารถดำเนินการได้ โดยบุคลากรของศูนย์ ที่อาจจะไม่ใช่ นักประชาสัมพันธ์ แต่สามารถรับมอบหมายเป็นผู้รับผิดชอบหลัก โดยมีกำหนดกิจกรรมการประชาสัมพันธ์ ที่มีผู้รับผิดชอบ มีการกำหนดวัตถุประสงค์ กลุ่มเป้าหมาย พื้นที่ดำเนินการ ผลสัมฤทธิ์ของงานที่คาดหวัง การติดตามประเมินผลอย่างชัดเจน ดังนั้น

ข้อเสนอแนะนโยบายในการพัฒนาช่องทางประชาสัมพันธ์และแนวทางในการสร้างการรับรู้ต่อการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรเพื่อการเรียนรู้ของศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ทั้งหมด 7 ข้อ ดังนี้

การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร โดยมีศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

จังหวัดฉะเชิงเทราเป็นศูนย์กลาง

(๓)

ข้อที่ 1 “สร้างการรับรู้ผ่านสื่อสังคมออนไลน์” เนื่องด้วยจากงานวิจัยพบว่านักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ รับรู้ข่าวสารผ่านสื่อ สื่ออินเทอร์เน็ต/เว็บไซต์ และเฟสบุ๊ก สื่อประเภทไลน์ที่สามารถเข้าถึงหลากหลายกลุ่มช่วงอายุ ซึ่งจากการวิจัยพบว่าเป็นสื่อที่นักท่องเที่ยวใช้ในชีวิตประจำวันมากที่สุด ปัจจุบันศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ มีการสื่อสารผ่านทาง Facebook แต่ยังมีปริมาณไม่มากและเนื้อหา เน้นกิจกรรมที่เกิดขึ้นภายใน ซึ่งภาพและเนื้อหา อาจยังไม่เป็นที่สนใจสำหรับบุคคลภายนอกมากนัก หากศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ต้องการประชาสัมพันธ์หน่วยงาน การพัฒนาเนื้อหาที่เป็นความรู้ผ่านภาพนิ่ง หรือ วิดีโอสั้น 2 นาที ผ่านสื่อสังคมออนไลน์ จะทำให้เกิดความเคลื่อนไหวและน่าสนใจมากยิ่งขึ้น

ข้อที่ 2 “การจัดทำป้ายประชาสัมพันธ์ หรือ สื่อรูปแบบใหม่ที่ประหยัดค่าใช้จ่าย สำหรับกลุ่มนักท่องเที่ยวที่เดินทางเอง หรือ มาเยี่ยมชมในวันเวลาที่ไม่มีเจ้าหน้าที่ ” การสื่อสารโดยใช้ป้ายสื่อความหมาย เพื่อให้ข้อมูลในการท่องเที่ยวภายในศูนย์ฯ รวมถึงสถานที่ท่องเที่ยวเชื่อมโยงเป็นสิ่งที่จำเป็น การให้รายละเอียดเส้นทาง จุดเยี่ยมชมที่น่าสนใจภายในศูนย์ฯ รวมถึงประวัติ ความเป็นมา จะทำให้ผู้มาท่องเที่ยวด้วยตนเอง รวมถึงกลุ่มนักท่องเที่ยวขนาดเล็ก สามารถเยี่ยมชมและได้รับข้อมูลความรู้ที่เป็นประโยชน์มากขึ้น การแนะนำท่องเที่ยว โดยการใช้อุปกรณ์ประชาสัมพันธ์ ป้ายสื่อความหมาย และการให้ข้อมูลผ่าน QR code สามารถทำได้โดยใช้งบประมาณน้อยและใช้ระยะเวลาอันสั้น

ข้อที่ 3 “จัดทำ link เพื่อเชื่อมโยงการท่องเที่ยวของศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริและแหล่งท่องเที่ยวเชื่อมโยง” เพื่อเชื่อมโยงข้อมูลของศูนย์ฯ และแหล่งท่องเที่ยวเชื่อมโยง อีกทั้งยังเป็นการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์งานของศูนย์ฯ ในฐานะที่เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ตามแนวพระราชดำริสู่การพัฒนาอาชีพและสิ่งแวดล้อมให้ยั่งยืนตามวิถีพอเพียง อย่างยั่งยืนสืบไป

ข้อที่ 4 “พัฒนาระบบการจองแบบ eBooking (ระบบการจองเข้าเยี่ยมชมแบบออนไลน์)” เป็นระบบสำหรับการจองเพื่อเข้าเยี่ยมชมศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริในรูปแบบออนไลน์ ที่เพื่อรองรับความต้องการของนักท่องเที่ยวทั้งจากหน่วยงานและรูปแบบที่มีความสนใจมาเยี่ยมชมด้วยตนเอง โดยนักท่องเที่ยวสามารถทำการจองได้ตลอดเวลาที่ต้องการและทราบข้อมูลเบื้องต้นในการเดินทางมาเยี่ยมชม โดยไม่ต้องโทรศัพท์เข้ามายังศูนย์ฯ ลดการทำงานของเจ้าหน้าที่ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารจัดการอย่างมีระบบ สามารถจัดการเรื่องปริมาณการรองรับนักท่องเที่ยว (Capacity) ได้โดยไม่เกิดความขัดแย้ง แยก

จำนวน ประเภทของนักท่องเที่ยวได้ชัดเจน โดยการออกแบบระบบให้ใช้งานไม่ยุ่งยาก มีขั้นตอนการจองไม่ซับซ้อนเพื่ออำนวยความสะดวกกับทั้งนักท่องเที่ยวและเจ้าหน้าที่

ข้อที่ 5 “สร้างคลังข้อมูลภาพ เรื่องราว โดยการติดแฮชแท็ก” (Hashtag) #” แฮชแท็ก (Hashtag) ลักษณะเป็นสัญลักษณ์ # โดยมีจุดประสงค์ในการใช้คือรวบรวมเนื้อหาหรือเรื่องราวที่มีความใกล้เคียงกันมารวมเข้าไว้เป็นหมวดเดียวกันเพื่อประโยชน์ในการค้นหาข้อมูล เปรียบเสมือนเป็นคำค้นหาหลัก หรือ ที่เรียกกันว่าคีย์เวิร์ด (Keyword) ใช้เพื่อค้นหา กลุ่มคน กลุ่มเพื่อน สถานที่ผู้ใช้งานสามารถใช้งานได้ง่าย เพียงแค่การใส่คำที่เกี่ยวข้องกับรูปภาพ, บทความหรือข้อความที่ต้องการโพสต์หลังสัญลักษณ์ # โดยนักท่องเที่ยวที่มาท่องเที่ยวที่ศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ จะได้รับการประชาสัมพันธ์จากเจ้าหน้าที่ของศูนย์ฯ ให้ติด แฮชแท็ก” (Hashtag) #” คำว่า **#ศูนย์ศึกษาฯเขาหินซ้อน** และ **#KhaoHinSorn** ซึ่งเป็นคำที่ผ่านการคัดเลือกจากบุคลากรและผู้อำนวยการศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ เมื่อมีการโพสต์ภาพ เรื่องราวบนโซเชียลมีเดียทั้ง Facebook, Twitter, Tumblr, Pinterest และ Instagram ทั้งภาพ ข้อมูลจะถูกรวบรวมไว้ภายใต้ชื่อเดียวกัน หากมีกลุ่มนักท่องเที่ยวจากหน่วยงานมาเยี่ยมชมจำนวน 50 คน มีคนโพสต์ภาพข้อความและติด**#ศูนย์ศึกษาฯเขาหินซ้อน** และ **#KhaoHinSorn** เพื่อนของบุคคลดังกล่าวจะได้เห็นภาพและข้อความ ขณะเดียวกันศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ และแหล่งท่องเที่ยวเชื่อมโยงก็จะสามารถค้นหาภาพและข้อความได้เช่นเดียวกัน และหากมีบุคคลที่มีชื่อเสียงมาเยี่ยมชม เช่น เมื่อนักแสดง เวียร์ สุกวัฒน์ คณารศ ได้มาที่ศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ วันที่ 17 กรกฎาคม 2561 โพสต์ภาพตนเองที่หน้าสวนสมุนไพรภายในศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ลงใน Facebook ส่วนตัว หากภาพดังกล่าวมีการติด แฮชแท็ก (Hashtag) # จะมีผู้ที่เห็นทัศนียภาพของศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ถึง 8500 คน และภาพดังกล่าวมีการแชร์ต่อกันถึง 187 ครั้ง นับเป็นเครื่องมือประชาสัมพันธ์ที่ไม่มีค่าใช้จ่ายและมีประสิทธิภาพ

ข้อที่ 6 “สร้างระบบที่สนับสนุนให้ เยาวชนเป็นอาสาสมัครเพื่อช่วยนำการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ทั้งในศูนย์ฯและแหล่งท่องเที่ยวเชื่อมโยง” การท่องเที่ยว เป็นงานบริการที่อาจมีความผันผวนในด้านจำนวนและความต้องการมาท่องเที่ยว มากน้อยตามฤดูกาล ตามเหตุการณ์ที่เกี่ยวข้อง การพัฒนาบุคคลที่สามารถเป็นหน่วยงานสนับสนุน นำชมสถานที่ นับเป็นเครื่องมือที่สามารถประชาสัมพันธ์ถึงภาพลักษณ์ ความพร้อมและวิสัยทัศน์ของหน่วยงาน การจัดอบรมเยาวชนอาสาสมัครผู้นำเที่ยว เพื่อเป็นการสร้างเยาวชนให้สามารถนำเสนอข้อมูลด้านการเกษตร แหล่ง

การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร โดยมีศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

จังหวัดฉะเชิงเทราเป็นศูนย์กลาง

(๓)

เรียนรู้ ความเป็นมาของศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ แหล่งท่องเที่ยว เส้นทางท่องเที่ยว และกิจกรรมการท่องเที่ยวในศูนย์ฯและสถานที่ท่องเที่ยวเชื่อมโยงให้นักท่องเที่ยวได้อย่างถูกต้องและมีประสิทธิภาพ และเป็นการสร้างจิตสำนึกในการเป็นเจ้าบ้านที่ดีในการต้อนรับนักท่องเที่ยวที่มาท่องเที่ยวเชิงเกษตรให้กับ ศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ สถานที่ท่องเที่ยวเชื่อมโยงและจังหวัดฉะเชิงเทราได้

ข้อที่ 7 “เน้นการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชื่อมโยงให้สวยงามสอดคล้องตามวัตถุประสงค์หลักของสถานที่ คือ การท่องเที่ยวเชิงเกษตร” การปรับทัศนียภาพให้สวยงาม ถูกสุขลักษณะ เนื่องจากสถานที่ท่องเที่ยวเชื่อมโยงเป้าหมาย มีภารกิจหลักคือการทำเกษตร การจะพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรด้วยจึงต้องมีการปรับปรุงภูมิทัศน์ให้มีความสวยงาม แต่ยังคงมีวัตถุประสงค์หลักคือการทำเกษตร แต่การเป็นแหล่งท่องเที่ยว การสร้างความประทับใจ น่าดึงดูด น่าชื่นชม เป็นองค์ประกอบที่จะทำให้เกิดการท่องเที่ยวและมีการบอกต่อ เพื่อประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวได้ รวมถึงการมีจุดถ่ายภาพให้นักท่องเที่ยวที่มาเยี่ยมชม เพื่อจะเป็นเครื่องมือในการประชาสัมพันธ์ต่อไป

3. การนำไปใช้ประโยชน์

3.1 บุคลากรของศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริและเกษตรกร สามารถพัฒนาสื่อประชาสัมพันธ์ได้ด้วยตนเอง

3.2 การจัดทำแผนงานท่องเที่ยวประจำปีสมาคมกีฬาแฮนด์บอลแห่งประเทศไทย เพื่อให้ นักกีฬาและครอบครัว ได้มีโอกาสมาท่องเที่ยวเชิงเกษตร ตามเส้นทางท่องเที่ยวใหม่ที่ถูกพัฒนาขึ้น

บทคัดย่อ

ศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ สามารถจัดเป็นสถานที่ท่องเที่ยวเชิงเกษตร (Agro tourism Attraction) ประเภท E คือแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่มุ่งเน้นการพัฒนาประสิทธิภาพทางการเกษตร เป็นแหล่งเรียนรู้ ศึกษาดูงาน โดยกลุ่มหน่วยงานภาครัฐ และสถาบันการศึกษา เป็นกลุ่มหลัก นอกจากนั้นแล้ว ศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ยังมีความพร้อมในด้านการพัฒนาบุคลากร ด้านศักยภาพการบริหารจัดการการให้บริการ ด้านการพัฒนาความสะดวกในการเข้าถึงและสิ่งอำนวยความสะดวก ด้านการพัฒนาทรัพยากรทางการท่องเที่ยว โดยพิจารณาพื้นที่เชื่อมโยงที่มีศักยภาพสามารถพัฒนาสิ่งดึงดูดใจ (Attraction) สิ่งอำนวยความสะดวก (Amenities) และการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว (Accessibility) พบว่าพื้นที่เชื่อมโยงในเขตจังหวัดฉะเชิงเทรา 4 แห่งคือ บ้านวิน ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงด้านเกษตรผสมผสาน สวนสิริวัฏ ศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง สวนมะนาว ศูนย์การเรียนรู้เกษตรผสมผสานและศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงด้านการเกษตรผสมผสานและการเลี้ยงแพะนม (ชาวลวิทย์ ฟาร์ม) สามารถถูกพัฒนาเป็นพื้นที่เชื่อมโยงได้ โดยกำหนดการดำเนินการดังนี้ จัดสรรแบ่งพื้นที่สถานท่องเที่ยวให้มีความดึงดูดใจ ทั้งพื้นที่บรรยาย ฝึกปฏิบัติ จำหน่ายผลิตภัณฑ์ และการปรับปรุงภูมิทัศน์และสิ่งอำนวยความสะดวก (Amenities) การสร้างเรื่องราว (Story) ที่ทำให้นักท่องเที่ยวรับรู้ถึงคุณค่า ได้รู้สึกมีส่วนร่วมกับสิ่งที่กำลังทำอยู่หรือเห็นอยู่ ซึ่งจะนำไปสู่การเรียนรู้ด้านการเกษตรและวิถีชีวิตแบบพอเพียง รวมถึงการพัฒนากิจกรรมทางการเกษตร (Agricultural Activities)

นอกจากนั้นแล้วด้วยศักยภาพที่โดดเด่นของศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ยังสามารถที่จะสนับสนุนกลุ่มเกษตรกรให้สามารถพัฒนาความรู้ทางการเกษตรให้ยั่งยืนได้ อีกทั้งกลุ่มครอบครัวหรือหมู่คณะขนาดเล็กที่มีความสนใจในการท่องเที่ยวเชิงเกษตร และต้องการความรู้ด้านการเกษตร หากศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ จักขยายแผนการประชาสัมพันธ์และการสำรวจการท่องเที่ยว แผนการฝึกอบรมกิจกรรม หรือแผนการจัดการต่างๆ ก็จักทำให้ศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ได้ทำหน้าที่การเป็นแหล่งท่องเที่ยวประเภท E ได้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ทั้งนี้วัตถุประสงค์สุดท้ายของงานวิจัยนี้คือการจัดทำข้อเสนอแนะเชิงนโยบายในการพัฒนาช่องทางประชาสัมพันธ์และแนวทางในการสร้างการรับรู้ต่อการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรเพื่อการเรียนรู้ของศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ โดยเริ่มต้นจากการพัฒนาและอบรมบุคลากรให้มีความรู้ในด้านการประชาสัมพันธ์ การใช้โทรศัพท์เคลื่อนที่เพื่องานประชาสัมพันธ์ การพัฒนาเว็บไซต์ควบคู่ไปกับการพัฒนาการเก็บข้อมูลและการสร้างเรื่องราวเพื่อการประชาสัมพันธ์ โดยช่องทางในการประชาสัมพันธ์ที่เหมาะสมในยุคปัจจุบันคือสังคมออนไลน์

คำสำคัญ : การท่องเที่ยวเชิงเกษตร, ฉะเชิงเทรา, การประชาสัมพันธ์

การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร โดยมีศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

จังหวัดฉะเชิงเทราเป็นศูนย์กลาง

(ณ)

Abstract

Khao Hin Son Royal Development Study Center can be classified as agro- tourism attraction, category E, focusing on developing agricultural performance as a source of learning by government agencies and educational institutions as the main groups. In addition, Khao Hin Son Royal Development Study Center is also well equipped in terms of human resources development, administrative management services, improving ease of access to facilities and resources in the development of tourism. Thus, it is suitable for an alternative tourism development approach with its link areas by considering the link areas with attraction ability, amenities and accessibility. The research found that there are four link areas in Chachoengsao province: Baan Win (Sufficiency Economy Learning Center in Integrated Agriculture), Siriwat Garden (Sufficiency Economy Learning Center), Lemon Farm (Learning Center & Sufficiency Economy Learning Center in Integrated Agriculture) and Chawanwit Farm (Goat Farm). These places can be developed to be a related area as follows. Allocate the area to be attractive for presenting, practicing and production. Improve the landscape and amenities. Make the story worth for the tourists to perceive its value and this will lead to learning the way of agriculture and sufficient life including the development of agricultural activities.

Moreover, its outstanding potential can also support farmers to develop agricultural knowledge with sustainability including both groups of family and small groups that are interested in either agro tourism attraction or agricultural knowledge. If Khao Hin Son Royal Development Study Center extends its promotion, tourism reservation, training or other arrangement plans, it will be more perfect agro tourism attraction Type E.

Furthermore, the final objective of this research is to make the proposed policy on the development of public relations and ways of creating awareness towards the agro tourism. For example: the colleagues should be trained to gain more knowledge, use mobile phone, develop website along with data collect and make story by using suitable social media nowadays.

Keywords : Agro tourism, Chachoengsao, Public relations

สารบัญ

	หน้า
บทที่ 1 ความสำคัญ และที่มาของปัญหา.....	1
1.1 วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	4
1.2 กรอบแนวความคิดของการวิจัย.....	4
1.3 แผนการบริหารแผนงานวิจัย และแผนการดำเนินงานพร้อมทั้งขั้นตอนตลอด แผนงานวิจัย.....	5
1.4 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	6
1.5 นิยามศัพท์เฉพาะ.....	6
บทที่ 2 การทบทวนวรรณกรรม.....	9
2.1 แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงเกษตร.....	9
2.2 ศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ.....	14
2.3 การท่องเที่ยวจังหวัดฉะเชิงเทรา.....	19
2.4 หน่วยงานบูรณาการ.....	19
2.5 กิจกรรมและระเบียบการเยี่ยมชมศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่อง มาจากพระราชดำริ.....	24
2.6 การท่องเที่ยวจังหวัดฉะเชิงเทรา.....	32
บทที่ 3 วิธีการดำเนินการวิจัยและสถานที่ทำการศึกษา/เก็บข้อมูล.....	36
3.1 การประชุมเตรียมความพร้อมสหประชาชนที่มีศักยภาพในการดำเนินการวิจัย.....	36
3.2 การประชุมระดมความคิดในภาคส่วนของหน่วยงาน.....	37
3.3 กิจกรรมในพื้นที่ศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ และแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรในพื้นที่เชื่อมโยงที่เข้าร่วมโครงการวิจัย.....	38
3.4 กิจกรรมการพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวเชิงเกษตร และการพัฒนาสื่อ การท่องเที่ยวเชิงเกษตร.....	38
3.5 ระยะเวลาทำการวิจัย และแผนการดำเนินงานตลอด.....	39

บทที่ 4 ผลการวิจัย.....	40
-------------------------	----

4.1 แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรเพื่อการเรียนรู้ของศูนย์ศึกษา การพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริและแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรใน พื้นที่เชื่อมโยง.....	40
4.2 แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรเพื่อการเรียนรู้ของศูนย์ศึกษา การพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริและแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรใน พื้นที่เชื่อมโยง.....	85

บทที่ 5 บทสรุปและข้อเสนอแนะ.....	90
----------------------------------	----

5.1 แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรเพื่อการเรียนรู้ของศูนย์ศึกษา การพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริและแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรใน พื้นที่เชื่อมโยง.....	90
5.2 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายในการพัฒนาช่องทางประชาสัมพันธ์และแนวทาง ในการสร้างการรับรู้ต่อการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรเพื่อการเรียนรู้ของ ศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ.....	96

บรรณานุกรม

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก ภาพและตัวอย่าง.....	
ภาคผนวก ข ตัวอย่างรายชื่อคณะศึกษาดูงาน.....	

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 2.1 สถานประกอบการธุรกิจนำเที่ยวและมัคคุเทศก์ในจังหวัดฉะเชิงเทรา.....	33
ตารางที่ 2.2 แหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรของจังหวัดฉะเชิงเทรา.....	34
ตารางที่ 4.1 รูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อน อันเนื่องมาจากพระราชดำริที่สอดคล้องกับกรมส่งเสริมการเกษตร.....	41
ตารางที่ 4.2 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของศูนย์ศึกษาการพัฒนา เขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ.....	42
ตารางที่ 4.3 รูปแบบการเที่ยวของศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจาก พระราชดำริ.....	44
ตารางที่ 4.4 จำนวนผู้มาเยี่ยมชมศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจาก พระราชดำริ ปี 2549-2560.....	47
ตารางที่ 4.5 คณะบุคคลเยี่ยมชม ศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจาก พระราชดำริ ปีงบประมาณ 2560 ไตรมาสที่ 1 – 4.....	48
ตารางที่ 4.6 คณะบุคคลเยี่ยมชม ศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจาก พระราชดำริปีงบประมาณ 2561 ไตรมาสที่ 1 – 4.....	48
ตารางที่ 4.7 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม.....	50
ตารางที่ 4.8 พฤติกรรมและความต้องการของนักท่องเที่ยว.....	53
ตารางที่ 4.9 ความประทับใจของนักท่องเที่ยว.....	57
ตารางที่ 4.10 พฤติกรรมและความต้องการของนักท่องเที่ยว.....	57
ตารางที่ 4.11 ความพึงพอใจด้านบุคลากร.....	61
ตารางที่ 4.12 ความพึงพอใจด้านสภาพแวดล้อมภายนอก.....	62
ตารางที่ 4.13 ความพึงพอใจด้านความสะดวกในการเข้าถึง.....	63
ตารางที่ 4.14 ความพึงพอใจด้านการให้บริการ.....	64
ตารางที่ 4.15 ความพึงพอใจด้านการท่องเที่ยว.....	65
ตารางที่ 4.16 ความสัมพันธ์ระหว่างอาชีพและวัตถุประสงค์การมา.....	66
ตารางที่ 4.17 ความสัมพันธ์ระหว่างอาชีพและกิจกรรมต่าง ๆ.....	67
ตารางที่ 4.18 ความสัมพันธ์ระหว่างอาชีพและการมีส่วนร่วมกิจกรรมต่าง ๆ.....	67

ตารางที่ 4.19 ความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มการมาท่องเที่ยวและการตัดสินใจมาท่องเที่ยว.....	68
ตารางที่ 4.20 ความสัมพันธ์ระหว่างอายุและการตัดสินใจมาท่องเที่ยว.....	68
ตารางที่ 4.21 ความสัมพันธ์ระหว่างจำนวนสมาชิกในกลุ่มและการตัดสินใจ.....	69
ตารางที่ 4.22 ความสัมพันธ์ของกลุ่มคนที่ตัดสินใจมาด้วยตนเองหรือครอบครัวเป็น ผู้เลือกกับกิจกรรมอื่น ๆ.....	70
ตารางที่ 4.23 ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวต่อศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงด้านเกษตร ผสมผสาน.....	73
ตารางที่ 4.24 ความพึงพอใจในภาพรวมของสวนสิริวิญ.....	74
ตารางที่ 4.25 ความพึงพอใจในภาพรวมของสวนมะนาว นางสมคิด เพ็งบุปผา เกษตรกรต้นแบบ ตำบลเขาหินซ้อน (สวนมะนาวเงินล้าน).....	75
ตารางที่ 4.26 ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวต่อศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงด้านการเกษตร ผสมผสานและการเลี้ยงแพะนม (ศูนย์เรียนรู้บ้านสามพอ).....	76
ตารางที่ 4.27 ศักยภาพตามองค์ประกอบของสถานที่ท่องเที่ยวในพื้นที่เชื่อมโยงเป้าหมาย.....	77
ตารางที่ 4.28 SWOT analysis สวนสิริวิญ.....	83
ตารางที่ 4.29 SWOT analysis ศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงด้านการเกษตรแบบผสมผสาน การเลี้ยงแพะนม (ศูนย์เรียนรู้บ้านสามพอ).....	84

สารบัญภาพ

	หน้า
ภาพที่ 1.1 กรอบแนวคิดของแผนงานวิจัย.....	4
ภาพที่ 2.1 โครงสร้างองค์การบริหารงานศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ.....	27
ภาพที่ 2.2 การสาธิตการแก้ปัญหาดินเปรี้ยวพื้นที่โครงการพัฒนาส่วนพระองค์บางคล้า.....	28
ภาพที่ 2.3 การสาธิตการจัดทำแปลงรวบรวมพันธุ์มะนาวในวงบ่อซีเมนต์.....	28
ภาพที่ 2.4 การสาธิตการผลิตถ่านชีวภาพเพื่อการปรับปรุงดิน.....	29
ภาพที่ 2.5 การพัฒนาเส้นทางเดินศึกษาธรรมชาติบริเวณสวนป่า 7 ชั้น.....	29
ภาพที่ 2.6 สาธิตการเพาะเลี้ยงปลาสวยงามและพรรณไม้น้ำรวมทั้งจัดทำป้ายสื่อความหมาย.....	29
ภาพที่ 2.7 การฝึกอบรมเพื่อปลูกฝังจิตสำนึกด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ “เยาวชนไทยรักษ์สิ่งแวดล้อม”.....	30
ภาพที่ 2.8 การฝึกอบรมงานขยายผลสำเร็จศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ.....	30
ภาพที่ 2.9 การฝึกอบรมหลักสูตรเกษตรกรต้นแบบกับการพัฒนาแบบพอเพียง.....	31
ภาพที่ 2.10 แผนที่ท่องเที่ยวจังหวัดฉะเชิงเทรา.....	32
ภาพที่ 3.1 การประชุมเตรียมความพร้อมสรรหาชุมชนร่วมกับผู้อำนวยการศูนย์ศึกษา การพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริและเจ้าที่.....	37
ภาพที่ 3.2 การประชุมระดมความคิดในภาคส่วนของหน่วยงาน.....	38
ภาพที่ 3.3 การอบรมเชิงปฏิบัติการ จำนวน 2 โครงการ.....	39
ภาพที่ 3.4 การทดลองเส้นทางท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่มีศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อน อันเนื่องมาจากพระราชดำริ เป็นศูนย์กลาง โดยมีผู้ทรงคุณวุฒิ หน่วยภาครัฐ และเอกชนร่วม.....	39
ภาพที่ 4.1 เส้นทางการท่องเที่ยวโดยการวนรถเยี่ยมชมของศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อน อันเนื่องมาจากพระราชดำริ.....	46
ภาพที่ 4.2 วัตถุประสงค์ของการมาศูนย์การศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อน.....	55
ภาพที่ 4.3 การท่องเที่ยวแหล่งชุมชน.....	55
ภาพที่ 4.4 เพื่อนร่วมเดินทาง.....	55

ภาพที่ 4.5 ประเภทการเดินทาง-ยานพาหนะ.....	56
ภาพที่ 4.6 การตัดสินใจเลือกสถานที่ท่องเที่ยว.....	58
ภาพที่ 4.7 การแนะนำบอกต่อ.....	58
ภาพที่ 4.8 การมีส่วนร่วมในกิจกรรมของศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่อง มาจากพระราชดำริ.....	58
ภาพที่ 4.9 ความประทับใจต่อกิจกรรมต่าง ๆ ของศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อน อันเนื่องมาจากพระราชดำริ.....	58
ภาพที่ 4.10 แผนที่เส้นทางแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรในพื้นที่เชื่อมโยง.....	72
ภาพที่ 4.11 กิจกรรมแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรในพื้นที่เชื่อมโยง.....	79
ภาพที่ 4.12 แนวทางในการพัฒนารูปแบบกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงเกษตร.....	88
ภาพที่ 5.1 แนวทางในการพัฒนารูปแบบกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงเกษตร.....	93
ภาพที่ 5.2 แผนภาพสรุปแนวทางกระบวนการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร.....	95

บทที่ 1

ความสำคัญ และที่มาของปัญหา

โครงการระเบียงเศรษฐกิจภาคตะวันออก (Eastern Economic Corridor : EEC) เป็นแผนยุทธศาสตร์ต่างประเทศภายใต้ไทยแลนด์ 4.0 ที่ต่อยอดความสำเร็จมาจากแผนพัฒนาเศรษฐกิจภาคตะวันออก หรือ Eastern Seaboard ที่ดำเนินมาตลอดกว่า 30 ปีที่ผ่านมา มีพื้นที่เป้าหมาย คือ จังหวัดชลบุรี ระยอง ฉะเชิงเทรา โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อยกระดับพื้นที่เป็นเขตเศรษฐกิจชั้นนำของเอเชีย พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานเชื่อมโยงอย่างมีประสิทธิภาพ สนับสนุนอุตสาหกรรมเทคโนโลยีขั้นสูงและท่องเที่ยว โดยจะพัฒนาสนามบินอู่ตะเภา ให้เป็นสนามบินเชิงพาณิชย์แห่งที่ 3 ของประเทศไทย โครงการดังกล่าวมีความเกี่ยวข้องโดยตรงกับ จังหวัดฉะเชิงเทรา ซึ่งเป็นพื้นที่เป้าหมายที่ใกล้กับกรุงเทพมหานครที่สุด อีกทั้งเป็นเส้นทางที่จะผ่านไปยังจังหวัดสำคัญด้านการท่องเที่ยว คือ พัทยา ชลบุรี โดยการคมนาคมของจังหวัดฉะเชิงเทราจะเอื้ออำนวยเพื่อรองรับโครงการระเบียงเศรษฐกิจภาคตะวันออก โดยมีโครงการรถไฟความเร็วสูง กรุงเทพ - ระยอง ระยะทาง 193 กิโลเมตร ซึ่งมีศูนย์ซ่อมบำรุงอยู่ในจังหวัดฉะเชิงเทราอีกด้วย

จังหวัดฉะเชิงเทราจึงถือว่าเป็นหัวใจสำคัญในการพัฒนา ที่สามารถยกระดับความสามารถในการแข่งขันของประเทศ โครงการดังกล่าวจะช่วยยกระดับคุณภาพชีวิตและรายได้ของคนในพื้นที่ โดยเฉพาะด้านการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน การท่องเที่ยวเชิงเกษตร การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ และการท่องเที่ยวเชิงอาหารซึ่งจังหวัดมีความโดดเด่น จะสามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวคุณภาพที่มีรายได้สูง และหากสามารถพัฒนาเพิ่มขึ้นต่อยอดไปจนถึงกิจการบริการที่มีมูลค่าสูง (high value services) จะทำให้จังหวัดฉะเชิงเทราเป็นเมืองน่าอยู่ มาตรฐานโลก รองรับกรุงเทพ มีความพร้อมของ ระบบสาธารณูปโภคและบริการสังคมได้อย่างสมบูรณ์ อย่างไรก็ตามการพัฒนาที่จะเกิดขึ้นนั้นจะยั่งยืนได้ จะต้องตอบสนองความต้องการของคนรุ่นปัจจุบัน โดยไม่มีผลกระทบในทางลบต่อความต้องการของคนรุ่นต่อไปในอนาคต คำนึงถึงวัฒนธรรมความเป็นอยู่ แนวคิด วิธีการดำรงชีวิตและทรัพยากรธรรมชาติ การพัฒนาการท่องเที่ยวของจังหวัดฉะเชิงเทรา โดยเริ่มจากการท่องเที่ยวเชิงเกษตรจึงเป็นจุดเริ่มต้นที่น่าสนใจสอดคล้องวิถีชีวิตเกษตร อีกทั้งจังหวัดฉะเชิงเทรามีแหล่งเรียนรู้ด้านการเกษตรที่ทรงคุณค่าของจังหวัดฉะเชิงเทรา คือศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ที่นับเป็นศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริแห่งแรกในจำนวน 6 ศูนย์ทั่วประเทศ ที่ได้ทรงพระราชทานประวัติเบื้องต้นของศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อน อันเนื่องมาจากพระราชดำริ เมื่อวันที่ 26 สิงหาคม พ.ศ. 2531

ความว่า “...ศูนย์ศึกษา ที่หินซ็อนก็เป็นศูนย์ศึกษาแรก ผลที่ศูนย์ศึกษาหินซ็อนนั้นอาจมีน้อย เพราะว่ามีภูมิประเทศที่จำกัด ต่อมาความคิดของศูนย์ศึกษาก็ได้แผ่ขยายออกไป...” ทั้งนี้ศูนย์ศึกษา การพัฒนาเขาหินซ็อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ สามารถแก้ไขพื้นแผ่นดินอันแห้งแล้ง มีสภาพ เสื่อมโทรม ดินขาดความอุดมสมบูรณ์ เนื้อดินเป็นทราย ให้กลับมาอุดมสมบูรณ์ และกลายเป็น แหล่งรวบรวมการศึกษา การทดลอง วิจัย การปรับปรุงพื้นที่ดินทรายเพื่อเกษตรกรรมที่สำคัญของ ประเทศ สร้างประโยชน์สุขให้กับประชาชนได้อย่างเป็นรูปธรรม โดยผลงานของศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ็อน อันเนื่องมาจากพระราชดำริ จึงเปรียบเสมือนเป็น “ต้นแบบ” ของความสำเร็จ ที่สามารถเป็นแนวทาง และตัวอย่างให้แก่พื้นที่อื่นๆ โดยรอบได้ทำการศึกษา

ในปัจจุบันศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ็อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ อยู่ในการดูแลของ สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (สำนักงาน กปร.) มีรูปแบบการให้บริการแบบเบ็ดเสร็จ ณ จุดเดียว สามารถให้บริการแก่ประชาชนและ เกษตรกรที่เข้ามาศึกษาหาความรู้ ในทุกสาขาวิชาชีพ เสมือนเป็น “พิพิธภัณฑ์ธรรมชาติที่มีชีวิต” เป็นตัวอย่างแห่งความสำเร็จในด้านการเกษตรกรรม และการพัฒนาอาชีพ สมดังที่ทรงพระราชทาน พระราชดำริในการจัดตั้งศูนย์ศึกษาการพัฒนา อันเนื่องมาจากพระราชดำริ กล่าวคือ “...ด้านหนึ่งก็ เป็นจุดประสงค์ของศูนย์ศึกษา ก็เป็นสถานที่สำหรับค้นคว้าวิจัยในท้องที่ เพราะว่าแต่ละท้องที่ สภาพพื้นฟ้าอากาศและประชาชนในท้องที่ต่างๆ กันก็มีลักษณะแตกต่างกันมากเหมือนกัน...” และ “...เป็นการสาธิตการพัฒนาเบ็ดเสร็จ หมายถึง ทุกสิ่งทุกอย่าง ทุกด้านของชีวิต ประชาชนจะหา เลี้ยงชีพในท้องที่ จะทำอย่างไร และได้เห็นวิทยาการแผนใหม่ จะสามารถที่จะหาวิธีการจะทำมาหากินให้มีประสิทธิภาพ...” ที่สำคัญคือ “...ศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ็อนอันเนื่องมาจาก พระราชดำริ เป็นศูนย์ที่รวบรวมกำลังทั้งหมดของเจ้าหน้าที่ทุกกรมกองทั้งในด้านการเกษตรหรือใน ด้านสังคม ทั้งในด้านงานการศึกษาอยู่ด้วยกัน ก็หมายความว่าประชาชนซึ่งจะต้อง การทั้งหลายก็สามารถที่จะมาดู ส่วนเจ้าหน้าที่จะให้ความอนุเคราะห์แก่ประชาชน ก็มาอยู่พร้อมกัน ในที่เดียวกันซึ่งเป็นสองด้าน ก็หมายความว่า สำคัญปลายทาง คือ ประชาชนจะได้รับประโยชน์ และเส้นทางของผู้เป็นเจ้าหน้าที่จะให้ประโยชน์...”

ด้วยความพร้อมในหลายๆด้านของศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ็อนอันเนื่องมาจาก พระราชดำริ ที่นอกจากจะเป็น “พิพิธภัณฑ์ธรรมชาติที่มีชีวิต” เป็นศูนย์การเรียนรู้ที่ทรงคุณค่า สร้าง คุณประโยชน์ให้ประชาชนแล้ว ผู้วิจัยยังเล็งเห็นถึงศักยภาพของศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ็อน อันเนื่องมาจากพระราชดำริ ที่จะสามารถพัฒนาเป็นศูนย์กลางแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรเพื่อการ เรียนรู้ได้อีกด้วย ในปัจจุบันการท่องเที่ยวเชิงเกษตรนับเป็นรูปแบบการท่องเที่ยวที่เป็นที่นิยมมาก ยิ่งขึ้น เพราะเป็นการท่องเที่ยวที่มุ่งเน้นทางด้านการเรียนรู้วิถีเกษตรกรรม เน้นการมีส่วนร่วมของ

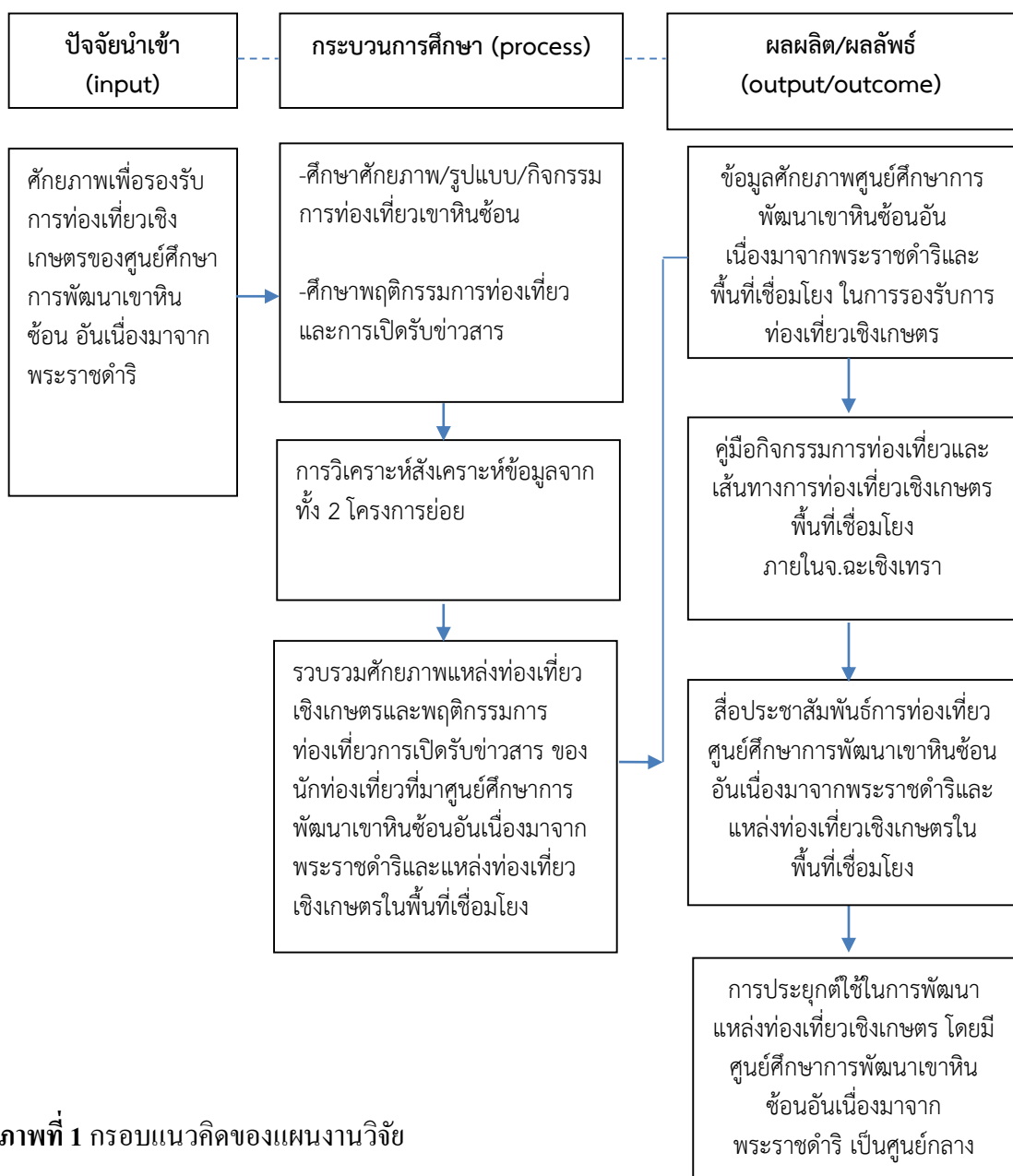
นักท่องเที่ยวในการดำเนินกิจกรรมให้เกิดการเรียนรู้ด้านการเกษตรและวิถีการดำรงชีวิต วัฒนธรรม ประเพณี และเป็นการนำเอาทรัพยากรที่มีอยู่ให้เกิดการเรียนรู้มาทำให้เกิดประโยชน์ก่อให้เกิด รายได้ต่อชุมชน และตัวเกษตรกร การท่องเที่ยวเชิงเกษตรเป็นการอนุรักษ์ควบคู่ไปกับการท่องเที่ยว นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับเป้าหมายด้านการท่องเที่ยวในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม แห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564) ที่จะฟื้นฟูและปรับปรุงการพัฒนาการท่องเที่ยวในจังหวัด ฉะเชิงเทรา ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร (สรุปสาระสำคัญจากเอกสารประกอบการประชุม ประจำปี 2559 ของ สศช.) วิถีการท่องเที่ยวเชิงเกษตร จึงจะเกิดประโยชน์อย่างกว้างขวางต่อทั้ง นักท่องเที่ยว และแหล่งท่องเที่ยว ตลอดจนประชาชนโดยรอบในพื้นที่ด้วยนั่นเอง อาทิ เกิดการ กระจ่ายรายได้และสร้างการหมุนเวียนทางเศรษฐกิจของประชาชนในพื้นที่ เกิดการเชื่อมโยงองค์ ความรู้ด้านเกษตรกรรมของประชาชนในพื้นที่ และ ประชาชนที่เดินทางเข้ามาท่องเที่ยว เกิดโอกาส ที่จะได้รับองค์ความรู้ด้านเกษตรกรรมอย่างถูกต้องครบวงจรต่อประชาชนที่เดินทางมาท่องเที่ยวยัง ศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ หรือพื้นที่เชื่อมโยง การได้ทำหน้าที่ เป็นศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ เต็มรูปแบบตรงตามภารกิจหลัก ของศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ การท่องเที่ยวยังเป็นการขยายผล การเรียนรู้เกี่ยวกับแนวพระราชดำริ และพระราชกรณียกิจด้านการพัฒนาผ่าน โครงการอัน เนื่องมาจากพระราชดำริในพื้นที่ต่างๆ แก่บุคคลทั่วไปไปทีละคนทีละคน อาจจะไม่ใช่เกษตรกรถึงแนวคิด จากสิ่ง ที่เห็นได้เรียนรู้ทั้งภาคทฤษฎีและฝึกปฏิบัติ ซึ่งเป็นการให้ความรู้เชิงบูรณาการผสมผสานการเรียนรู้ จากพื้นที่จริงได้อย่างถูกต้องกว้างขวางยิ่งขึ้น อีกทั้ง จะเป็นการจุดประกายความคิดที่จะสามารถนำ ผลสำเร็จของโครงการฯ ไปประยุกต์ปฏิบัติได้จริงทั้งต่อตนเองทั้งในการดำรงชีวิตให้บังเกิดความ มั่นคงและยั่งยืนในสังคม เป็นพระมหากรุณาธิคุณที่ทรงมอบให้ประชาชนทุกหมู่เหล่า ซึ่งประชาชน คนไทยสามารถรับรู้ และเข้าใจได้อย่างเป็นรูปธรรม หากเพียงได้เดินทางเข้ามาท่องเที่ยว หรือเข้ามา ศึกษาหาความรู้อย่างจริงจังตั้งใจ

คณะผู้วิจัยจึงต้องการศึกษาการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร โดยมีศูนย์ศึกษาการพัฒนา เขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ จังหวัดฉะเชิงเทรา เป็นศูนย์กลาง เพื่อพัฒนาการเรียนรู้ที่เปี่ยม ไปด้วยพระมหากรุณาธิคุณ พร้อมด้วยพื้นที่เชื่อมโยง โดยมุ่งเน้นการพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวใน รูปแบบการมีส่วนร่วมและศึกษาข้อมูลเพื่อสร้างสรรค์การส่งเสริมการท่องเที่ยวของศูนย์ศึกษาการ พัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ให้เป็นทางเลือกหนึ่งในการท่องเที่ยวของจังหวัด ฉะเชิงเทรา ซึ่งเป็นที่รู้จักสำหรับผู้คนในหลายอาชีพ หลายช่วงวัยอยู่แล้ว ให้ได้มาเพื่อเรียนรู้ ให้ได้มา เพื่อศึกษาและทำตามแนวคิดและปรัชญาที่พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตรทรงพระราชทานไว้ให้กับปวงชนชาวไทยด้วยความยากลำบากมากกว่า 39 ปี

1.1 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 1.1.1 เพื่อศึกษาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อน อันเนื่องมาจากพระราชดำริและพื้นที่เชื่อมโยง เพื่อรองรับการท่องเที่ยวเชิงเกษตร
- 1.1.2 เพื่อทราบถึงสถานการณ์ด้านการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ณ ศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อน อันเนื่องมาจากพระราชดำริ จังหวัดฉะเชิงเทรา

1.2 กรอบแนวคิดของการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดของแผนงานวิจัย

1.3 แผนการบริหารแผนงานวิจัย และแผนการดำเนินงานพร้อมทั้งขั้นตอนตลอดแผนงานวิจัย

1.3.1 แผนที่ 1 แผนเตรียมความพร้อมการมีส่วนร่วม มีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นการเตรียมความพร้อมของโครงการ ในด้านคน สถานที่และทรัพยากรพร้อมทั้งหน่วยงานสนับสนุนโครงการวิจัย ประกอบด้วยแผนการจัดกิจกรรม ดังต่อไปนี้

กลุ่มชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตร

1.3.1.1 กิจกรรมการเตรียมความพร้อมด้านการสรรหาชุมชนที่มีศักยภาพในการดำเนินการวิจัย ดำเนินการสำรวจหาเกษตรกรเป้าหมายเพื่อเข้าร่วมโครงการวิจัย โดยขอความร่วมมือจากศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนเนื่องมาจากพระราชดำริ จังหวัดฉะเชิงเทรา เสนอชื่อเกษตรกรซึ่งมีการนำความรู้ด้านการเกษตรไปใช้และมีการทำการเกษตรในลักษณะที่โดดเด่นสามารถพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรได้เพื่อเข้าร่วมดำเนินการสำรวจพื้นที่โดยทีมนักวิจัยและเครือข่าย

1.3.1.2 กิจกรรมการเตรียมความพร้อมด้านการบูรณาการความร่วมมือระหว่างชุมชนและหน่วยงาน องค์กรสนับสนุนโครงการ ดำเนินการขอความร่วมมือกับองค์กรของรัฐในพื้นที่และมีการประชุมเพื่อหากรอบแนวทางความร่วมมือกับผู้ประกอบการ หน่วยงานด้านการท่องเที่ยว

1.3.2 แผนที่ 2 แผนการดำเนินการวิจัยในพื้นที่ วัตถุประสงค์เพื่อการค้นคว้าองค์ความรู้ด้านการเกษตร การทำกิจกรรมด้านการเกษตรและศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยว เพื่อแสดงให้เห็นความน่าสนใจและองค์ความรู้ที่เกิดขึ้นในการร่วมกิจกรรมทางเกษตร อีกทั้งเป็นการระดมสมองของชุมชน หน่วยงาน องค์กรสนับสนุนการจัดทำโครงการวิจัย เพื่อหาแนวทางการสร้างการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของแหล่งท่องเที่ยว เพื่อนำไปใช้เป็นแนวทางในการกำหนดนโยบาย ซึ่งสามารถแบ่งออกเป็นแผนการดำเนินกิจกรรม ดังนี้

1.3.2.1 กิจกรรมการประชุมผู้นำและกลุ่มองค์ความรู้ในพื้นที่และการเสวนากับตัวแทน ประชาชนผู้นำทางการเกษตร ตัวแทนชุมชน และผู้มีส่วนได้เสียในชุมชนในทุกระดับ

1.3.2.2 กิจกรรมการสำรวจและเก็บข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวที่เข้าร่วมโครงการวิจัย เป็นกิจกรรมการสำรวจศักยภาพทางการท่องเที่ยวและเก็บข้อมูลพฤติกรรมนักท่องเที่ยวทั้งในศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริและแหล่งท่องเที่ยวเชื่อมโยงที่เข้าร่วมโครงการวิจัย

1.3.2.3 กิจกรรมการวิเคราะห์และสังเคราะห์ โดยทีมนักวิจัยและนำผลที่ได้จากการวิเคราะห์ดำเนินการตรวจสอบข้อมูลผ่านการนำเสนอผลงานการวิเคราะห์แก่ชุมชนและบุคลากร

ของศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำรินำข้อมูลมาพัฒนาเป็นหลักสูตรฝึกอบรม

1.3.2.4 กิจกรรมการพัฒนาสื่อการท่องเที่ยวเชิงเกษตร โดยจัดเป็นการอบรมเชิงปฏิบัติการ จำนวน 2 โครงการ เพื่อเป็นจุดเริ่มต้นของการสื่อสารประชาสัมพันธ์โดยตัวบุคลากรและเกษตรกรด้วยตนเองและส่งเสริมให้เกิดบรรยากาศของการท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่ยั่งยืน

1.3.2.5 กิจกรรมการพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวเชิงเกษตร 3 เส้นทางที่เชื่อมโยงกับศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำรินำโดยเส้นทางที่มีความแตกต่างกันเพื่อเป็นทางเลือกในการพัฒนาเส้นทางจริงอีกครั้ง

1.3.2.6 กิจกรรมทดสอบเส้นทางท่องเที่ยวเชิงเกษตรและสื่อสารประชาสัมพันธ์เส้นทาง การท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่มีศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำรินำเป็นศูนย์กลาง โดยมีผู้ทรงคุณวุฒิ หน่วยงานรัฐและเอกชนร่วมให้ความคิดเห็น

1.3.3 แผนที่ 3 สรุปผลและประเมินผลโครงการ กิจกรรมสรุปผลและการประเมินผลโครงการวิจัย เพื่อสรุปผลการศึกษา รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่เสนอแนะ

1.4 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1.4.1 ทบทวนจุดแข็งเกี่ยวกับทรัพยากรทางการท่องเที่ยวของศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำรินำ รวมถึงสิ่งอำนวยความสะดวกและชุมชนในพื้นที่เชื่อมโยง

1.4.2 ได้พัฒนารูปแบบกิจกรรมและเส้นทางในกระบวนการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างเป็นรูปธรรม

1.4.3 ศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำรินำและพื้นที่เชื่อมโยง ทราบถึงพฤติกรรมในการเปิดรับข่าวสารการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยว

1.4.4 องค์ความรู้จากพฤติกรรมท่องเที่ยวจะนำไปสู่การกำหนดแนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยว ให้ตรงกับความต้องการของผู้บริโภคและสามารถพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวสร้างรายได้ทางเศรษฐกิจ

1.5 นิยามศัพท์เฉพาะ

การท่องเที่ยวเชิงเกษตร (Agrotourism) หมายถึง การเดินทางเพื่อพักผ่อนหย่อนใจ หรือเพื่อความสนุกสนานตื่นเต้น หรือเพื่อหาความรู้ ซึ่งนักท่องเที่ยวอาจได้ทำกิจกรรมให้ได้เรียนรู้วิถี

ชีวิตทางด้านเกษตรกรรม ได้ลงมือเพาะปลูก เก็บเกี่ยวผลผลิตทางการเกษตร ได้สัมผัสและได้ชิม ได้ชม ได้ซื้อผลผลิต/ผลิตภัณฑ์ทางการเกษตร

นักท่องเที่ยว (Tourist/ Traveller) หมายถึง ผู้เดินทางชาวไทยที่เดินทางท่องเที่ยว ณ สถานที่ท่องเที่ยวเชิงเกษตรทุกประเภทในพื้นที่การวิจัย โดยไม่คำนึงว่าระยะทางนั้นจะใกล้หรือไกล เป็นการเดินทางแบบชั่วคราว ทั้งค้างคืนและไม่ค้างคืน แต่อยู่ไม่เกิน 90 วันติดต่อกัน ทั้งนี้ เป็นการเดินทางด้วยวัตถุประสงค์ใดก็ได้ แต่ไม่ใช่เพื่อประกอบอาชีพหรือหารายได้ และผู้เดินทางจะต้องไม่ถูกบังคับให้เดินทาง ทั้งนักท่องเที่ยวที่เดินทางเป็นการส่วนตัว ครอบครัว หรือเป็นกลุ่ม

สถานที่ท่องเที่ยวเชิงเกษตร (Agrotourism Attraction) หมายถึง สถานที่ท่องเที่ยวที่เสริมสร้างความรู้ด้านการเกษตรควบคู่กับการพักผ่อนและความบันเทิง โดยที่การดำเนินการใด ๆ และกิจกรรมใด ๆ เกี่ยวข้องกับพื้นที่เกษตรกรรมและกิจกรรมการเกษตร โดยมีการนำชม หรือไม่มีผู้นำชม ซึ่งนักท่องเที่ยวได้สัมผัสกับวิถีชีวิตเกษตร ประเพณีและวัฒนธรรมของชุมชนท้องถิ่น มีส่วนร่วมในกิจกรรมด้านการเกษตรที่หลากหลาย เพื่อสร้างทักษะแลกเปลี่ยนความรู้ด้านการเกษตร และได้รับความบันเทิงในรูปแบบต่าง ๆ รวมทั้งสามารถซื้อหาผลผลิตผลการเกษตรและผลิตภัณฑ์ชุมชน และหรือผลิตภัณฑ์ทางการเกษตร ณ สถานที่ท่องเที่ยวเชิงเกษตร

แหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรในพื้นที่เชื่อมโยง หมายถึง สถานที่ท่องเที่ยวเชิงเกษตร (Agrotourism Attraction) ภายในรัศมี 50 กิโลเมตร โดยกำหนดให้ศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อน อันเนื่องมาจากพระราชดำริ เป็นจุดศูนย์กลาง ทั้งนี้ รวมถึงสถานที่ที่ผู้เดินทางเรียกว่า “สถานที่พักผ่อนหย่อนใจ” ด้วย โดยประเภทของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร ประกอบด้วย

A – แหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรแบบครบวงจร

B – แหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรเอกชนที่โดดเด่นด้านการเกษตรจนเป็นที่ยอมรับจากคนภายนอก

C – แหล่งเกษตรเอกชนหรือชาวบ้านที่ไม่ได้มุ่งเน้นการท่องเที่ยวแต่มีภูมิปัญญาหรือเทคนิควิธีการที่น่าสนใจเป็นที่ยอมรับจากคนภายนอก

D – ศูนย์การเรียนรู้หรืออนุรักษ์ภูมิปัญญาทางการเกษตร

E – ศูนย์หรือสถานีวิจัยบำรุงพันธุ์สัตว์และหรือพืชที่มุ่งเน้นการพัฒนาประสิทธิภาพทางการเกษตรมากกว่าการท่องเที่ยว

F – ชุมชนหรือกลุ่มชาวบ้านที่รวมกลุ่มกันพัฒนาภูมิปัญญาทางการเกษตร

ศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร (Agrotourism Potential) หมายถึง ทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ณ สถานที่ท่องเที่ยวเชิงเกษตรในพื้นที่เป้าหมาย ภายใต้มาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร 5 องค์ประกอบ ซึ่งมีศักยภาพเพียงพอที่สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยว และสามารถ

ปรับปรุงต่อยอดได้ในอนาคต ได้แก่ การเกษตรอินทรีย์ (ปลอดภัยและพอเพียง) ภูมิปัญญาท้องถิ่น ผลผลิตและหรือผลิตภัณฑ์ทางการเกษตร ซึ่งนักท่องเที่ยวอาจได้ทำกิจกรรมให้ได้เรียนรู้วิถีชีวิต ทางด้านเกษตรกรรม ได้ลงมือเพาะปลูก/เก็บเกี่ยวผลผลิตทางการเกษตร ฯลฯ ได้สัมผัสและได้ชิม ได้ชม ได้ซื้อผลผลิต/ผลิตภัณฑ์ทางการเกษตร ซึ่งก่อให้เกิดรายได้

การพัฒนาช่องทางประชาสัมพันธ์ หมายถึง การทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดี ขึ้น เจริญขึ้นของการประชาสัมพันธ์ เผยแพร่ข้อมูล ข่าวสาร และผลงาน ของศูนย์ศึกษาการพัฒนา เขาน้ำร้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ และแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรในพื้นที่เชื่อมโยง ให้เกิดการ เผยแพร่ และรับรู้ข้อมูล ข่าวสาร ได้อย่างสะดวก ถูกต้อง รวดเร็ว และมีประสิทธิภาพ เพื่อเป็นการ เสริมสร้างความรู้ ความเข้าใจที่ดีและถูกต้อง เพื่อสร้างภาพลักษณ์ที่ดี หรือแก้ไขความเข้าใจที่ คลาดเคลื่อนให้หน่วยงาน บุคคล ชุมชน และสังคม ได้ทราบโดยทั่วถึงกัน ผ่านสื่อต่างๆ ของ เครือข่ายประชาสัมพันธ์ ได้อย่างสะดวก ถูกต้อง รวดเร็ว และตรงตามต้องการของนักท่องเที่ยว ตลอดจนประชาชนทั่วไป

พฤติกรรมการท่องเที่ยว หมายถึง การกระทำหรือการแสดงออกของนักท่องเที่ยวที่ เกี่ยวข้องกับการเดินทางท่องเที่ยวโดยมีการวางแผนไว้ล่วงหน้า

ความพึงพอใจ หมายถึง การแสดงออกทางด้านความรู้สึกหรืออารมณ์ตอบสนองทางบวกต่อ สิ่งหนึ่งๆ ครอบคลุมทั้งด้านแหล่งท่องเที่ยว ที่พัก ขนพาหนะ กิจกรรมนันทนาการ หรือบริการอื่นๆ

บทที่ 2

การทบทวนวรรณกรรม

2.1 แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงเกษตร

“การท่องเที่ยว” (Tourism) ตามความหมายโดยรวมหมายถึง การเดินทางของคนจากที่หนึ่งไปยังอีกที่หนึ่งเพื่อการพักผ่อนหรือทำกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งโดยไม่ได้ทำเพื่อการประกอบอาชีพหรือหารายได้ ทำให้รูปแบบของการท่องเที่ยวมีความหลากหลายซึ่งขึ้นกับความสอดคล้องของกิจกรรม ที่ผ่านมาทางองค์การท่องเที่ยวโลก (www.unwto.org) ได้กำหนดรูปแบบการท่องเที่ยวไว้ 3 รูปแบบหลัก ได้แก่ 1) รูปแบบการท่องเที่ยวในแหล่งธรรมชาติ (Natural based tourism) 2) รูปแบบการท่องเที่ยวในแหล่งวัฒนธรรม (Cultural based tourism) และ 3) รูปแบบการท่องเที่ยวในความสนใจพิเศษ (Special interest tourism) โดยพิจารณาแหล่งท่องเที่ยวที่มีศักยภาพจากปัจจัยต่างๆ

โคลิเออร์ และฮารราเวย์ (Collier & Harraway, 1997) กล่าวว่าแหล่งท่องเที่ยวที่มีศักยภาพประกอบด้วยองค์ประกอบหลัก 3 ประการ หรือ 3 As ได้แก่ 1. สิ่งดึงดูดใจ (Attraction) ที่เกิดจากสถานที่ (Site) หรือเหตุการณ์ (Event) โดยสถานที่ อาจเกิดจากธรรมชาติหรือมนุษย์สร้างขึ้นแต่เหตุการณ์ที่น่าประทับใจเกิดจากมนุษย์เป็นผู้สร้างขึ้น 2. สิ่งอำนวยความสะดวก (Amenities) หมายถึงบริเวณพื้นที่และโครงสร้างสิ่งปลูกสร้างต่างๆที่สร้างขึ้นรองรับกิจกรรมของผู้มาเยือนและกิจกรรมการบริหารจัดการพื้นที่ สิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยว การก่อสร้างปัจจัยพื้นฐาน เช่นระบบขนส่ง ระบบสื่อสาร ระบบสาธารณูปโภค ซึ่งเป็นสิ่งจำเป็น สำหรับนักท่องเที่ยวเพราะจะช่วยให้นักท่องเที่ยวได้รับความ สะดวกสบายและเป็นการสร้างภาพลักษณ์ของแหล่งท่องเที่ยวด้วย 3. การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว (Accessibility) ซึ่งจะต้องมีระบบขนส่ง (Transportation) ประกอบด้วยเส้นทาง ขนพาณะ และผู้ประกอบการขนส่งเพื่อลำเลียงคนและสิ่งของไปยังจุดหมายปลายทาง

ปัจจุบันพฤติกรรมการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวยังแปรเปลี่ยนไปตามสังคมโลก วัฒนธรรมความเป็นอยู่และสิ่งแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไปในปัจจุบันที่การฟื้นฟูและอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมกลายเป็นกระแสของโลกมากขึ้น โดยการท่องเที่ยวรูปแบบดังกล่าวให้ความสำคัญกับแหล่งธรรมชาติที่ถือเป็นพื้นที่หลักสำหรับการท่องเที่ยวอีกทั้งยังสามารถผสมผสานการท่องเที่ยวในหลากหลายพื้นที่ทางธรรมชาติเข้าด้วยกัน การท่องเที่ยวในแหล่งธรรมชาติ เช่น การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Ecotourism) ที่เป็นการท่องเที่ยวในแหล่งธรรมชาติที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น การท่องเที่ยวเชิงเกษตร (Agro Tourism) เป็นการท่องเที่ยวในพื้นที่เกษตรกรรม สวนเกษตร สวนสมุนไพร เป็นต้น

โดยทั้งสองลักษณะอยู่บนพื้นฐานที่ต้องการสร้างจิตสำนึกในการรักษาสภาพแวดล้อมและให้นักท่องเที่ยวเกิดสำนึกต่อการรักษาระบบนิเวศนั้นไว้อย่างยั่งยืน ในขณะเดียวกัน

แผนยุทธศาสตร์ส่งเสริมการเกษตร ระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2560 – 2579) กรมส่งเสริมการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ได้ส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงเกษตร โดย 1) ส่งเสริมให้เกษตรกรพัฒนาฟาร์มให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรในชุมชนให้มีคุณภาพและได้รับ การรับรองมาตรฐาน 2) ส่งเสริมและพัฒนาให้เกษตรกรและชุมชนสามารถบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตร เพื่อเพิ่มช่องทางและโอกาสทางการตลาดแก่สินค้าเกษตรและผลิตภัณฑ์ของชุมชน 3) สนับสนุนให้มีการบูรณาการการทำงานระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้การท่องเที่ยวเชิงเกษตรเป็นส่วนหนึ่งของการท่องเที่ยวของไทยและเป็นที่รู้จัก/ยอมรับของนักท่องเที่ยวโดยทั่วไป 4) ส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรในรูปแบบใหม่ๆ ในลักษณะของการให้บริการ โดยใช้ความรู้และ ทักษะด้านการจัดการเชิงธุรกิจ ตามแนวคิด “ทำน้อย-ได้มาก” (Less for More)

รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงเกษตร สามารถแบ่งได้ 3 ประเภทดังนี้

2.1.1 แบบกิจกรรมรายบุคคล ได้แก่ การนำเที่ยวชมสวนของเกษตรกรรายบุคคลที่ประสบความสำเร็จในการประกอบอาชีพ เช่น สวนทุเรียน มังคุด สวนไม้ดอกไม้ประดับ หรือแม้แต่ฟาร์มเลี้ยงสัตว์ ทั้งนี้ผู้เยี่ยมชมจะได้รับความรู้ด้านเทคโนโลยีการผลิต การจัดการ การตลาดแล้วยังสามารถซื้อผลผลิตต่าง ๆ ที่ทางสวนจัดขึ้นอีกด้วย

2.1.2 กิจกรรมการท่องเที่ยวตามฤดูกาลหรือเทศกาล เช่น การจัดงานวันทุเรียนโลก งานวันเงาะโรงเรียนทุ่งทานตะวันบาน ทุ่งดอกปทุมมา ซึ่งการท่องเที่ยวแบบนี้จะมีขึ้นเฉพาะในช่วงที่มีการจัดนิทรรศการเกี่ยวกับการเกษตรเท่านั้น

2.1.3 กิจกรรมการท่องเที่ยวตามชุมชนหรือหมู่บ้านเกษตรกร ซึ่งเกษตรกรในชุมชนร่วมกันจัดตั้ง บริหาร และจัดการท่องเที่ยว โดยกรมส่งเสริมการเกษตรให้ความร่วมมือสนับสนุนในการจัดทำโครงสร้างทางกายภาพ การจัดภูมิทัศน์ การให้แนวความคิดในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวให้เหมาะสมกับพื้นที่และความสามารถของเกษตรกรในชุมชน

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) ได้แบ่งประเภทของการท่องเที่ยวเชิงเกษตร (Amazing Agricultural Heritage ซึ่งเป็นกิจกรรมส่วนหนึ่งในโครงการ Amazing Thailand 1998-1999 แบ่งเป็นกิจกรรมย่อยๆ 7 แบบ ได้แก่

- (1) การทำนา (RICE Cultivation)
- (2) การทำสวนไม้ตัดดอก (Cutting Flowers)
- (3) การทำสวนผลไม้ (Horticulture)
- (4) การทำสวนครัว สวนผัก (Vegetables)

(5) การทำสวนสมุนไพร (Herbs)

(6) การทำฟาร์มปศุสัตว์ (Animal Farming)

(7) งานเทศกาลผลิตภัณฑ์ต่างๆ (Festival)

สำหรับการท่องเที่ยวเชิงเกษตรในประเทศไทย มีจุดแข็งสองประการที่สามารถช่วยขับเคลื่อนรายได้และกระตุ้นเศรษฐกิจของประเทศให้มีความเข้มแข็งได้อย่างยั่งยืน คือการเป็นประเทศเกษตรกรรมและเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สามารถดึงดูดผู้คนได้จากทั่วโลก ซึ่งถือว่าสองสิ่งนี้เป็นต้นทุนและพื้นฐานที่สำคัญของประเทศไทย ซึ่งมีผู้ประกอบการเอกชน เช่น ฟาร์มโชคชัย ได้ผนวกเอาจุดแข็งสองประการดังกล่าว มาบูรณาการเป็นธุรกิจที่ตอบโจทย์ความต้องการของนักท่องเที่ยว โดยพัฒนาธุรกิจในการเกษตร ด้วยประสบการณ์และความรู้จริง อาศัยต่อยอดด้วยจินตนาการ และความคิดสร้างสรรค์ ทำให้สามารถสร้างสรรค์สินค้าและบริการที่มีความพิเศษและมีมูลค่าเพิ่ม สามารถสนองตอบความต้องการของลูกค้าได้อย่างสมบูรณ์และลงตัว (โชค บูลสุข 2554) ในแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรแต่ละแห่ง จะมีกิจกรรมที่ให้บริการนักท่องเที่ยวหลากหลายชนิดแตกต่างกันไป ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับสภาพของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรแต่ละแห่ง ตัวอย่างของกิจกรรม มีดังนี้

2.1.3.1 กิจกรรมท่องเที่ยวเชิงเกษตรประเภทแสดงผลผลิตทางการเกษตร รวมทั้งการสาธิตทางการเกษตร

2.1.3.1.1 แปลงสาธิตพืชที่สวยงามและหลากหลาย ทั้งของไทยและต่างประเทศ

2.1.3.1.2 แปลงรวบรวมพันธุ์พืชชนิดต่าง ๆ ทั้งของประเทศไทยและของต่างประเทศ เช่น พันธุ์ดอกไม้ พันธุ์พืชผัก พันธุ์กล้วย พันธุ์พริก เป็นต้น

2.1.3.1.3 การแสดงขั้นตอนต่าง ๆ ทางเกษตร เช่น การปลูก การดูแลรักษา การเก็บเกี่ยว การดูแลพืชผลหลังจากเก็บเกี่ยว การบรรจุภัณฑ์ การแปรรูป เป็นต้น

2.1.3.1.4 การแสดงวัฒนธรรมทางการเกษตรในสมัยอดีต เช่น การหว่านข้าว การไถนา การดำนา การดำข้าว การสายเส้นไหม เป็นต้น

2.1.3.2 กิจกรรมท่องเที่ยวเชิงเกษตรประเภทให้นักท่องเที่ยวร่วมทำกิจกรรมระยะสั้น

2.1.3.2.1 การเยี่ยมชมสวนเกษตร เช่น สวนไม้ดอก สวนพืชผัก สวนสมุนไพร สวนไม้ผล เป็นต้น เกษตรกรในสวนไม้ผลบางสวนอาจเปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวสามารถเก็บผลผลิตจากต้นรับประทานได้ หรือซื้อผลผลิตโดยเลือกเก็บด้วยตนเอง เช่น สวนเงาะ สวนมังคุด สวนมะม่วง เป็นต้น ซึ่งเป็นกิจกรรมที่เพิ่มความสุขสนุกสนานเพลิดเพลินให้นักท่องเที่ยว และเป็นการประหยัดค่าใช้จ่ายสำหรับแรงงานที่จะใช้เก็บเกี่ยวผลผลิต

2.1.3.2.2 การร่วมกิจกรรมพื้นบ้านอื่น ๆ เช่น การให้นักท่องเที่ยวได้นั่งเกวียน จี๊ควาย ตาข้าว กริดยาง ริดนมวัว พายเรือ ทอดแหดกปลา เป็นต้น

2.1.3.3 กิจกรรมท่องเที่ยวเชิงเกษตรประเภทให้นักท่องเที่ยวพักแรมในหมู่บ้านเกษตรกรมีการจัดที่พักของตนเพื่อรองรับนักท่องเที่ยว โดยดูแลอำนวยความสะดวกในขณะที่นักท่องเที่ยวพำนักอยู่ เป็นการเปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวสัมผัสชีวิตของชุมชนเกษตรอย่างแท้จริง

2.1.3.4. ประเภทอบรมให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยวเกี่ยวกับการเกษตรสมัยใหม่และภูมิปัญญาท้องถิ่น

2.1.3.4.1 ให้นักท่องเที่ยวได้ฝึกปฏิบัติเกี่ยวกับการเกษตรสมัยใหม่ เช่น การปลูกและการดูแลรักษาด้วยกรรมวิธีที่ทันสมัย การแปรรูปผลิตผลทางการเกษตรด้วยเทคโนโลยีทางการเกษตรใหม่ เป็นต้น

2.1.3.4.2 ให้นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาของท้องถิ่น เช่น การทำน้ำตาลจากมะพร้าว และตาลโตนด การนวดแผนโบราณ และการอบสมุนไพร เป็นต้น

2.1.3.5 กิจกรรมท่องเที่ยวเชิงเกษตรประเภทจำหน่ายสินค้าทางการเกษตร โดยมีสินค้าทางการเกษตรจำหน่าย ได้แก่ ดอกไม้สด ผักสด และผลไม้สด สินค้าแปรรูปทางการเกษตร เช่น ผลไม้อบแห้ง ผักดอง เนื้อแห้งเค็ม เป็นต้น สินค้าหัตถกรรมพื้นเมือง ของที่ระลึกต่าง ๆ และพันธุ์พืชที่สามารถซื้อกลับไปปลูกเอง

2.1.3.6 ประเภทให้รู้ทางด้านธุรกิจเกษตร เป็นกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวที่มีความสนใจในการประกอบอาชีพการเกษตร ได้ศึกษาเรียนรู้ เพื่อหาช่องทางในการทำธุรกิจทางการเกษตร ซึ่งชุมชนจะมีการจัดเตรียมรายละเอียดข้อมูลต่าง ๆ ไว้ให้นักท่องเที่ยวที่สนใจ

ในขณะที่ความนิยมท่องเที่ยวในแหล่งธรรมชาติที่กำลังถูกผนวกเข้ากับความนิยม Green Tourism ที่นักท่องเที่ยวมีความต้องการหลักในการอนุรักษ์ธรรมชาติให้คงอยู่อย่างยั่งยืน กำลังเป็นกระแสของคนทั้งโลก

ปัจจุบัน การท่องเที่ยวเชิงเกษตร ถูกจัดเป็นการท่องเที่ยวที่นำมาซึ่งสร้างรายได้ที่เพิ่มขึ้นของผู้ประกอบอาชีพเกษตรกรรม โดยการจำหน่ายสินค้าที่ส่วนได้โดยตรงจากผู้ประกอบการ และยังเป็นการท่องเที่ยวที่สามารถทำได้ในวงเล็ก เช่น ชุมชน ตำบล หมู่บ้าน จนขยายสู่วงกว้างได้ไม่จำกัด ในมุมมองเชิงบวกของการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรจึงเป็นการช่วยส่งเสริมการประกอบอาชีพเกษตรกรรมในพื้นที่และสร้างรายได้แก่ผู้ประกอบการ แม้ว่าการท่องเที่ยวเชิงเกษตรจะเน้นในเรื่องสิ่งแวดล้อมชนบท แต่ในแง่ของธุรกิจแล้ว จะหลีกเลี่ยงไม่ได้ที่ชุมชนต้องจัดเตรียมที่พักและสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ สำหรับนักท่องเที่ยวดังเช่นธุรกิจการท่องเที่ยวทั่วไป....” (เทพกร ณ สงขลา, 2556, หน้า 4).

สิ่งที่เป็นอุปสรรคสำคัญสำหรับการส่งเสริมการเกษตรในประเทศไทยเกิดจากการเปลี่ยนแปลงของสภาพอากาศที่ส่งผลถึงปริมาณผลผลิตทางการเกษตร ซึ่งผลกระทบต่อการท่องเที่ยวจากการเปลี่ยนแปลงสภาพอากาศ

นอกจากการคำนึงถึงผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงสภาพอากาศแล้ว ยังต้องคำนึงถึงตลาดนักท่องเที่ยวในยุคที่ข้อมูลข่าวสารการท่องเที่ยวถูกส่งต่อกันบนโซเชียลมีเดีย สังคมการอยู่อาศัยแบบหลายเจเนอเรชัน (Multi Generation) และรูปแบบการท่องเที่ยวที่เปลี่ยนแปลงตามยุคสมัย ในตอนหนึ่งของบทความเจาะเทรนด์โลก 2017 โดย TCDC กล่าวว่า “บริษัท AAA บริษัทบริการด้านการท่องเที่ยวพวกเขาให้คุณค่ากับการใช้เวลาไปกับหลากหลายการเดินทางจึงเป็นเหมือนโอกาสในการใช้เวลาที่มีคุณภาพ เชื่อมความสัมพันธ์ แลกเปลี่ยนประสบการณ์ระหว่างคนในครอบครัว การวางแผนการเดินทางจึงดูเหมือนเรื่องน่ากังวลในเรื่องความหลากหลายทั้งอายุ ความสนใจ แต่ทุกวันนี้มีตัวเลือกมากมายสำหรับการท่องเที่ยวที่สามารถอำนวยความสะดวกให้กับคนทั้งกลุ่ม ทั้งในลักษณะกลุ่มทัวร์ส่วนบุคคลแบบผ่านเอเจนซีหรือจัดการบริหารด้วยตนเอง” (เจาะเทรนด์โลก, 2559, หน้า 53.) สะท้อนให้เห็นว่าผู้บริโภคเป็นผู้กำหนดรูปแบบการท่องเที่ยวได้ด้วยตัวเอง ผู้ประกอบการท่องเที่ยวเชิงเกษตรนิเวศต้องปรับตัวให้เข้ากับกระแสโลกโดยเฉพาะการใช้ประโยชน์จาก Big Data ซึ่งข้อมูลในเบื้องต้นที่บุคคลทั่วไปสามารถสืบค้นได้และมีความสำคัญระดับต้นๆ คือรายละเอียดของแหล่งท่องเที่ยว การทบทวน การพูดถึง ความรู้สึกพึงพอใจ ไม่พึงพอใจที่มีต่อการท่องเที่ยว

จากการทบทวนเอกสารด้านการจัดเส้นทางท่องเที่ยวเชิงเกษตร เป็นที่น่าสังเกตว่าการจัดเส้นทางให้นักท่องเที่ยวได้เดินทางเที่ยวชมในแต่ละพื้นที่ทั้งในรูปแบบกิจกรรมระยะสั้นแบบเต็มวัน หรือระยะยาวหลายวัน ไม่ปรากฏจังหวัดฉะเชิงเทราซึ่งเป็นจังหวัดที่เชื่อมต่อกับกรุงเทพมหานคร ซึ่งจะต่อไปยัง ชลบุรี-พัทยา หรือไปชายแดนกัมพูชา ที่อำเภออรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว จังหวัดปราจีนบุรี อีกทั้งจังหวัดฉะเชิงเทราเป็นเมืองเกษตรกรรม มีชื่อเสียงเรื่องการผลิตมะพร้าวและมะม่วงเพื่อส่งออก ไข่ไก่ก็ผลิตได้มากที่สุดในประเทศ รวมถึงมีศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ แต่ไม่ถูกบรรจุอยู่ในการจัดเส้นทางท่องเที่ยวเชิงเกษตร

ดังนั้นการศึกษาเพื่อพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร โดยมีศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อน อันเนื่องมาจากพระราชดำริ จังหวัดฉะเชิงเทรา เป็นศูนย์กลางจะเป็นเครื่องมือในการทบทวนจุดแข็งและมุมมองของนักท่องเที่ยวที่มาเยี่ยมชมศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ และเป็นแนวทางในการพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวเชิงเกษตรของศูนย์และพื้นที่เชื่อมโยง ซึ่งจะทำให้มีโอกาสในการถ่ายทอดความรู้ แนวคิด ทฤษฎีรวมถึงเทคโนโลยีทางการเกษตรใหม่ๆ ไปยังกลุ่มผู้มาเยี่ยมชม บุคคลทั่วไป ผ่านสื่อและช่องทางการประชาสัมพันธ์ที่ตรง

กับกลุ่มเป้าหมาย พัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงรุกของศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ เพื่อให้ห้องความรู้จากศาสตร์พระราชที่พระองค์ให้ไว้กับคนไทยเพื่อให้ประชาชนทุกคน “อยู่ดีกินดี” ผ่านการเรียนรู้อย่างเป็นรูปธรรม ทั้งดิน – น้ำ – ป่า ด้วยการทำนุบำรุงฟื้นฟู และใช้สอยทรัพยากรธรรมชาติ อย่างยั่งยืนที่ศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

2.2 ศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

ในการดำเนินงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ มีแนวทางและหลักการ คือ การพัฒนาต้องเป็นไปตามขั้นตอน โดยที่จะต้องทำให้ชุมชนมีความเข้มแข็งก่อน แล้วมีการพัฒนาต่อไปให้ประชาชนสามารถพึ่งตนเองได้ ขณะเดียวกันจะต้องอนุรักษ์และพัฒนาทรัพยากรสิ่งแวดล้อม ส่งเสริมความรู้เทคนิควิชาการสมัยใหม่พร้อมๆกันไปด้วย อย่างไรก็ตามในการดำเนินงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำรินั้น จะต้องคำนึงถึงสภาพแวดล้อมทางภูมิศาสตร์และสังคมวิทยาของแต่ละท้องถิ่นที่มีความแตกต่างกันด้วยเสมอ ดังพระราชดำรัสในพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร ความตอนหนึ่งว่า.

“...การพัฒนาจะต้องเป็นไปตามภูมิประเทศทางภูมิศาสตร์ และภูมิประเทศทางสังคมศาสตร์ในสังคมวิทยา ภูมิประเทศตามสังคมวิทยา คือนิสัยใจคอของคนเรา จะไปบังคับให้คนคิดอย่างอื่นไม่ได้ เราต้องแนะนำ เราเข้าไปช่วยโดยที่จะคิดให้เขาเข้ากับเราไม่ได้ แต่ถ้าเราเข้าไปแล้ว เราเข้าไปดูว่าเขาต้องการอะไรจริงๆแล้วก็อธิบายให้เขาเข้าใจหลักการของการพัฒนานี้ก็จะเกิดประโยชน์อย่างยิ่ง ...”

ด้วยหลักการดังกล่าว พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร ได้พระราชทานพระราชดำริให้จัดตั้ง “ศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ” ขึ้นตามภูมิภาคต่างๆ จำนวน 6 ศูนย์ โดยมีแนวทางและวัตถุประสงค์เป็นการสาธิตการพัฒนาเบ็ดเสร็จ หมายถึง ทุกสิ่งทุกอย่างทุกด้านของชีวิตประชาชนที่จะหาเลี้ยงชีพในท้องที่จะทำอย่างไร และได้เห็นวิทยาการแผนใหม่จะสามารถที่จะหาวิธีการ จะทำมาหากินให้มีประสิทธิภาพ เป็นสถานที่สำหรับค้นคว้า วิจัยในท้องที่ เพราะว่าแต่ละท้องที่ สภาพฝน พืช อากาศ และประชาชนในท้องที่ต่าง ๆ กัน ก็มีลักษณะแตกต่างกันมากเหมือนกัน กรมกองต่างๆที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประชาชนทุกด้าน ได้สามารถแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ประลองดองกัน ประสานกัน ตามธรรมดาแต่ละฝ่ายต้องมีศูนย์ของตน แต่ว่าอาจจะมึนงงถึงว่าเป็นศูนย์ของตนเอง คนอื่น ไม่เกี่ยวข้อง และศูนย์ศึกษาการพัฒนาเป็นศูนย์ที่รวบรวมกำลังทั้งหมดของเจ้าหน้าที่ทุกกรม กอง ทั้งในด้านเกษตรหรือในด้านสังคม ทั้งในด้านงานการศึกษาอยู่ด้วยกัน ก็หมายความว่าประชาชนซึ่งจะต้องใช้วิชาการ

ทั้งหลายก็สามารถที่จะมาดู ส่วนเจ้าหน้าที่จะให้ความอนุเคราะห์แก่ประชาชนก็มาอยู่ร่วมกันในที่เดียวกันเหมือนกัน ซึ่งเป็นสองด้าน ก็หมายถึงว่าที่สำคัญปลายทางคือ ประชาชนจะได้รับประโยชน์ และต้นทุนของผู้เป็นเจ้าหน้าที่จะให้ประโยชน์

ศูนย์ศึกษาการพัฒนาเป็นโครงการที่ตั้งอยู่ตามภูมิภาคต่างๆ มีหน้าที่ทำการการศึกษาเพื่อให้ได้มาซึ่งความรู้ที่จะนำไปส่งเสริมให้เกษตรกรได้นำไปใช้ในการประกอบอาชีพในหลายๆด้าน โดยเฉพาะทางด้านการเกษตร อย่างไรก็ตามแต่ละศูนย์ จะทำการศึกษานั้นหนักแตกต่างกันไปตามสภาพภูมิศาสตร์สังคมที่ศูนย์ศึกษาการพัฒนานั้นตั้งอยู่ มีทั้งสิ้น 6 ศูนย์ คือ

ศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ จังหวัดฉะเชิงเทรา

ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายอันเนื่องมาจากพระราชดำริ จังหวัดเพชรบุรี

ศูนย์ศึกษาการพัฒนาอ่าวคุ้งกระเบนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ จังหวัดจันทบุรี

ศูนย์ศึกษาการพัฒนาภูพานอันเนื่องมาจากพระราชดำริ จังหวัดสกลนคร

ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้อันเนื่องมาจากพระราชดำริ จังหวัดเชียงใหม่

ศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิภพทออันเนื่องมาจากพระราชดำริ จังหวัดนราธิวาส

ศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ เป็นศูนย์ศึกษาการพัฒนาแห่งแรกที่ได้รับการสถาปนาจากพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร เมื่อวันที่ 8 สิงหาคม พ.ศ. 2522 ในคราวเสด็จพระราชดำเนินมาเปิดศาลพระบวรราชานุสาวรีย์ของพระบาทสมเด็จพระปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัว ณ ตำบลเขาหินซ้อน อำเภอพนมสารคาม จังหวัดฉะเชิงเทรา ณ ที่นั้น ราษฎร 7 ราย ได้น้อมเกล้าฯ ถวายที่ดินบริเวณหมู่ 2 ตำบลเขาหินซ้อน อำเภอพนมสารคาม จังหวัดฉะเชิงเทราจำนวน 264 ไร่เพื่อต้องการให้สร้างพระตำหนัก ด้วยเห็นว่าพระเจ้าอยู่หัวเสด็จไปที่ไหนก็พยายามที่จะพัฒนาทำให้ที่ดินเจริญขึ้น เนื่องจากผืนดินเสื่อมโทรมไม่สามารถทำการเกษตรได้ ดังพระราชดำรัส

“... ประวัตินี้ว่า ตอนแรกมีที่ดิน 264 ไร่ ที่ผู้ใหญ่บ้านให้เพื่อสร้างตำหนักในปี 2522 ที่เชิงเขาหินซ้อนใกล้วัดเขาหินซ้อน ตอนแรกก็ต้องค้นคว้าว่าที่ตรงนั้นคือตรงไหน ก็พยายามสืบถาม-กันได้พบบนแผนที่พอดูอยู่มุมบนของระวางของแผนที่ จึงต้องต่อแผนที่ 4 ระวาง สำหรับให้ได้ทราบ ว่าสถานที่ตรงนั้น อยู่ตรงไหน ก็เลยถามผู้ที่ให้ที่นั่นนะ ถ้าหากไม่สร้างตำหนัก แต่ว่าสร้างเป็นสถานที่ที่จะศึกษาเกี่ยวกับการเกษตรจะเอาไหม เขาก็บอกยินดีก็เลยเริ่ม ทำในที่นั้น ...”

พื้นที่บริเวณดังกล่าวมีสภาพเสื่อมโทรม ดินขาดความอุดมสมบูรณ์ เนื้อดินเป็นทราย มีการชะล้างพังทลายของดินสูง ดินรองรับน้ำได้เพียง 30 มิลลิเมตร มีการปลูกพืชชนิดเดียว (มันสำปะหลัง) ติดต่อกันเป็นเวลานาน โดยไม่มีการปรับปรุงบำรุงดิน ผลผลิตพืชที่ได้รับต่ำ ดังพระราชดำรัส

“...ปัญหาที่ 1. ศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อน อำเภอพนมสารคาม จังหวัดฉะเชิงเทรา : 2522 ...มีการตัดป่า แล้วปลูกพืชไร่ เช่น ข้าวโพด และมันสำปะหลัง ซึ่งทำให้ดินจืดและกลายเป็นดินทราย มีแร่ธาตุน้อย ในฤดูแล้งจะมีการชะล้างเนื่องจากลมพัด (wind erosion) ในฤดูฝนจะมี การชะล้างเนื่องจากน้ำเซาะ (water erosion)...” และ “...ตอนศึกษาดูพื้นที่นั้น พัฒนายากมากเพราะว่ามีแต่หิน แล้วก็เขาปลูกมันสำปะหลัง ก็เลยนึก ว่าอาจจะหาวิธีการปลูกมันสำปะหลัง มันสำปะหลังนั้นแม้จะไม่มีน้ำ ก็ยังพอปลูกได้โดยง่าย แต่ที่นี้เขาปลูกมันสำปะหลังไม่ขึ้น หมายความว่าอะไร บัญไม่มี น้ำไม่มี มีแต่ทราย ก็เลยจะต้องพัฒนาที่นี้ให้เป็นพื้นที่ที่สามารถปลูกมันสำปะหลังอย่างนี้~การปลูกมันสำปะหลังก็ต้องรู้การสร้างดิน ไม่ใช่ทราย มีแต่ทราย แล้วก็สร้างน้ำ เพื่อที่จะให้มีความชุ่มชื้นหน่อย มันสำปะหลังนี้เขาเข้มแข็งมาก ไม่ต้องน้ำเท่าไร แต่ที่นั่นมันไม่ขึ้น ก็ถามกำนันคนที่ให้ที่เขายอมรับว่าเขาให้เพราะเขาทำไม่ได้ เพราะเขาปลูกมันสำปะหลังไม่ได้ มหัศจรรย์ แต่เขาก็ยินดีถวายแล้วก็ 264 ไร่ ก็เห็นว่า น้อยเกินไป ก็เลยบอกว่าที่ตรงนั้นขอซื้อเพิ่มเติมหน่อยได้ไหม เขาก็ขาย ขายตรงนั้น เขาเตรียมสำหรับปลูกมันสำปะหลังแล้ว แต่ว่าเขาไม่ได้ปลูก...”

เมื่อทำการสำรวจสภาพปัญหาของพื้นที่ พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชบรมนาถบพิตรได้ พระราชทานข้อเท็จจริงแก่เจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้อง ณ ศาลาสุลาลัย เมื่อวันที่ 26 สิงหาคม 2531 ความตอนหนึ่งว่า “...อันแรกก็ได้ให้กรมชลประทานได้สร้างเป็นอ่างเก็บน้ำ ซึ่งดูๆไปแล้วก็แปลก เพราะว่าอ่างเก็บน้ำนั้นเท่ากับกินพื้นที่ของที่ได้มาเกือบทั้งหมดจะเหลือเพียงไม่กี่ไร่ที่จะใช้สำหรับการเพาะปลูก โดยใช้น้ำชลประทานก็เริ่มต้นอย่างนั้นคือ ไม่ถือว่าผิดพลาดวิชา ความจริงก็ผิดพลาดวิชาที่มีที่เท่าไรก็มาใช้ ส่วนใหญ่เป็นอ่างเก็บน้ำ แล้วก็มาใช้ประโยชน์สำหรับการเพาะปลูกเพียงไม่กี่ไร่ แต่ถือว่าทำเป็นตัวอย่างแล้ว ผลประโยชน์ที่จะได้ก็ไม่ใช่ว่าเฉพาะในที่ของเราเป็นในที่ที่ลงไป ข้างล่างคงได้รับประโยชน์สำหรับสถานที่ก่อสร้างนั้น...” และ “...ก่อนอื่นได้สร้างเขื่อนกันห้วยเจ็ก ซึ่งมีน้ำซับ (พิกัด QR.715208) เมื่อไปทำพิธีเปิดพระบรมรูปสมเด็จพระปิ่นเกล้าฯ ที่วัดเขาหินซ้อน ได้ไปสำรวจพื้นที่และกำหนดที่ทำเขื่อน (8 สิงหาคม 2522) ต่อจากนั้นได้สร้างอ่างเก็บน้ำเพิ่มเติม (นอกเขต) คือ อ่างห้วยสำโรงเหนือ และห้วยสำโรงใต้...” และ “...เมื่อพัฒนาน้ำขึ้นมาบ้างแล้ว ก็เริ่มปลูกพืชไร่และเลี้ยงปลาในที่ลุ่ม ส่วนที่อยู่บนเนินก็เลี้ยงปศุสัตว์ ปลูกหญ้า และต้นไม้ผลและป่า การเลี้ยง ปศุสัตว์ ปลูกหญ้าและต้นไม้ จะทำให้ดินมีคุณภาพดีขึ้น ในที่สุดจะใช้ที่ดินได้ทั้งหมด กรรมวิธีนี้อาจต้องใช้เวลาานาน จะสามารถเปลี่ยนจากกระบวนการที่ไปทางเสื่อมมาเป็นทางพัฒนาให้เป็นพื้นที่สมบูรณ์~เมื่อ จำแนกชั้นสมรรถนะของดินสำหรับพืชไร่ และการปลูกป่าแล้ว ก็สมควรที่จะมีการปลูกพันธุ์ไม้ ซึ่งนอกจากจะเป็นประโยชน์ต่อการรักษาผิวดินและความชุ่มชื้นของอากาศแล้ว ยังมีประโยชน์ต่อการใช้ในครัวเรือน อาทิ ไม้เพื่อทำฟืน ไม้เพื่อทำบ้าน และไม้ผล เป็นต้น...”

ทรงพระราชทานพระราชดำริในการจัดตั้งศูนย์ศึกษาการพัฒนา อันเนื่องมาจากพระราชดำริ กล่าวคือ “...ด้านหนึ่งก็เป็นจุดประสงค์ของศูนย์ศึกษา ก็เป็นสถานที่สำหรับค้นคว้าวิจัยในห้องที่ เพราะว่าแต่ละห้องที่สภาพฝนฟ้าอากาศและประชาชนในห้องที่ต่างๆ กันก็มีลักษณะแตกต่างกันมากเหมือนกัน...” และ “...เป็นการสาธิตการพัฒนาเบ็ดเสร็จ หมายถึง ทุกสิ่งทุกอย่าง ทุกด้านของชีวิต ประชาชนจะหาเลี้ยงชีพในห้องที่ จะทำอย่างไร และได้เห็นวิทยาการแผนใหม่ จะสามารถที่จะหาวิธีการจะทำมาหากินให้มีประสิทธิภาพ...” ที่สำคัญคือ “...ศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ เป็นศูนย์ที่รวบรวมกำลังทั้งหมดของเจ้าหน้าที่ทุกกรมกองทั้งในด้านการเกษตรหรือในด้านสังคม ทั้งในด้านงานการส่งเสริมการศึกษามาอยู่ด้วยกัน ก็หมายความว่าประชาชนซึ่งจะต้องการทั้งหลายก็สามารถที่จะมาดู ส่วนเจ้าหน้าที่จะให้ความอนุเคราะห์แก่ประชาชน ก็มาอยู่พร้อมกันในที่เดียวกันซึ่งเป็นสองด้าน ก็หมายความว่า สำคัญปลายทาง คือ ประชาชนจะได้รับประโยชน์ และต้นทุนของผู้เป็นเจ้าหน้าที่จะให้ประโยชน์...”

ทรงพระราชทานแนวทางการพัฒนาศูนย์ศึกษาการพัฒนา เขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ดังนี้

2.2.1 พัฒนาให้เป็นศูนย์ ตัวอย่างด้านเกษตรกรรมที่สมบูรณ์แบบทั้งการพัฒนาแหล่งน้ำ พื้นฟูสภาพป่า การพัฒนาดิน การวางแผนปลูกพืช และเลี้ยงสัตว์ที่เกษตรกร และผู้สนใจสามารถเข้ามาชมศึกษาค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติมและนำไปปฏิบัติตามได้ เพื่อพัฒนาอาชีพและพื้นที่ทำกินของตนให้เพิ่มผลผลิตมีฐานะความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น พร้อมทั้งส่งเสริมงานศิลปหัตถกรรมพื้นบ้านเป็นอาชีพเสริม เพิ่มฐานะความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น เพิ่มรายได้จากอาชีพหลักอีกทางหนึ่ง

2.2.2 พัฒนาพื้นที่รอบนอกศูนย์ศึกษาฯ บริเวณลุ่มน้ำโจนให้มีความเจริญขึ้น เป็นตัวอย่างแก่การพัฒนาพื้นที่อื่นๆต่อไป

2.2.3 ให้นำวิธีการที่ได้ผลมาแล้วถูกต้อง ประหยัด และเกิดประโยชน์สูงสุดมาดำเนินการ

ต่อมาราษฎรได้นำถมที่ดินถมกระหม่อมถวายที่ดินเพิ่มเติมอีก 497 ไร่ ผนวกกับที่ดินบริเวณสวนรุกขชาติและสวนพฤกษศาสตร์ และได้ทรงซื้อที่ดินที่อยู่ติดกับศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริเพิ่มเติม เพื่อจัดทำโครงการพัฒนาส่วนพระองค์เขาหินซ้อน เนื้อที่ 655 ไร่ รวมเนื้อที่ทั้งหมดของศูนย์ฯ 1,895 ไร่ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อม ให้ชื่อว่า “ศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อน อำเภอพนมสารคาม จังหวัด ฉะเชิงเทรา” (สำนักราชเลขาธิการ ที่ รล 0002/3041 ลงวันที่ 29 มีนาคม 2523) และต่อมาได้พระราชทานนามว่า “ศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหิน- ซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ” นับเป็นศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริแห่งแรกในจำนวน 6 ศูนย์ทั่วประเทศ

ผลงานของศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อน อันเนื่องมาจากพระราชดำริ เปรียบเสมือน “ต้นแบบ” ของความสำเร็จ ที่สามารถเป็นแนวทาง และตัวอย่างให้แก่พื้นที่อื่นๆ โดยรอบได้ ทำการศึกษา ดังที่ได้ทรงพระราชทานประวัติเบื้องต้นของศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อน อันเนื่องมาจากพระราชดำริ เมื่อวันที่ 26 สิงหาคม พ.ศ. 2531 ความว่า “...ศูนย์ศึกษา ที่หินซ้อนก็เป็น ศูนย์ศึกษาแรก ผลที่ศูนย์ศึกษาหินซ้อนนั้นอาจมีน้อย เพราะว่ามีประเทศที่จำกัด ต่อมาความคิด ของศูนย์ศึกษาก็ได้แผ่ขยาย ออกไป...”

ศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อน อันเนื่องมาจากพระราชดำริ ได้สนองพระบรมราโชบาย ในการบริหารจัดการองค์กรตามแนวทางที่พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตรทรงมุ่งหวังที่จะพัฒนาให้เป็นแหล่งเอนกประสงค์ของผู้คนในทุกด้าน โดยให้ศูนย์ฯ ทำหน้าที่เสมือน “พิพิธภัณฑ์ธรรมชาติที่มีชีวิต” (Living Natural Museum) และเป็นศูนย์รวมการพัฒนาแบบเบ็ดเสร็จ (One stop service) กล่าวคือ เป็นทั้งศูนย์สรรพวิทยาการ และการพักผ่อน หย่อนใจไปในคราวเดียวกัน ดังพระราชดำริที่ว่า “...เป็นสถานที่แห่งหนึ่งที่คนทุกระดับสามารถที่จะ มาดู จะว่าเป็นโรงเรียนก็ไม่ใช่ว่าเป็นที่มาดูมาศึกษาก็ได้ คือ เป็นทัศนศึกษา พานักเรียน นักศึกษา วิทยาลัยก็ตาม หรือไม่ใช่ชั้นนักเรียน เป็นข้าราชการทุกชั้น ตั้งแต่ชั้นผู้น้อยมาจนถึงชั้นผู้ใหญ่ ทุกระดับ ทุกอย่าง คือ หมายความว่าทุกหน้าที่สามารถมาดูในแห่ง เดียวกัน วิธีการที่จะพัฒนาใน สายต่างๆ ของวิชาการ อันนี้เท่ากับเป็นเหมือนพิพิธภัณฑ์ที่จะมาดูอะไร มีวิชาการใดที่เกี่ยวข้องกับ การพัฒนา~นอกจากนั้นไปดูศูนย์ศึกษาก็ไปหย่อนใจได้ เพราะว่าทำงานเครียดก็ไปเที่ยวศูนย์ศึกษา เหมือนไปเที่ยวสวนสาธารณะก็ได้ความรู้ด้วย นี่แหละเป็นหลักของศูนย์ศึกษาการพัฒนา...”

ด้วยพระบารมีของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร ผลจากการศึกษาพัฒนาที่ผ่านมา 39 ปี แสดงให้เห็นว่า สภาพแวดล้อม และระบบนิเวศของศูนย์ศึกษา การพัฒนาเขาหินซ้อน อันเนื่องมาจากพระราชดำริได้เปลี่ยนแปลงไปจากเดิม ดังที่ได้ทรง พระราชทานพระราชดำรัสแก่เจ้าหน้าที่ศูนย์ฯ เมื่อวันที่ 23 เมษายน 2540 ความว่า “...ที่ เขาหินซ้อน หลายฝ่ายช่วยกันใช้เวลา 15 ปี ที่นี้จึงเป็นแม่แบบช่วยชาวบ้านได้ ที่อื่นเลยทำง่ายขึ้น ต้องอดทน แล้ว เป็นใจ ก็ได้ประโยชน์ ชาวบ้านมีความสุข เราก็นั่งสุข ที่นี้ เมื่อก่อนปลูกมันสำปะหลังยังไม่ขึ้นเลย เดียวนี้ดีขึ้น แต่ก็เย็นสบายดี เปลี่ยนแปลงไป มาก...”

ที่มา: <http://www.rdpb.go.th/StudyCenter> สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการ อันเนื่องมาจากพระราชดำริ (สำนักงาน กปร.)

2.3 สถานที่ตั้งและพื้นที่รับผิดชอบ

ศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ตั้งอยู่หมู่ที่ 2 ตำบลเขาหินซ้อน อำเภอนมสาร จ.ฉะเชิงเทรา ห่างจากกรุงเทพฯ 132 กิโลเมตร มาทางทิศตะวันออก บนฝั่งขวาของถนนสายฉะเชิงเทรา – กบินทร์บุรี ห่างจากอำเภอนมสาร 17 กิโลเมตร มีพื้นที่รับผิดชอบ ดังนี้

2.3.1 ศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ เนื้อที่ 1,240 ไร่ และพื้นที่โครงการพัฒนาส่วนพระองค์เขาหินซ้อน เนื้อที่ 655 ไร่ รวมพื้นที่ทั้งหมดของศูนย์ฯ 1,895 ไร่

2.3.2 พื้นที่หมู่บ้านขยายผล จำนวน 43 หมู่บ้าน ตำบลเขาหินซ้อน ตำบลเกาะขนุน และตำบลบ้านช่อง อำเภอนมสาร จ.ฉะเชิงเทรา เนื้อที่ 215,913 ไร่

2.4 หน่วยงานบูรณาการ

2.4.1 งานพัฒนาที่ดิน (กรมพัฒนาที่ดิน)

2.4.1.1 เป็นหน่วยงานหลักในการประสานงานกับหน่วยงานบูรณาการที่ร่วมกันปฏิบัติงาน เพื่อให้การดำเนินงานบรรลุวัตถุประสงค์

2.4.1.2 สาธิตและส่งเสริมการเกษตรทฤษฎีใหม่ และการเกษตรผสมผสานแทนการปลูกพืชเชิงเดี่ยว เพื่อให้เกษตรกรเกิดความพออยู่พอกินและพึ่งพาตนเองได้ตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และเพื่อความยั่งยืนทางการเกษตร

2.4.1.3 สาธิต ส่งเสริม และขยายพันธุ์หญ้าแฝกสำหรับแจกจ่ายแก่เกษตรกรและผู้สนใจ จัดทำเอกสารคำแนะนำการปลูกขยายพันธุ์หญ้าแฝก การปลูกหญ้าแฝกเพื่อกั้นน้ำสร้างดินในพื้นที่แห้งแล้งดินเลว ส่งเสริมและรณรงค์การปลูกหญ้าแฝกเพื่อการอนุรักษ์ดินและน้ำ จัดทำแปลงเรียนรู้ สาธิตและส่งเสริมการปลูกหญ้าแฝกเพื่อป้องกันการชะล้างพังทลายของดินในพื้นที่ที่มีน้ำไหลบ่ากัดเซาะหน้าดินและในพื้นที่ลาดเท การปลูกหญ้าแฝกบริเวณขอบบ่อป้องกันดินพังทลาย และการปลูกหญ้าแฝกเพื่อรักษาความชื้นในดินแปลงเพาะปลูกพืชไร่ เป็นต้น

2.4.1.4 ศึกษา ทดลอง วิจัยด้านการพัฒนาที่ดิน การอนุรักษ์ดินและน้ำ การปรับปรุงบำรุงดิน และการเพิ่มผลผลิตพืชและศักยภาพในการผลิตพืชของดินในดินที่มีปัญหา

2.4.1.5 การสร้างพันธุ์ลูกผสมสองชั้นในพืชไร่ประทานผล ศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ ร่วมกับมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ดำเนินการวิจัยศึกษาปรับปรุงพันธุ์พืช เพื่อสร้างพันธุ์พืชที่มีคุณภาพดีเหมาะสมกับสภาพแวดล้อมสำหรับเผยแพร่สู่เกษตรกร ได้แก่ ข้าวโพดหวาน

พันธุ์จักรทอง ข้าวโพดข้าวเหนียวพันธุ์จักรเงิน ถั่วฝักยาวพันธุ์พมสารคาม และถั่วฝักยาวพุ่มพันธุ์เขาคินซอน

2.4.1.6 สาธิตและก่อสร้างระบบอนุรักษ์ดินและน้ำ ทางลำเลียงในไร่นา ทางระบายน้ำ และบ่อคักตะกอนดิน

2.4.1.7 สาธิตและแนะนำเกษตรกรในการวางแผนการใช้ที่ดินด้านการเกษตรตามแผนการใช้ที่ดินระดับตำบล

2.4.1.8 สาธิตและส่งเสริมการใช้อินทรีย์วัตถุปรับปรุงบำรุงดินและเพิ่มผลผลิตพืช ได้แก่ ปุ๋ยหมัก ปุ๋ยคอก ปุ๋ยพืชสด และปุ๋ยอินทรีย์น้ำชีวภาพ

2.4.1.9 ถ่ายทอดเทคโนโลยีด้านการบริหารจัดการทรัพยากรดิน การอนุรักษ์ดินและน้ำ การปรับปรุงบำรุงดินโดยการฝึกรอบรม สาธิตและบริการให้ความช่วยเหลือด้านการพัฒนาที่ดิน แก่เกษตรกรหมู่บ้านรอบศูนย์ฯ และผู้สนใจทั่วไป

2.4.1.10 งานขยายผลสู่เกษตรกรหมู่บ้านรอบศูนย์ฯ และเกษตรกรผู้สนใจ ถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรโดยฝึกรอบรม สาธิตและบริการให้ความช่วยเหลือด้านการเกษตร ซ่อมแซมบ่อน้ำประจำไร่นา พัฒนาแหล่งน้ำธรรมชาติเพิ่มศักยภาพการผลิตชุมชน พัฒนาบ่อน้ำตื้นเพื่ออุปโภคและบริโภค พื้นฟูระบบนิเวศในพื้นที่บ่อทรายร้าง ปรับรูปแปลงนาเพื่อพัฒนาพื้นที่นาไร่ ฝึกรอบรมการทำบัญชีฟาร์ม การเกษตรผสมผสาน การเกษตรทฤษฎีใหม่ การทำขนมนจากแป้งฟลาวมัน สำปะหลังเพื่อเพิ่มมูลค่าสินค้าเกษตร และจัดตั้งกองทุนพัฒนาผลิตภัณฑ์เกษตรเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งแก่กลุ่มเกษตรกร

2.4.2 งานวิชาการเกษตร (กรมวิชาการเกษตร)

2.4.2.1 ศึกษาทดสอบพันธุ์พืช พันธุ์ข้าว การปลูกผักอนามัย การเพาะเห็ด เทคโนโลยีการเพาะปลูกพืชต่างๆ ที่เหมาะสมกับสภาพพื้นที่ วิทยาการหลังการเก็บเกี่ยว

2.4.2.2 ศึกษาทดสอบไม้ผลในพื้นที่ดินทรายระบบเกษตรอินทรีย์ ระบบการเกษตรแบบผสมผสาน ระบบปลูกพืช การปลูกไม้ผลแบบเสริมรากและค้ำยันลำต้น

2.4.2.3 ศึกษาทดสอบการปลูกยางพารา

2.4.2.4 สาธิตการแปรรูปชาหม่อนในครัวเรือนเพื่อเพิ่มมูลค่าสินค้าเกษตร

2.4.2.5 ผลิตและขยายพันธุ์พืชที่มีคุณภาพดี เพื่อสนับสนุนเกษตรกรและหน่วยงานอื่น

2.4.2.6 แนะนำถ่ายทอดเทคโนโลยีวิชาการเกษตรแผนใหม่แก่เกษตรกรและผู้สนใจ ได้แก่ วิธีการปลูก การใช้เครื่องมือปลูก การใช้สารเคมีป้องกันและกำจัดแมลง การใช้ปุ๋ย และวิธีการเก็บเกี่ยว

2.4.3 งานส่งเสริมและพัฒนาอาชีพการเกษตร (กรมส่งเสริมการเกษตร)

2.4.3.1 รวบรวมพันธุ์ไม้ผล ผลัดต้นพันธุ์ไม้ผล ไม้ยืนต้น ผลัดกล่ำไม้สำโรง ผลัดพันธุ์ผักและสมุนไพร ดูแลรักษาแปลงแม่พันธุ์ ดูแลแปลงเรียนรู้ เพื่อเป็นแหล่งผลิตไม้ผลพันธุ์ดี เพื่อแจกจ่ายหรือเปลี่ยนพันธุ์ให้แก่เกษตรกรกรให้นำไปปลูกในพื้นที่

2.4.3.2 ฝึกอบรมวิชาชีพทางการเกษตรถ่ายทอดความรู้วิชาการและเทคนิคแผนใหม่เกี่ยวกับไม้ผลทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติแก่เกษตรกร ได้แก่ การปลูก การดูแลรักษา การขยายพันธุ์ไม้ผล เป็นต้น

2.4.3.3 ส่งเสริมการผลิตและการจัดการผลผลิตไม้ดอกไม้ประดับ

2.4.3.4 สานิตการรวบรวมพันธุ์มะม่วงต่างๆ ที่มีอยู่ในประเทศไทย เพื่อเป็นแหล่งศึกษาสายพันธุ์มะม่วง สานิตแปลงขยายพันธุ์มะม่วง การสร้างสวนมะม่วง

2.4.3.5 ทดสอบสานิตการปลูกพืชแบบไร้ดิน (ไฮโดรโพนิกส์)

2.4.4 งานส่งเสริมสหกรณ์ (กรมส่งเสริมสหกรณ์)

2.4.4.1 รับผิดชอบในการสร้างความเข้มแข็งให้ชุมชน ประสานงานเพื่อพัฒนาอาชีพแก่สมาชิกสหกรณ์ ได้แก่ กลุ่มสหกรณ์การเกษตร กลุ่มเกษตรกร และกลุ่มสตรีสหกรณ์

2.4.4.2 ให้การฝึกอบรม ส่งเสริม แนะนำและช่วยเหลือด้านการสหกรณ์ รวมทั้งเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ข้อมูลการดำเนินการสหกรณ์แก่เกษตรกรและบุคคลทั่วไป

2.4.4.3 ร่วมกับเกษตรกรจัดตั้งสหกรณ์การเกษตรพัฒนาเขาหินซ้อนจำกัด เพื่อที่จะใช้ระบบสหกรณ์ช่วยแก้ปัญหาในการประกอบอาชีพ ความเป็นอยู่ และให้สินเชื่อเพื่อการเกษตร

2.4.4.4 บริหารงานโรงสีข้าวพระราชทาน ให้บริการสีข้าวแก่เกษตรกรทั่วไปโดยคิดค่าบริการในราคาถูก โรงสีข้าวมอเตอร์ไฟฟ้าเป็นต้นกำลัง รวมทั้งสิ้น 18 ตัว มีขนาดตั้งแต่ 0.4 – 15 กิโลวัตต์ รวมเป็น 43.53 กิโลวัตต์ มีผู้ควบคุมการทำงานของมอเตอร์โดยเฉพาะ สามารถหยุดหรือเดินเครื่องได้เป็นช่วงๆ หากส่วนใดเกิดขัดข้อง

2.4.5 งานปศุสัตว์ (กรมปศุสัตว์)

2.4.5.1 สานิตและส่งเสริมการเลี้ยงสัตว์ ได้แก่ สุกร เป็ด ไก่ โค กระบือ โดยจัดส่งนักวิชาการเยี่ยมเยียนเกษตรกรให้คำแนะนำด้านการเลี้ยง การสุขาภิบาล การป้องกันโรค การผลิตอาหารสัตว์ เป็นต้น

2.4.5.2 ฝึกอบรมเกษตรกรเพื่อเผยแพร่แนะนำการเพิ่มผลผลิตปศุสัตว์

2.4.5.3 ให้บริการพัฒนาสุขภาพสัตว์เลี้ยง การทำวัคซีนป้องกันโรคและถ่ายพยาธิ และให้บริการผสมเทียม

2.4.5.4 สานิต ส่งเสริม การผลิตอาหารสัตว์ แปลงหญ้าเลี้ยงสัตว์

2.4.5.5 จัดหาและขยายพันธุ์สัตว์เพื่อการสาธิต ส่งเสริม และให้บริการเกษตรกร

2.4.5.6 จัดทำธนาคารโค กระบือ เพื่อให้เกษตรกรยืมพ่อพันธุ์หรือแม่พันธุ์ไปเลี้ยง เมื่อได้ลูกจึงให้คืนพ่อพันธุ์หรือแม่พันธุ์แก่ธนาคาร

2.4.5.7 สาธิตการเลี้ยงนกกระจอกเทศ นกอินทรี และกวางฟอลโล เพื่อเป็นแหล่งศึกษาเรียนรู้แก่ผู้ที่สนใจ

2.4.6 งานประมง (กรมประมง)

2.4.6.1 ผลิตพันธุ์สัตว์น้ำจืดชนิดต่างๆ เพื่อแจกจ่ายหรือจำหน่ายแก่เกษตรกร รวมทั้งปล่อยพันธุ์สัตว์น้ำในแหล่งน้ำสาธารณะ เพื่อเพิ่มปริมาณอาหารโปรตีนและสร้างรายได้แก่เกษตรกรหมู่บ้านรอบศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาชะโอนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

2.4.6.2 สาธิตการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ ตลอดจนส่งเสริมและบริการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำแก่เกษตรกร

2.4.6.3 ฝึกอบรมถ่ายทอดความรู้แก่เกษตรกร นักเรียน นักศึกษา และผู้สนใจด้านการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำให้สามารถนำไปปฏิบัติได้อย่างถูกต้องในพื้นที่ตนเอง ช่วยลดความเสี่ยงด้านการลงทุนดำเนินการ

2.4.6.4 ศึกษาวิจัยด้านการเพาะสัตว์น้ำ และบริหารจัดการทรัพยากรแหล่งน้ำ เพื่อนำไปสู่การทำประมงอย่างยั่งยืน

2.4.6.5 ส่งเสริมการเลี้ยงปลาแก่เกษตรกรเพื่อจะได้นำไปปฏิบัติเป็นอาชีพต่อเนื่อง

2.4.6.6 ให้คำแนะนำการเลี้ยงสัตว์น้ำต่างๆ ที่ถูกต้องตามหลักการและวิธีการเลี้ยงซึ่งจะช่วยลดความเสี่ยงต่อการลงทุนดำเนินการ เพาะพันธุ์เพื่อปล่อยตามแหล่งน้ำต่างๆ ฝึกอบรมนิสิต นักศึกษาและเกษตรกรผู้สนใจด้านการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ

2.4.7 งานชลประทาน (กรมชลประทาน)

2.4.7.1 วางแผนการใช้น้ำ จัดหาแหล่งน้ำ และการพัฒนาแหล่งน้ำให้เกิดประโยชน์เพื่อใช้ในการอุปโภคบริโภค และเพื่อการเกษตรของราษฎรในบริเวณพื้นที่ลุ่มน้ำโจน

2.4.7.2 การก่อสร้างอ่างเก็บน้ำ การก่อสร้างฝายทดน้ำ การก่อสร้างสระเก็บน้ำ การขุดลอกลำห้วยธรรมชาติ สร้างถนนคันคลองส่งน้ำขนานกับตัวท่อส่งน้ำเพื่อให้ราษฎรสัญจรไปมาอย่างสะดวกและรวดเร็วขึ้น

2.4.7.3 วางระบบชลประทานส่งน้ำให้กับพื้นที่เพาะปลูก และดูแลบำรุงรักษาอาคารชลประทานที่ก่อสร้างแล้วให้ใช้ประโยชน์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2.4.7.4 แก้ไขปัญหาน้ำท่วมในบริเวณลุ่มน้ำโจนและบริเวณพื้นที่เพาะปลูกของโครงการท่าลาด

2.4.7.5 ตั้งแต่ปี 2533 จนถึงปัจจุบัน ได้ก่อสร้างอ่างเก็บน้ำทั้งหมด 9 อ่าง ความจุทั้งสิ้น 5.75 ล้านลูกบาศก์เมตร คลองส่งน้ำยาวทั้งสิ้น 26.50 กิโลเมตร ก่อสร้างฝายทดน้ำ 6 แห่ง และขุดสระเก็บน้ำ ความจุ 26,000 ลูกบาศก์เมตร 1 แห่ง พร้อมทั้งได้วางแผนการพัฒนาแหล่งน้ำขึ้นโดยการก่อสร้างฝายทดน้ำ และขุดสระเก็บน้ำอีกหลายแห่ง สามารถช่วยเหลือพื้นที่เพาะปลูกในช่วงฤดูแล้งถึงฤดูฝนในพื้นที่บริเวณลุ่มน้ำโจน เนื้อที่ 9,530 ไร่

2.4.8 งานสวนพฤกษศาสตร์ (กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช)

2.4.8.1 จัดสร้าง คูแถม สวนพฤกษศาสตร์ และสวนสมุนไพร พื้นที่ 400 ไร่

2.4.8.2 ผลิตกล้าไม้ป่า กล้าไม้โตเร็ว กล้าพืชสมุนไพร สำหรับแจกจ่ายเกษตรกร หน่วยงานและผู้สนใจทั่วไป

2.4.8.3 วิจัยพรรณไม้ พรรณไม้ป่า และพืชสมุนไพร

2.4.8.4 วิจัยด้านไม้ป่าหายาก และพืชสมุนไพรภาคตะวันออก

2.4.8.5 แปรรูปผลิตภัณฑ์จากสมุนไพร (เช่น พุดดอกอัญชัน แคมพู่ว่านหางจรเข้ ครีมนวดผมดอกอัญชันครีมนวดผมมะกรูด สบู่เหลาขมิ้นชัน สบู่ว่านสาวหลง สบู่เปราะหอม ยาหม่อง เกล็ดพังพอน ยาหม่องน้ำ น้ำมันไพล ยาแก้ปวดตะไคร้หอม โลชั่นบำรุงผิว แคมพู่อาน้ำสมุนไพร)

2.4.8.6 บริการอบรมสมุนไพร

2.4.9 งานสวนรุกขชาติ (กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช)

2.4.9.1 คูแลกรักษา ปรับปรุงสวนรุกขชาติ พื้นที่ 200 ไร่ ทำการบำรุงรักษาพันธุ์ไม้เดิมปลูกไม้โตเร็ว ไม้มีค่าหายาก และไม้มีค่าทางเศรษฐกิจ ได้แก่ พยางค์ ประดู่ ชิงชัน ยางนา และสัก

2.4.9.2 รวบรวมพรรณไม้ป่า พรรณไม้ที่น่าสนใจ อาทิ มะค่าโมง พยางค์ ประดู่ ข่อย หนาม โมกมัน ขันทองพยาบาท อนุรักษ์พรรณไม้ท้องถิ่นและพื้นที่ใกล้เคียงแล้วนำมาปลูกรวบรวมไว้เพื่อเป็นแหล่งเก็บเมล็ดพันธุ์ไม้ให้แก่ผู้สนใจ นักเรียน นักศึกษาได้ศึกษาเรียนรู้

2.4.9.3 ใช้เป็นสถานที่พักผ่อนหย่อนใจของประชาชนผู้สนใจทั่วไป

2.4.10 งานเพาะชำกล้าไม้ (กรมป่าไม้)

2.4.10.1 คูแลศูนย์เพาะชำกล้าไม้ พื้นที่ 495 ไร่

2.4.10.2 ผลิตกล้าไม้ป่า กล้าไม้มีค่าหายาก สำหรับแจกจ่ายเกษตรกร หน่วยงานต่างๆ และผู้สนใจทั่วไป ประมาณ 500,000 กล้าต่อปี

2.4.10.3 ส่งเสริมให้มีการปลูกต้นไม้เพื่อเพิ่มพื้นที่ป่า

2.4.10.4 ส่งเสริมการใช้ผลิตภัณฑ์จากต้นไม้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด

2.4.11 งานพัฒนาชุมชน (กรมพัฒนาชุมชน)

2.4.11.1 เตรียมความพร้อมของชุมชนเพื่อรองรับการพัฒนาของหน่วยงานต่างๆ เช่น
สำรวจข้อมูลการฝึกอบรมองค์การของประชาชน

2.4.11.2 ส่งเสริมอาชีพหลัก อาชีพรองให้ราษฎรสามารถพึ่งพาตนเองได้

2.4.11.3 ให้ราษฎรรู้จักการปฏิบัติงานในระบบกลุ่ม โดยมีการปฏิบัติงานในรูปของ
กรรมการกลุ่มต่างๆ เช่น กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต ฯลฯ

2.4.11.4 ฝึกอบรมแนะนำให้ราษฎรและองค์กรรู้จักคิด มีการวางแผนปฏิบัติงานและ
แก้ไขปัญหาด้วยตนเอง

2.4.11.5 ฝึกอบรมอาชีพหลัก อาชีพรองเพื่อให้ราษฎรได้รับการพัฒนาด้านเทคโนโลยี
และพัฒนารูปแบบของงานผลิตภัณฑ์

2.4.11.6 พัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเล็กสิรินธร เพื่อเตรียมความพร้อมให้แก่เด็กก่อนวัยเรียน

2.4.12 วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีจะเชิงเทรา (สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา)

2.4.12.1 จัดการศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ และหลักสูตรประกาศนียบัตร
วิชาชีพชั้นสูง

2.4.12.2 จัดการศึกษานอกระบบเป็นการฝึกอบรมหลักสูตรระยะสั้น และหลักสูตร
เคลื่อนที่

2.4.12.3 การวิจัยและพัฒนาเพื่อสร้างนวัตกรรม

2.4.12.4 ส่งเสริมบำรุงศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นและสิ่งแวดล้อม

2.5 กิจกรรมและระเบียบการเยี่ยมชมศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

2.5.1 กิจกรรมที่เป็นที่รู้จักของศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจาก
พระราชดำริ

2.5.1.1 การปลูกมะนาวนอกฤดูในบ่อซีเมนต์

2.5.1.2 การเลี้ยงเป็ดไข่ปากน้ำ

2.5.1.3 การจักสานเส้นใยจากพืช

2.5.1.4 การเลี้ยงกบนาในบ่อซีเมนต์

2.5.1.5 การปลูกและแปรรูปสมุนไพรว่านสาวหลง

2.5.1.6 การเลี้ยงไก่ไข่เขาหินซ้อน

2.5.1.7 เกษตรทฤษฎีใหม่

2.5.1.8 การผลิตและการใช้ประโยชน์จากปุ๋ยหมัก

2.5.1.9 การเพิ่มผลผลิตของมันสำปะหลังในภาวะแล้งและน้ำท่วม

2.5.1.10 หญ้าแฝกเพื่อการอนุรักษ์ดินและน้ำ

2.5.1.11 การปลูกข้าวและการแปรรูป ข้าวขาวดอกมะลิ 105 ในระบบเกษตรยั่งยืน

2.5.1.12 การจัดการสวนยางพารา

2.5.1.13 การเพาะเห็ดเศรษฐกิจครบวงจร

2.5.2 ระเบียบการเยี่ยมชมศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาชะโอนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

2.5.2.1 การขอเข้าเยี่ยมชมงานต้องประสานงานล่วงหน้าและทำหนังสือขอเข้าเยี่ยมชมถึงผู้อำนวยการศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาชะโอนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ก่อนเข้าเยี่ยมชม อย่างน้อย 1 สัปดาห์

2.5.2.2 การขอเข้าใช้ห้องประชุมและห้องพัก ต้องประสานงานล่วงหน้า และทำหนังสือขอใช้ห้องประชุมหรือที่พัก อย่างน้อย 1 เดือน ห้องบรรยายสรุป (ศูนย์ประสานงาน) สามารถเข้ารับฟังได้คราวละ 150 ท่าน

2.5.2.3 วิทยากรให้การบรรยาย และเยี่ยมชมเฉพาะวันทำการในเวลาราชการ (วันจันทร์ – วันศุกร์ เวลา 08.30 – 16.30 น.) วันหยุดราชการและนอกเวลาราชการ ท่านสามารถศึกษาเยี่ยมชมได้ด้วยตนเอง

2.5.2.4 การขอใช้บริการรถรางศึกษาดูงาน คิดค่าบริการ 300 บาท (นั่งได้ 30 ท่าน) มีจำนวน 5 คัน และคันละ 500 บาท (นั่งได้ 50 ท่าน) มีจำนวน 1 คัน มีรถบริการศึกษาดูงานรวม 6 คัน

2.5.2.5 ห้องบรรยายสรุปและอาคารจำหน่ายผลิตภัณฑ์เปิดให้บริการเฉพาะวันทำการในเวลาราชการ

2.5.2.6 อัตราห้องประชุม และห้องพัก คิดค่าบริการตามอัตราศูนย์กำหนด โดยคิดตามจำนวนคนที่แจ้งไว้ หากมีการเปลี่ยนแปลงหรือยกเลิก ต้องแจ้งล่วงหน้าอย่างน้อย 1 วัน

อัตราค่าอาหาร

อาหารเช้า ข้าวต้มเครื่อง หรือ ข้าวต้มกุ๊ย หรือข้าวผัด/แกงจืด 60 บาท/คนอย่างน้อย 30 คนขึ้นไป
อาหารกลางวัน

อาหาร 3 อย่าง และผลไม้ หรือขนมหวาน 110 บาท/คน

อาหาร 4 อย่าง และผลไม้ หรือขนมหวาน 130 บาท/คน

อาหาร 5 อย่าง และผลไม้ หรือขนมหวาน 150 บาท/คน

อาหารเย็น

อาหาร 3 อย่าง และผลไม้ หรือขนมหวาน 110 บาท/คน

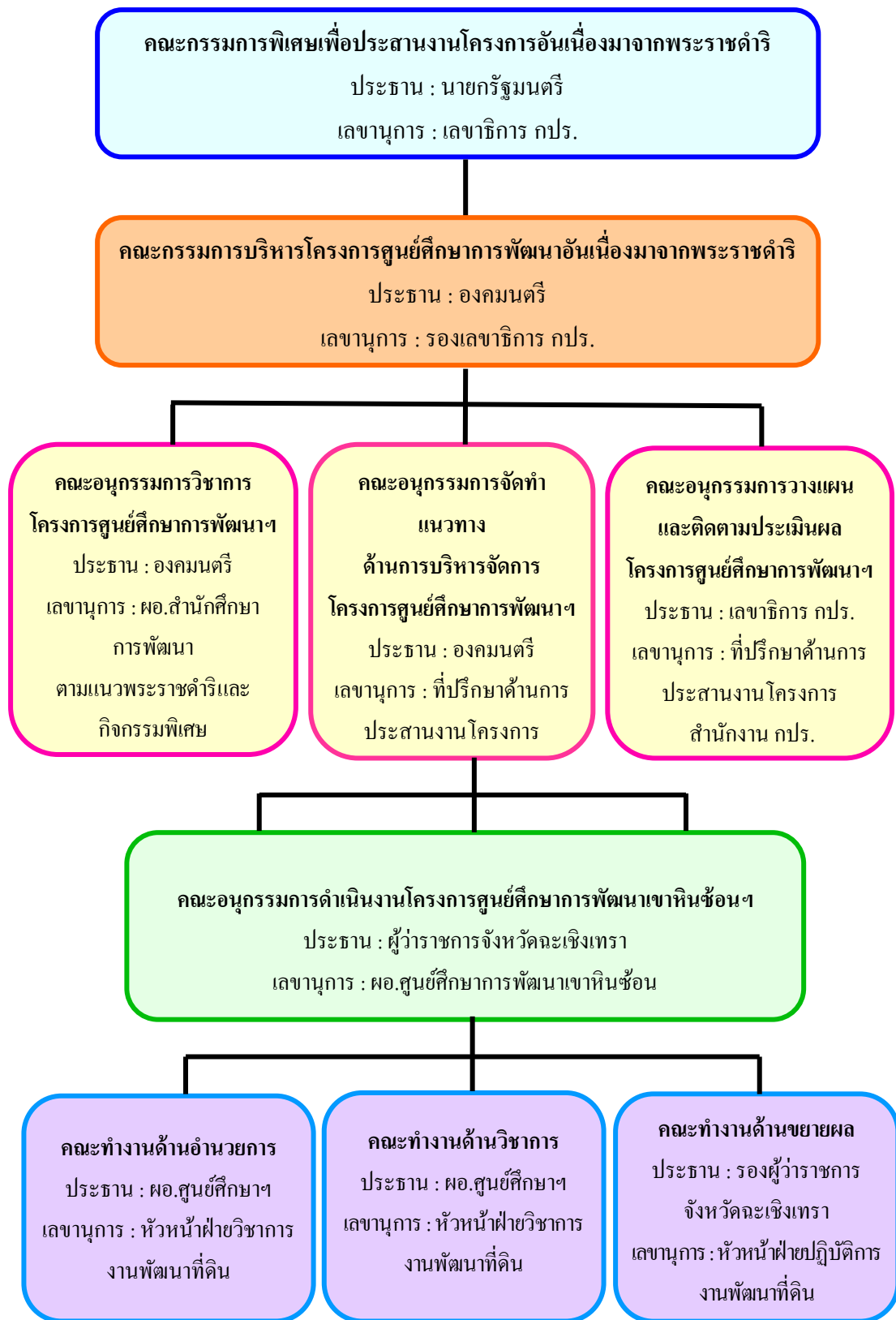
อาหาร 4 อย่าง และผลไม้ หรือขนมหวาน 130 บาท/คน

อาหาร 5 อย่าง และผลไม้ หรือขนมหวาน 150 บาท/คน

อาหารตัดเกรด อาหาร 2 อย่าง 60 บาท/คน

อาหารว่าง กาแฟ โอวัลติน ชา หรือน้ำสมุนไพร และขนม 25 บาท/คน

หมายเหตุ : หากเปลี่ยนแปลงหรือยกเลิก ต้องแจ้งล่วงหน้าอย่างน้อย 1 วัน มิฉะนั้นจะคิดค่าบริการตามที่ตกลงไว้แต่แรก: รับประทานอาหารอย่างน้อย 50 ท่านขึ้นไป : โต๊ะอาหารแบบสี่เหลี่ยมพื้นผ้า จัดได้ 10 ที่นั่ง (คน) กับข้าว 2 ชุด/โต๊ะ

ภาพที่ 2.1 โครงสร้างองค์กรบริหารงานศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

โครงการและกิจกรรมที่ให้บริการ

จัดทำปุ๋ยหมักและน้ำหมักชีวภาพ

ปรับปรุงบำรุงดินด้วยปุ๋ยพืชสด

ภาพที่ 2.2 การสาธิตการแก้ปัญหาดินเปรี้ยวพื้นที่โครงการพัฒนาส่วนพระองค์บางคล้า

ภาพที่ 2.3 การสาธิตการจัดทำแปลงรวบรวมพันธุ์มะนาวในวงบ่อซีเมนต์

ภาพที่ 2.4 การสาธิตการผลิตถ่านชีวภาพเพื่อปรับปรุงดิน

ภาพที่ 2.5 การพัฒนาเส้นทางเดินศึกษาธรรมชาติบริเวณสวนป่า 7 ชั้น

ภาพที่ 2.6 สาธิตการเพาะเลี้ยงปลาสวยงามและพรรณไม้น้ำรวมทั้งจัดทำป้ายสื่อความหมาย

เกษตรกร รุ่นที่ 1

เกษตรกร รุ่นที่ 2

ภาพที่ 2.7 การฝึกอบรมเพื่อปลูกฝังจิตสำนึกด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ “เยาวชนไทยรักสิ่งแวดล้อม”

ผู้เข้ารับการฝึกอบรมหลักสูตร
การปลูกมะนาวนอกฤดูในวงบ่อซีเมนต์

ผู้เข้ารับการฝึกอบรมหลักสูตร
การเพาะเห็ดเศรษฐกิจครบวงจร

ภาพที่ 2.8 การฝึกอบรมงานขยายผลสำเร็จศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

ภาพที่ 2.9 การฝึกอบรมหลักสูตรเกษตรกรต้นแบบกับการพัฒนาแบบพอเพียง

2.6 การท่องเที่ยวจังหวัดฉะเชิงเทรา

จังหวัดฉะเชิงเทรา เป็นจังหวัดหนึ่งในภาคตะวันออก มีอาณาเขตติดต่อกับกรุงเทพมหานคร จังหวัดปทุมธานี จังหวัดนครนายก จังหวัดปราจีนบุรี จังหวัดสระแก้ว จังหวัดจันทบุรี จังหวัดชลบุรี และจังหวัดสมุทรปราการ จังหวัดฉะเชิงเทรา มีเกาะจำนวน 1 เกาะ คือ เกาะกลาง ที่บริเวณปากแม่น้ำบางปะกง มีแหล่งท่องเที่ยวที่น่าสนใจคือ วัดโสธรวรารามวรวิหาร วัดคู่บ้านคู่เมืองของชาวแปดริ้ว มหกรรมปั่นทรายโลก วัดจีนประชาสโมสร สวนปาล์มฟาร์มนก คุ่มวิมานดิน (เล้งฮกยี่) อุทยานพระพิฆเนศ วัดปากน้ำโจ้โล้ อ.บางคล้า ซึ่งเป็นแหล่งผลิตน้ำตาลสดพร้อมดื่มแห่งเดียวของภาคตะวันออก

ภาพที่ 2.10 แผนที่ท่องเที่ยวจังหวัดฉะเชิงเทรา

ตารางที่ 2.1 สถานประกอบการธุรกิจนำเที่ยวและมัคคุเทศก์ ในจังหวัดฉะเชิงเทรา

ที่	ชื่อธุรกิจ	ที่อยู่	โทรศัพท์
1	มายควีน ทราเวล	เลขที่ 888/3 อาคาร ชั้น หมู่ที่ 1 ซอย - ถนน - ตำบล/แขวง พนมสารคาม อำเภอ/เขต พนมสารคาม จังหวัด ฉะเชิงเทรา รหัสไปรษณีย์ 24120	038-552988
2	ราชนครินทร์ ทัวร์	เลขที่ 422 อาคาร ชั้น หมู่ที่ 1 ซอย - ถนน มรุพงษ์ ตำบล/แขวง หน้าเมือง อำเภอ/เขต เมือง ฉะเชิงเทรา จังหวัด ฉะเชิงเทรา รหัสไปรษณีย์ 24000	038 535 380
3	เจที. ทัวร์ แอนด์ ออแกไนซ์	เลขที่ 160/381 อาคาร ชั้น หมู่ที่ 2 ซอย - ถนน - ตำบล/แขวง บางสมัคร อำเภอ/เขต บางปะกง จังหวัด ฉะเชิงเทรา รหัสไปรษณีย์ 24130	081- 949 8298
4	ลักกี้ แอปปี แพรเวล	เลขที่ 22/41 อาคาร ชั้น หมู่ที่ 7 ซอย ถนน ตำบล/ แขวง คลองหลวงแพ่ง อำเภอ/เขต เมือง ฉะเชิงเทรา จังหวัด ฉะเชิงเทรา รหัสไปรษณีย์ 24000	8.91E+08
5	วิวา อินเซนทิฟ ทราเวล	เลขที่ 28/67 อาคาร ชั้น หมู่ที่ 10 ซอย 10 ถนน ศรีโส ทรตัดใหม่ ตำบล/แขวง หน้าเมือง อำเภอ/เขต เมืองฉะเชิงเทรา จังหวัด ฉะเชิงเทรา รหัสไปรษณีย์ 24000	038-535539
6	เคท เมนเนจเม้นท์	เลขที่ 51 อาคาร ชั้น หมู่ที่ 16 ซอย - ถนน สุวินท วงศ์ ตำบล/แขวง ศาลาแดง อำเภอ/เขต บางน้ำ เปรี้ยว จังหวัด ฉะเชิงเทรา รหัสไปรษณีย์ 24000	0900026673 038845213
7	เจอาร์ แพรเวล เอเจนซี่	เลขที่ 1239 อาคาร ชั้น หมู่ที่ 1 ซอย ถนน ตำบล/ แขวง พนมสารคาม อำเภอ/เขต พนมสารคาม จังหวัด ฉะเชิงเทรา รหัสไปรษณีย์ 24120	38552633

ที่มา : <http://www.rd.go.th/publish/44131.0.html>

ตารางที่ 2.2 แหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรของจังหวัดฉะเชิงเทรา

แหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรในชุมชน		
1	ศูนย์เรียนรู้การเกษตรพอเพียงหมู่ที่ 11 ตำบลบางเตย อำเภอเมือง	กรมส่งเสริมการเกษตร
2	หมู่บ้านน้ำตาลสดม.11 ต.ปากน้ำ อ.บางคล้า	กรมส่งเสริมการเกษตร
3	วิสาหกิจชุมชนกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรกรปากน้ำโจ้โล้ 39/4 ม.1 ต.ปากน้ำ อ.บางคล้า	กรมส่งเสริมการเกษตร
4	ชมรมมะพร้าวน้ำหอมอำเภอบางคล้า14/1 หมู่ 6 ต.สาวชะโงก อ.บางคล้า	กรมส่งเสริมการเกษตร
5	เกาะนกหมู่ที่ 1 ตำบลท่าข้าม อ.บางปะกง	กรมส่งเสริมการเกษตร
6	บ้านปลาหมู่ที่ 1 ตำบลบางปะกง อ.บางปะกง	กรมส่งเสริมการเกษตร
7	การทำนาเกลืออาชีพอนุรักษ์หมู่ที่ 14 ตำบลบางปะกง อ.บางปะกง	กรมส่งเสริมการเกษตร
8	สวนลุงจ้อยหมู่ 3 บ้านหนองหว้า ต.บ้านช่อง อ.พนมสารคาม	กรมส่งเสริมการเกษตร
9	ศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรม.4 อ.บางน้ำเปรี้ยว	กรมส่งเสริมการเกษตร
10	ศูนย์เรียนรู้การผลิตมะม่วงส่งออก ม.9 ต.หัวสำโรง อ.แปลงยาว	กรมส่งเสริมการเกษตร
11	ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง(ด้านไม้ผล,เกษตรชีวภาพ) ม.8 ต.วังเย็น อ.แปลงยาว	กรมส่งเสริมการเกษตร
12	ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง(ด้านวนศาสตร์) ม.8 ต.หนองไม้แก่น อ.แปลงยาว	กรมส่งเสริมการเกษตร
13	วิสาหกิจชุมชนกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบ้านบึงตะเข้ 130/1 หมู่ที่ 14 ต.คูยายหมื่น อ.สนามชัยเขต	กรมส่งเสริมการเกษตร
14	ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง 153 หมู่ที่ 1 ต.ทุ่งพระยา อ.สนามชัยเขต จ.ฉะเชิงเทรา	กรมส่งเสริมการเกษตร

ตารางที่ 2.2 แหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรของจังหวัดฉะเชิงเทรา (ต่อ)

แหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรในชุมชน		
15	กลุ่มวิสาหกิจชุมชน ปลูกหม่อนเลี้ยงไหมทอผ้าบ้านอ่างเตย หมู่ที่ 9 ต.ท่าตะเกียบ อ.ท่าตะเกียบ	กรมส่งเสริมการเกษตร
16	ศูนย์เรียนรู้เกษตรผสมผสาน สไมล์เลมอน หมู่ 1 ตำบลบางตลาด อ.คลองเขื่อน	กรมส่งเสริมการเกษตร
17	ศูนย์เกษตรกรรมทหาเรือโยธะกา	กรมชลประทาน
18	ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาอาชีพการเกษตรจังหวัดฉะเชิงเทรา อำเภอนมสารคาม	กรมส่งเสริมการเกษตร
19	ศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร หมู่ 11 ต.บางเตย อ.เมือง	กรมส่งเสริมการเกษตร
20	ศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร หมู่ 4 ต.ดอนเกาะกา อ.บางน้ำเปรี้ยว	กรมส่งเสริมการเกษตร
21	ศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าหมู่ 4 ต.คลองเขื่อน อ.คลองเขื่อน	กรมส่งเสริมการเกษตร
22	ศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้า หมู่ 3 .พิมพา อ.บางปะกง	กรมส่งเสริมการเกษตร
23	ศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าหมู่ 1 ต.ทุ่งพระยา อ.สนามชัยเขต	กรมส่งเสริมการเกษตร
24	ศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าต.บางคล้า อ.บางคล้า	กรมส่งเสริมการเกษตร

ที่มา: ฐานข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร สำหรับการท่องเที่ยววิถีเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

บทที่ 3

วิธีการดำเนินการวิจัยและสถานที่ทำการศึกษา/เก็บข้อมูล

ในการศึกษาการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร โดยมีศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อน อันเนื่องมาจากพระราชดำริ จังหวัดฉะเชิงเทราเป็นศูนย์กลาง เป็นการศึกษาโดยนำข้อมูลจากการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative) ของโครงการวิจัยที่ 1 และโครงการวิจัยที่ 2 ที่มีรูปแบบการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) ใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยให้นักท่องเที่ยวเป็นผู้กรอกแบบสอบถามเอง (Self-Administered Questionnaire) ศึกษาพฤติกรรมและลักษณะการท่องเที่ยว การเปิดรับข้อมูลข่าวสาร และความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวต่อศูนย์ฯ จากข้อมูลทั้ง 2 โครงการ

จากขั้นตอนเบื้องต้นจะนำมาพัฒนาพร้อมกับข้อมูลของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องได้บันทึกเสียงถอดเทปที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกจากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญทุกคนอย่างละเอียด และนำข้อมูลที่ได้จากการถอดเทปสัมภาษณ์มาทบทวนเพื่อวิเคราะห์ข้อมูลโดยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) เพื่อวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และข้อจำกัด รวมถึงข้อมูลทฤษฎี ซึ่งจะมีความสำคัญอย่างยิ่งที่จะทำให้ผลการศึกษานำไปใช้ได้จริง

3.1 การประชุมเตรียมความพร้อมสรรหาชุมชนที่มีศักยภาพในการดำเนินการวิจัย

ดำเนินการสำรวจหาชุมชนหรือเกษตรกรเป้าหมายเพื่อเข้าร่วมโครงการวิจัย โครงการวิจัยย่อยที่ 1 และ 2 ร่วมประชุม ณ ศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ จังหวัดฉะเชิงเทรา ร่วมกับผู้อำนวยการศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อน อันเนื่องมาจากพระราชดำริและเจ้าที่ที่มีความเกี่ยวข้องชี้แจงรายละเอียด ในการลงพื้นที่ เพื่อโดยขอความร่วมมือเสนอชื่อเกษตรกรซึ่งมีการนำความรู้ด้านการเกษตรไปใช้และมีการทำการเกษตรในลักษณะที่โดดเด่นสามารถพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรได้เพื่อให้ทีมวิจัยของทั้ง 2 โครงการเข้าร่วมดำเนินการสำรวจพื้นที่โดยทีมนักวิจัยและเครือข่ายที่เกี่ยวข้องร่วมลงพื้นที่

ภาพที่ 3.1 การประชุมเตรียมความพร้อมสหราชอาณาจักรร่วมกับผู้อำนวยการศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนเนื่องมาจากพระราชดำริและเจ้าที่

3.2 การประชุมระดมความคิดในภาคส่วนของหน่วยงาน

งานแผนโครงการวิจัย โครงการวิจัยย่อยที่ 1 และ 2 ร่วมประชุม ณ ห้องประชุมใหญ่ ณ ศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนเนื่องมาจากพระราชดำริ จังหวัดฉะเชิงเทรา ร่วมกับผู้อำนวยการศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนเนื่องมาจากพระราชดำริและเจ้าที่ศูนย์ที่มีความเกี่ยวข้อง จากหน่วยงานต่างๆ พร้อมทั้งหน่วยงานภายนอก โดยมีผู้เข้าร่วมรับฟังการชี้แจงจำนวน 26 ท่าน ประกอบด้วย ตัวแทนจากสำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (กปร.) ผู้อำนวยการศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อน อันเนื่องมาจากพระราชดำริ ตัวแทนจากหน่วยงานภายในศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำรินายอำเภอพนมสารคาม ผู้อำนวยการสำนักงานการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) สำนักงานฉะเชิงเทรา ผู้อำนวยการสำนักงานท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดฉะเชิงเทรา นายกองค์การบริหารส่วนตำบลเขาหินซ้อน ประธานหอการค้าจังหวัดฉะเชิงเทรา และประธานกลุ่มชุมชนจากหมู่บ้านรอบศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อน อันเนื่องมาจากพระราชดำริ บริษัทนำเที่ยว มัคคุเทศก์ ซึ่งในการประชุมครั้งนี้ ทีมวิจัยทั้ง 2 โครงการได้ชี้แจงรายละเอียด ในการลงพื้นที่ กิจกรรมการเตรียมความพร้อมด้านการบูรณาการความร่วมมือจากเกษตรกร ชุมชน และ หน่วยงาน องค์กรสนับสนุนโครงการ เพื่อหากรอบแนวทางความร่วมมือกับองค์กรในพื้นที่และมีการประชุมเพื่อหากรอบแนวทางความร่วมมือกับผู้ประกอบการ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องด้านการท่องเที่ยวโดยตรง

ภาพที่ 3.2 การประชุมระดมความคิดในภาคส่วนของหน่วยงาน

3.3 กิจกรรมในพื้นที่ศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ และแหล่งท่องเที่ยว เชื่อมโยงที่เข้าร่วมโครงการวิจัย

การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร โดยมีศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ เป็นศูนย์กลาง ทางคณะวิจัยได้ค้นคว้าองค์ความรู้ด้านการเกษตร การทำกิจกรรมด้านการเกษตรและศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยว ข้อมูลเกี่ยวกับสื่อและการประชาสัมพันธ์ โดยการระดมสมองของเกษตรกร ทั้งผู้นำและกลุ่มองค์ความรู้ในพื้นที่และการเสวนากับตัวแทน ปราชญ์ชุมชนผู้นำทางการเกษตร ตัวแทนชุมชน ผู้มีส่วนได้เสียในชุมชนและบุคคลากร เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานภายในศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ เพื่อนำข้อมูลกิจกรรมแหล่งท่องเที่ยว ความรู้ด้านการเกษตร การทำกิจกรรมด้านการเกษตรและศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยว มาวิเคราะห์ ให้ข้อเสนอแนะแก่ชุมชนและบุคคลกรของศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริและแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรเชื่อมโยงรวมถึงการนำข้อมูลมาพัฒนาเป็นหลักสูตรฝึกอบรมที่สอดคล้องกับความต้องการของเกษตรกร ชุมชน และบุคลากรในพื้นที่

3.4 กิจกรรมการพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวเชิงเกษตร และการพัฒนาสื่อการท่องเที่ยวเชิงเกษตร

กิจกรรมการพัฒนาสื่อการท่องเที่ยวเชิงเกษตร มีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นจุดเริ่มต้นของการสื่อสารประชาสัมพันธ์โดยตัวบุคคลกรและเกษตรกรด้วยตนเองและส่งเสริมให้เกิดบรรยากาศของการท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่ยั่งยืน โดยจัดเป็นการอบรมเชิงปฏิบัติการ จำนวน 2 โครงการ มีผู้เข้าร่วมโครงการที่ 1 จำนวน 38 คนโครงการที่ 2 จำนวน 24 คน

ภาพที่ 3.3 การอบรมเชิงปฏิบัติการ จำนวน 2 โครงการ

กิจกรรมการพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวเชิงเกษตร 3 เส้นทางที่เชื่อมโยงกับศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ โดยเส้นทางที่มีความแตกต่างกันเพื่อเป็นทางเลือกในการพัฒนาเส้นทางจริงอีกครั้ง กิจกรรมทดสอบเส้นทางท่องเที่ยวเชิงเกษตรและสื่อสารประชาสัมพันธ์เส้นทาง การท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่มีศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ เป็นศูนย์กลาง โดยมีผู้ทรงคุณวุฒิ หน่วยงานรัฐและเอกชนร่วมให้ความคิดเห็นเกี่ยวกับกิจกรรม พร้อมทั้งประชุมสรุปผลและการประเมินผลโครงการวิจัย เพื่อสรุปผลการศึกษา รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่เสนอแนะ

ภาพที่ 3.4 การทดลองเส้นทางท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่มีศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ เป็นศูนย์กลาง โดยมีผู้ทรงคุณวุฒิ หน่วยงานรัฐและเอกชนร่วม

3.5 ระยะเวลาทำการวิจัย และแผนการดำเนินงานตลอด

การดำเนินการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ใช้ระยะเวลาทั้งหมด 12 เดือน

บทที่ 4

ผลการวิจัย

แผนงานวิจัยการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร โดยมีศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อน อันเนื่องมาจากพระราชดำริ จังหวัดฉะเชิงเทราเป็นศูนย์กลาง ซึ่งประกอบไปด้วย โครงการย่อยที่ 1 การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร โดยมีศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อน อันเนื่องมาจากพระราชดำริ จ.ฉะเชิงเทรา เป็นศูนย์กลาง และโครงการย่อยที่ 2 การพัฒนาช่องทางประชาสัมพันธ์ เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ของศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ เพื่อให้ได้ผลการศึกษาตามวัตถุประสงค์ของแผนการวิจัย โดยประกอบไปด้วย

4.1 แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรเพื่อการเรียนรู้ของศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริและแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรในพื้นที่เชื่อมโยง

4.2 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายในการพัฒนาช่องทางประชาสัมพันธ์และแนวทางในการสร้างการรับรู้ต่อการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรเพื่อการเรียนรู้ของศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

ผลการศึกษาของแผนงานวิจัยการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร โดยมีศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ จังหวัดฉะเชิงเทราเป็นศูนย์กลาง พบว่า

4.1 แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรเพื่อการเรียนรู้ของศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริและแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรในพื้นที่เชื่อมโยง

4.1.1 การท่องเที่ยวเชิงเกษตรภายในศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรเพื่อการเรียนรู้ของศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริและพื้นที่เชื่อมโยง พบว่าศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ เป็นสถานที่ท่องเที่ยวเชิงเกษตรประเภท E คือ ศูนย์หรือสถานีวิจัยบำรุงพันธุ์สัตว์และหรือพืชที่มุ่งเน้นการพัฒนาประสิทธิภาพทางการเกษตรมากกว่าการท่องเที่ยว โดยบริบทการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อน อันเนื่องมาจากพระราชดำริ จังหวัดฉะเชิงเทรา มีรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่สอดคล้องกับกิจกรรมที่กรมส่งเสริมการเกษตรได้แบ่งรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ครบทั้ง 5 ประเภท คือ

- (1) ด้านกลไกกรรม เช่น การทำนา สวนผลไม้ สวนไม้ดอกไม้ประดับ สวนสมุนไพร เกษตรผสมผสาน ศูนย์การศึกษาวิจัย โครงการหลวง ชุมชนเกษตร ฟาร์มเอกชน ตลาดเกษตรกร
- (2) ด้านปศุสัตว์ เช่น การเลี้ยงโค การเลี้ยงแพะ การเลี้ยงไก่/นกต่างๆ เป็นต้น
- (3) ด้านประมง เช่น การจับสัตว์น้ำ การเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ เป็นต้น
- (4) ด้านป่าไม้ เช่น การทำป่าไม้ในรูปแบบสวนป่า การจัดแบ่งแปลงขายและการปลูกป่า
- (5) ด้านวัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิตที่เกี่ยวข้องกับการเกษตร

ตารางที่ 4.1 รูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริที่สอดคล้องกับกรมส่งเสริมการเกษตร

ฐานการเรียนรู้และกิจกรรมฝึกอบรม	
ด้านกลไกกรรม	☐ การปลูกมะนาวนอกฤดูในบ่อซีเมนต์ ☐ การปลูกและแปรรูปสมุนไพรว่านสาวหลง ☐ เกษตรทฤษฎีใหม่ ☐ การปลูกข้าวและการแปรรูป ข้าวขาวดอกมะลิ ระบบเกษตรยั่งยืน ☐ การเพาะเห็ดเศรษฐกิจครบวงจร
ด้านปศุสัตว์	☐ การเลี้ยงเป็ดไข่ปากน้ำ ☐ การเลี้ยงแพะ การเลี้ยงไก่
ด้านประมง	☐ การเลี้ยงกบนาในบ่อซีเมนต์
ด้านป่าไม้	☐ หญ้าแฝกเพื่อการอนุรักษ์ดินและน้ำ ☐ การจัดการสวนยางพารา
ด้านวัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิต	☐ การจักสานเส้นใยจากพืช ☐ การเพิ่มผลผลิตของมันสำปะหลังในภาวะเปลี่ยนแปลงสภาพ ☐ การผลิตและการใช้ประโยชน์จากปุ๋ยหมัก ☐ การตีมีด ทำหน้าที่ตีมีดจากแหนบรยนต์ ☐ การทอผ้า การแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร

ที่มา:จากการศึกษา

4.1.1.1 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

ศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ หน่วยงานที่ต้องบูรณาการองค์ความรู้ไว้ด้วยกัน ซึ่งแต่ละหน่วยงานมีหน้าที่ มีบทบาทของตนที่แตกต่างกันไป แต่โดยหลักคือการเป็นศูนย์บริการแบบเบ็ดเสร็จ (one stop service) เจ้าหน้าที่จะเป็นทั้งนักวิจัย ผู้ศึกษา ทดลอง และสาธิต ทั้งด้านการเกษตร ปศุสัตว์ ประมง ตลอดจนการพัฒนาทางด้านสังคม และงานศิลปาชีพ ในลักษณะของ “พิพิธภัณฑ์ธรรมชาติที่มีชีวิต” เมื่อผู้สนใจเข้าไปศึกษาดูงานโดยจะมีให้ดูได้ทุกเรื่องในบริเวณศูนย์ศึกษาการพัฒนาทั้งหมด งานที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวจึงเป็นงานอีกส่วนหนึ่งที่เพิ่มขึ้น เนื่องจากมีผู้มาเยี่ยมชมที่เป็นทั้งกลุ่มศึกษาดูงานและนักท่องเที่ยวทั่วไปมากขึ้น โดยมีหน่วยงานที่รับผิดชอบเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ดังนี้

ตารางที่ 4.2 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

หน่วยงาน	หน่วยงานรับผิดชอบ	พื้นที่ที่ดูแล (ไร่)	พนักงาน (คน)	พื้นที่สำหรับนักท่องเที่ยว (ร้อยละ)
งานสวนรุกขชาติ	กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช	150	15	15
งานส่งเสริมสหกรณ์	กรมส่งเสริมสหกรณ์	6	8	***
งานประมง	กรมประมง	27	17	35
งานชลประทาน	กรมชลประทาน	6330	13	20
ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาอาชีพการเกษตร	กรมส่งเสริมการเกษตร	57	4	18
งานสวนพฤกษศาสตร์	กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช	400	35	***
งานพัฒนาที่ดิน	กรมพัฒนาที่ดิน	1916	263	56.1
งานวิชาการเกษตร	กรมวิชาการเกษตร	96	35	63.58
งานพัฒนาชุมชน	กรมพัฒนาชุมชน	22 ไร่	14	8
งานปศุสัตว์	กรมปศุสัตว์	52 ไร่	13	20
งานเพาะชำกล้าไม้	กรมป่าไม้	50	18	***

*** ไม่มีคำตอบ

ที่มา:จากการศึกษา

4.1.1.2 รูปแบบการเที่ยวของศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

ศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ เป็นศูนย์การเรียนรู้ โดยมีภารกิจหลักคือ ทำหน้าที่เสมือน “พิพิธภัณฑ์ธรรมชาติที่มีชีวิต” (Living Natural Museum) และเป็นศูนย์รวมการพัฒนาแบบเบ็ดเสร็จ (One stop service) กล่าวคือ เป็นทั้งศูนย์สรรพวิทยาการ และการพักผ่อนหย่อนใจไปในคราวเดียวกัน ดังพระราชดำริที่ว่า “...เป็นสถานที่แห่งหนึ่งที่คนทุกระดับสามารถที่จะมาดู จะว่าเป็นโรงเรียนก็ไม่ใช่ว่าเป็นที่มาดูมาศึกษาก็ได้ คือ เป็นทัศนศึกษา พานักเรียน นักศึกษา วิทยาลัยก็ตาม หรือไม่ใช่ นักเรียน เป็นข้าราชการทุกชั้น ตั้งแต่ชั้นผู้น้อยมาจนถึงชั้นผู้ใหญ่ทุกระดับ ทุกอย่าง คือ หมายความว่าทุกหน้าที่สามารถมาดูในแห่งเดียวกัน” ซึ่งการศึกษาดูงาน ทัศนศึกษา ท่องเที่ยวที่เกิดขึ้น จึงทำให้เกิดรูปแบบของการให้บริการนำชมพิพิธภัณฑ์ที่มีชีวิตโดยแบ่งออกเป็น 5 แบบ ตามรูปแบบกิจกรรมและระยะเวลาการเยี่ยมชมที่นักท่องเที่ยวต้องการ

แบบที่ 1 ชมประวัติและนั่งรถรางวนรอบศูนย์ฯเพื่อชมตามจุดต่างๆ ใช้เวลาโดยประมาณ 1 ชั่วโมง

แบบที่ 2 ชมประวัติ นั่งรถรางวนรอบศูนย์ฯและร่วมกิจกรรมภาคปฏิบัติ ใช้เวลาโดยประมาณ 2-3 ชั่วโมง

แบบที่ 3 ชมประวัติ นั่งรถรางวนรอบศูนย์ฯเพื่อชมตามจุดต่างๆและร่วมกิจกรรมภาคปฏิบัติ รับประทานอาหารกลางวันภายในศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

แบบที่ 4 ชมประวัติ นั่งรถรางวนรอบศูนย์ฯเพื่อชมตามจุดต่างๆและร่วมกิจกรรมภาคปฏิบัติ รับประทานอาหาร พักค้างภายในศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

แบบที่ 5 การเยี่ยมชมด้วยตนเอง โดยไม่ได้นัดหมาย

ตารางที่ 4.3 รูปแบบการเที่ยวของศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

รูปแบบการท่องเที่ยวภายใน ศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหิน ซ้อนอันเนื่องมาจาก พระราชดำริ	ระยะเวลา โดยประมาณ	การเยี่ยมชม	ค่าใช้จ่าย	วิทยากรนำชม
1.ชมประวัติและนั่งรถราง วนรอบศูนย์เพื่อชมตามจุด ต่างๆ	1 ชั่วโมง	จอง ล่วงหน้า	ค่ารถราง	มีวิทยากร บรรยายใน รถราง
2.ชมประวัติ นั่งรถรางวนรอบ ศูนย์เพื่อชมตามจุดต่างๆ และร่วมกิจกรรมภาคปฏิบัติ	2-3 ชั่วโมง	จอง ล่วงหน้า	ค่ารถรางและ ค่าใช้จ่ายตาม ฐานกิจกรรม	มีวิทยากร บรรยายทั้งใน รถรางและ ตามฐาน กิจกรรม
3.ชมประวัติ นั่งรถรางวนรอบ ศูนย์เพื่อชมตามจุดต่างๆ และร่วมกิจกรรมภาคปฏิบัติ รับประทานอาหาร	3-4 ชั่วโมง	จอง ล่วงหน้า	ค่ารถราง ค่าใช้จ่ายตาม ฐานกิจกรรม ค่าอาหาร กลางวัน	มีวิทยากร บรรยายทั้งใน รถรางและ ตามฐาน กิจกรรม
4.ชมประวัติ นั่งรถรางวนรอบ ศูนย์เพื่อชมตามจุดต่างๆ และร่วมกิจกรรมภาคปฏิบัติ รับประทานอาหาร พักค้าง	1-2 วัน	จอง ล่วงหน้า	ค่ารถรางและ ค่าใช้จ่ายตาม ฐานกิจกรรม ค่าอาหาร กลางวัน ค่าที่พัก	มีวิทยากร บรรยายทั้งใน รถรางและ ตามฐาน กิจกรรม***
5.การเยี่ยมชมด้วยการขับรถ ตนเอง หรือ เดินชมด้วย ตนเอง	ตาม นักท่องเที่ยว สะดวก	ไม่ต้องจอง ล่วงหน้า	ไม่มี ค่าใช้จ่าย	ไม่มีวิทยากร บรรยาย

ที่มา:จากการศึกษา

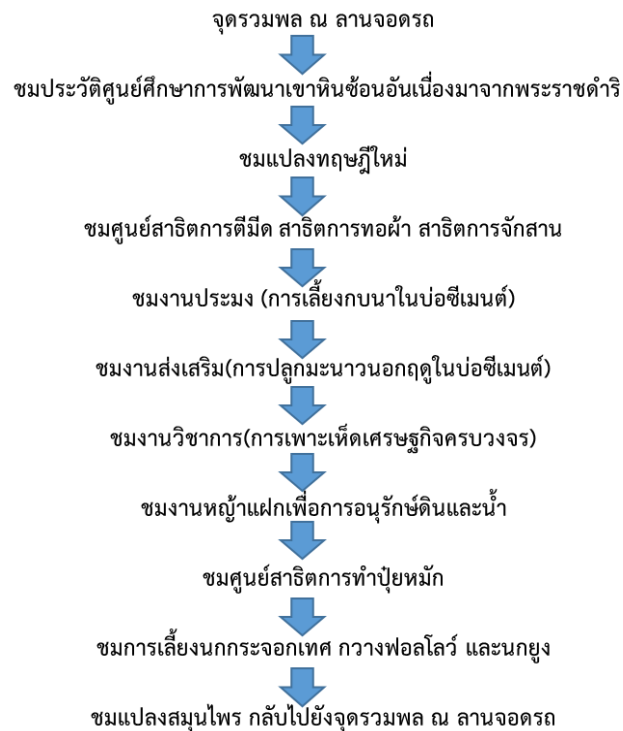
*** การเลี้ยงจิ้งหรีด การเลี้ยงชันโรง การปลูกผัก การปลูกผักไฮโดรโปนิกส์ การสาธิตการปลูกไม้ดอกไม้
ประดับและพืชสมุนไพรได้ร่วมนำไม้ผล

4.1.1.3 เส้นทางและจุดเยี่ยมชมมาตรฐานของศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

นักท่องเที่ยวขึ้นรถรางหน้าศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ณ จุดรวมพล ณ ลานจอด (ใกล้บริเวณร้านขายของที่ระลึก) และกลับไปส่งยังบริเวณจุดรวมพล ณ ลานจอด รถรางจะวนไปยังจุดเยี่ยมชมกิจกรรมด้านการเกษตร ตามจุดต่างๆ ดังนี้

- (1) ชมประวัติศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ
- (2) ชมแปลงทฤษฎีใหม่ (การปลูกข้าว)
- (3) ชมศูนย์สาธิตการตีมีด สาธิตการทอผ้า สาธิตการจักสาน (งานพัฒนาชุมชน)
- (4) ชมการเลี้ยงกบนาในบ่อซีเมนต์ งานประมง (งานประมง)
- (5) ชมการปลูกมะนาวนอกฤดูในบ่อซีเมนต์ (งานส่งเสริม)
- (6) ชมการเพาะเห็ดเศรษฐกิจครบวงจรงาน (วิชาการ)
- (7) ชมงานหญ้าแฝกเพื่อการอนุรักษ์ดินและน้ำ
- (8) ชมศูนย์สาธิตการทำปุ๋ยหมัก
- (9) ชมการเลี้ยงนกกระเจือกเทศ กวางฟอลโลว์ (Fallow Deer) และนกยูง (งานปศุสัตว์)
- (10) ชมแปลงสมุนไพร

ในระหว่างจุดเยี่ยมชม นักท่องเที่ยวจะได้รับฟังข้อมูลเกี่ยวกับศูนย์และเห็นทัศนียภาพที่สวยงาม เช่น โรงสีข้าวพระราชทาน ห้วยน้ำโจน ดันพระศรีมหาโพธิ์ ห้วยเจ็ก พระตำหนักสามจั่ว พลับพลาพระราม ศาลาเทิดพระเกียรติ

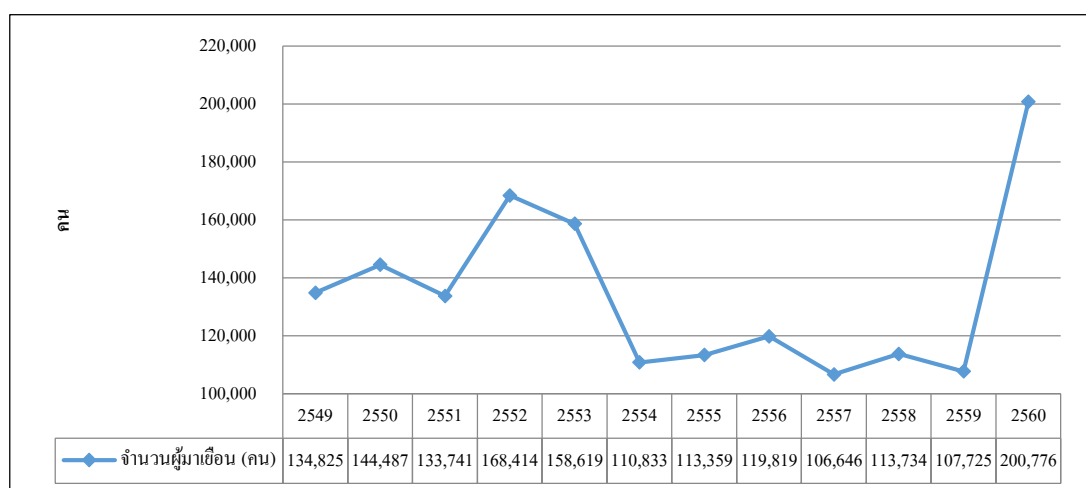
ภาพที่ 4.1 เส้นทางการท่องเที่ยวโดยการวนรถเยี่ยมชมของศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

4.1.1.4 สถิติจำนวนเยี่ยมชมศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

นักท่องเที่ยวที่มาเยือนศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อน อันเนื่องมาจากพระราชดำริ จังหวัดฉะเชิงเทรา มีทั้งแบบกลุ่มขนาดใหญ่ เดินทางด้วยรถบัส (100-200 คน) ซึ่งเป็นการเดินทางมากับทัศนศึกษา อบรม ร่วมกับหน่วยงาน เพื่อเข้ารับการอบรมตามหลักสูตรฝึกอบรมเป็นระยะเวลา 2-5 วัน และมีการพักค้าง เช่น การอบรมเกษตรกร และนักท่องเที่ยวซึ่งเป็นกลุ่มขนาดเล็กที่เดินทางมาด้วยตนเอง (1- 5 คน) ดังนั้นจำนวนรวมของนักท่องเที่ยวของศูนย์ฯ จึงเป็นการรวมทั้งผู้ที่มาเพื่อวัตถุประสงค์ท่องเที่ยวและผู้มาเยือนศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ จังหวัดฉะเชิงเทรา เพื่อเข้ารับการอบรม อย่างไรก็ตามวัตถุประสงค์ในการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้และมีส่วนร่วม นับเป็นส่วนหนึ่งของการท่องเที่ยวเชิงเกษตร จำนวนผู้มาเยือนศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ จังหวัดฉะเชิงเทรา ตามสถิติในช่วงปลายปี 2559 ถึงกลางปี 2560 สูงขึ้น จากอดีตที่ผ่านมา เนื่องจากความสนใจมาเยี่ยมชมและข่าวการสวรรคตของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช เกิดการเดินทางมาเพื่อแสดงความจงรักภักดี

ตารางที่ 4.4 จำนวนผู้มาเยี่ยมชมศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ
ปี 2549-2560

ปี	จำนวนผู้มาเยือน (คน)
2560	200,776
2559	107,725
2558	113,734
2557	106,646
2556	119,819
2555	113,359
2554	110,833
2553	158,619
2552	168,414
2551	133,741
2550	144,487
2549	134,825

ที่มา : ศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

*ตัวเลขดังกล่าวไม่นับรวมจำนวนบุคคลที่มารับกล้าไม้และจำนวนนิสิตฝึกงานในศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

ตารางที่ 4.5 คณะบุคคลเยี่ยมชม ศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ
ปีงบประมาณ 2560 ไตรมาสที่ 1 – 4

หน่วยงาน	ไตรมาสที่ 1 (ต.ค. - ธ.ค.59)		ไตรมาสที่ 2 (ม.ค. - มี.ค.60)		ไตรมาสที่ 3 (เม.ย. - มิ.ย.60)		ไตรมาสที่ 4 (ก.ค. - ก.ย.60)		ผลรวม	
	คณะ	คน	คณะ	คน	คณะ	คน	คณะ	คน	คณะ	จำนวนคน
1. ข้าราชการ	65	8,123	62	6,589	59	4,508	23	2,516	209	21,736
2. ประชาชนทั่วไป	93	2,347	139	14,635	95	8,755	72	18,683	399	44,420
3. นิสิต - นักศึกษา	171	5,621	192	21,851	124	4,749	96	20,424	583	52,645
4. เกษตรกร	33	3,709	208	17,286	165	9,255	61	8,956	467	39,206
5. ต่างประเทศ	9	189	3	133	7	62	5	91	24	475
6. ห้องอบรม - ที่พัก	37	433	2	50			9	1,003	48	1,486
7. ถ่ายทำสารคดี	40	285	10	122	7	56	3	36	60	499
8. ผู้มาพักผ่อนหย่อนใจ	-	-	-	21,169		4,035		2,500	0	27,704
9. งานวันดินโลก "	-	12,605	-	-					0	12,605
รวม	448	33,312	616	81,835	457	31,420	269	54,209	1,790	200,776

ที่มา : ศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

ตารางที่ 4.6 คณะบุคคลเยี่ยมชม ศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ
ปีงบประมาณ 2561 ไตรมาสที่ 1 – 4

หน่วยงาน	ไตรมาสที่ 1 (ต.ค. - ธ.ค.60)		ไตรมาสที่ 2 (ม.ค. - มี.ค.61)		ไตรมาสที่ 3 (เม.ย. - มิ.ย.61)		ผลรวม	
	คณะ	คน	คณะ	คน	คณะ	คน	คณะ	คน
1. ข้าราชการ	28	1,557	57	4,481	28	1,550	113	7,588
2. ประชาชนทั่วไป	84	8,545	109	8,791	54	2,937	247	20,273
3. นิสิต - นักศึกษา	90	8,909	144	13,938	41	2,871	275	25,718
4. เกษตรกร	39	3,861	77	6,446	51	5,388	167	15,695
5. ต่างประเทศ	3	67	18	342	15	863	36	1,272
6. ห้องอบรม - ที่พัก	79	3,144	103	4,316	18	657	200	8,117
7. ถ่ายทำสารคดี	11	78	8	41			19	119
8. ผู้มาพักผ่อนหย่อนใจ		3,500		8,018		2,800	0	14,318
9. งาน 4-5 ธันวาคม 2560		20,000					0	20,000
รวม	334	49,661	516	46,373	207	17,066	1,057	113,100

ที่มา : ศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ขอดร้อมถึงเดือนพฤษภาคม 2561

เมื่อพิจารณาจากสถิติการมาท่องเที่ยวแล้ว เมื่อสิ้นปีงบประมาณ 2561 จำนวนนักท่องเที่ยวที่มาเยี่ยมชมศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริน่าจะมีจำนวนไม่สูงเท่ากับปีงบประมาณ 2560 ที่ผ่านมา

4.1.1.5 ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวที่มาเยี่ยมชมศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

การวิจัยครั้งนี้ได้ศึกษาถึงความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวที่มาเยี่ยมชมศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ จำนวน 407 คน พบว่า นักท่องเที่ยวที่มาเป็นเพศหญิงมากกว่าเพศชาย (ร้อยละ 59 และ ร้อยละ 38 ตามลำดับ) โดยทั้งหมดเป็นผู้อยู่ในกลุ่มอายุระหว่าง 21-35 ปี มากที่สุด (ร้อยละ 45) รองลงมาคือกลุ่มอายุระหว่าง 36-55 ปี (ร้อยละ 24) กลุ่มอายุไม่เกิน 20 ปี (ร้อยละ 21) และตั้งแต่ 56 ปีขึ้นไป (ร้อยละ 10) ตามลำดับ ผู้มีสถานภาพโสดมากที่สุดถึงร้อยละ 46 และนับถือศาสนาพุทธร้อยละ 85 ในส่วนของรายได้พบว่าผู้ให้ข้อมูลมีรายได้ไม่เกิน 15,000 บาทมากถึงร้อยละ 47 นอกนั้นรายได้กระจายอยู่ในช่วง 15,001 บาทถึงมากกว่า 50,000 บาท ผู้ให้ข้อมูลมีภูมิลำเนา 3 อันดับแรกคือ จังหวัดฉะเชิงเทรา กรุงเทพฯ และ สมุทรปราการ (ร้อยละ 21 ร้อยละ 11 และ ร้อยละ 10 ตามลำดับ) และยังมีภูมิลำเนาอยู่ในจังหวัดต่างๆดังนี้ ชลบุรี ปราจีนบุรี สุรินทร์ ศรีสะเกษ นนทบุรี สระบุรี ลพบุรี สิงห์บุรี ราชบุรี อุทัย ระดับการศึกษาของผู้ให้ข้อมูลคือระดับต่ำกว่าปริญญาตรีและระดับปริญญาตรี (ร้อยละ 43 และ ร้อยละ 39 ตามลำดับ) ซึ่งอาชีพที่พบคือ นักเรียน/นักศึกษา ข้าราชการ/ทหารตำรวจ (ร้อยละ 37 และ ร้อยละ 22 ตามลำดับ) และร้อยละ 7 เป็นพนักงานรัฐวิสาหกิจ ส่วนเกษตรกรรมมีเพียงร้อยละ 4 เท่านั้น นอกจากนั้นแล้วกิจกรรมยามว่างที่ผู้ให้ข้อมูลกลุ่มนี้ทำบ่อยที่สุดในรอบ 1 ปีที่ผ่านมา (ร้อยละ 34) คือ การเล่นกีฬาออกกำลังกาย และการเที่ยวต่างจังหวัด โดยความถี่ที่ผู้ตอบแบบสอบถามใช้ในการทำกิจกรรมยามว่างคือ เดือนละครั้ง (ร้อยละ 22 สัปดาห์ละสองครั้ง (ร้อยละ 8) และทุกวัน (ร้อยละ 8) รายละเอียดแสดงดังตาราง

ตารางที่ 4.7 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

	หัวข้อ	ความถี่	ร้อยละ
1. เพศ	ชาย	155	38
	หญิง	240	59
	ไม่ระบุ	12	3
	รวม	407	100
2. อายุ	น้อยกว่า 15	37	9
	15-20	48	12
	21-25	74	18
	26-30	61	15
	31-35	48	12
	36-40	24	6
	41-45	32	8
	46-50	31	8
	51-55	10	2
	56ปีขึ้นไป	14	3
	ไม่ระบุ	28	7
	รวม	407	100
3. ศาสนา	พุทธ	352	86
	คริสต์	2	0
	ไม่ระบุ	53	13
	รวม	407	100
4. สถานภาพ	โสด	260	64
	สมรส	118	29
	หม้าย/หย่าร้าง/แยกกันอยู่	10	2
	ไม่ระบุ	19	5
	รวม	407	100

ตารางที่ 4.7 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม (ต่อ)

	หัวข้อ	ความถี่	ร้อยละ
5.รายได้	น้อยกว่าหรือเท่ากับ 15,000 บาท	190	47
	15,001 – 20,000 บาท	64	16
	20,001 – 25,000 บาท	42	10
	25,000 - 30,000 บาท	17	4
	30,001-35,000 บาท	20	5
	35,000 –40,000 บาท	11	3
	40,001 –45,000 บาท	9	2
	มากกว่า 50,000 บาท	30	7
	ไม่ระบุ	24	6
	รวม	407	100
6.ภูมิภาค	ฉะเชิงเทรา	86	21
	กรุงเทพ	44	11
	สมุทรปราการ	39	10
	ชลบุรี	34	8
	ปราจีนบุรี	27	7
	สุรินทร์	23	6
	ศรีสะเกษ	12	3
	นนทบุรี	10	2
	บุรีรัมย์	10	2
	สระบุรี	8	2
	ลพบุรี	7	2
	สิงห์บุรี	7	2
	ราชบุรี	5	1
	อยุธยา	5	1
	อื่นๆ	68	17
	ไม่ระบุ	22	5
	รวม	407	100

ตารางที่ 4.7 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม (ต่อ)

หัวข้อ		ความถี่	ร้อยละ
7.ระดับการศึกษา	ต่ำกว่าปริญญาตรี	177	43
	ปริญญาตรี/เทียบเท่า	157	39
	สูงกว่าปริญญาตรี/กำลังศึกษาระดับสูงกว่าปริญญาตรี	47	12
	ไม่ระบุ	26	6
	รวม	407	100
8.อาชีพ	นักเรียน/นักศึกษา	152	37
	พนักงานบริษัทเอกชน	33	8
	รับจ้างอิสระ/ผู้เชี่ยวชาญมีอาชีพ	22	5
	ประกอบธุรกิจส่วนตัว	42	10
	ข้าราชการ/ทหาร ตำรวจ	89	22
	พนักงานรัฐวิสาหกิจ/หน่วยงานของรัฐ	27	7
	แม่บ้าน	8	2
	เกษตรกร	17	4
	อื่น ๆ โปรดระบุ.....	6	1
	ไม่ระบุ	11	3
รวม		407	100

วัตถุประสงค์ในการมาสามลำดับแรกและเรียงลำดับจากมากไปน้อยดังนี้ การศึกษาดูงาน ทำกิจกรรมร่วมกับที่ทำงาน ทักษะศึกษาร่วมกับสถาบัน และ การท่องเที่ยว คิดเป็นร้อยละ 35 ร้อยละ 24.3 และร้อยละ 21.6 ตามลำดับ โดยผลรวมของร้อยละของทั้งสามวัตถุประสงค์คิดรวมเป็นร้อยละ 80.9 ส่วนวัตถุประสงค์เพื่อ “การเข้ารับการอบรม” และ “การมาเรียนรู้ด้านการเกษตร” คิดรวมเป็นร้อยละ 12.16 และวัตถุประสงค์อื่นอีกร้อยละ 7.97 ทั้งนี้ผู้ที่เดินทางมาศูนย์การศึกษาเขาหินซ้อน ได้มีโอกาสท่องเที่ยวในแหล่งชุมชนในคราวเดียวกันนี้ด้วยร้อยละ 56.27 และไม่ได้ท่องเที่ยวในแหล่งชุมชนร้อยละ 36.61 (ร้อยละ 7.13 ไม่ได้ระบุการท่องเที่ยวแหล่งชุมชน) รายละเอียดดังภาพ 4.3

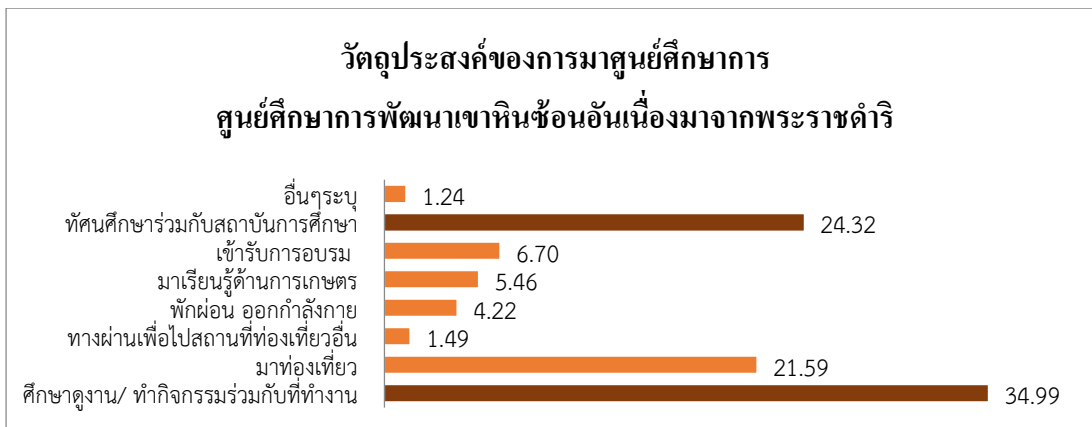
ตารางที่ 4.8 พฤติกรรมและความต้องการของนักท่องเที่ยว

1. วัตถุประสงค์ในการมา	ความถี่	ร้อยละ
ศึกษาดูงาน/ ทำกิจกรรมร่วมกับที่ทำงาน	141	34.99
มาท่องเที่ยว	87	21.59
ทางผ่านเพื่อไปสถานที่ท่องเที่ยวอื่น	6	1.49
พักผ่อน ออกกำลังกาย	17	4.22
มาเรียนรู้ด้านการเกษตร	22	5.46
เข้ารับการอบรม	27	6.70
ทัศนศึกษาร่วมกับสถาบันการศึกษา	98	24.32
อื่นๆระบุ	5	1.24
รวม	403	100.00
2. ท่านได้ท่องเที่ยวแหล่งท่องเที่ยวชุมชนหรือไม่	ความถี่	ร้อยละ
เที่ยว	229	56.27
ไม่ได้เที่ยว	149	36.61
ไม่ระบุ	29	7.13
รวม	407	100.00

โดยนักท่องเที่ยวเดินทางมาศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนร่วมกับหน่วยงาน/เพื่อนร่วมงานถึงร้อยละ 57.87 นอกจากนั้นก็เป็นการเดินทางมากับครอบครัว/คนรัก เพื่อน ด้วยปริมาณร้อยละ 21.83 14.47 จำนวนผู้ร่วมเดินทางนั้น (ภาพที่ 4.4) พบว่าผู้ที่ไม่ระบุจำนวนผู้ร่วมเดินทางคิดเป็นร้อยละ 36.36 ส่งผลให้มีผู้ระบุจำนวนผู้ร่วมเดินทางร้อยละ 63.64 และสามารถจัดกลุ่มจำนวนผู้ร่วมเดินทางเป็น 5 กลุ่ม โดยกลุ่มแรกคือจำนวนผู้ร่วมเดินทางไม่เกิน 10 คน คิดเป็นร้อยละ 39.32 ของจำนวนผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด โดยพบว่ากลุ่มผู้ร่วมเดินทาง 1-5 คนนั้นมีจำนวนสูงที่สุดถึงร้อยละ 28.75 และลำดับถัดมาเป็นกลุ่มผู้ร่วมเดินทาง 6-10 คน มีจำนวนร้อยละ 10.57 กลุ่มที่สองคือจำนวนผู้ร่วมเดินทางระหว่าง 11 ถึง 40 คน พบร้อยละ 4.19 (จำนวนผู้ร่วมเดินทางรวม 51-60, 61-70, 71-80 81-90 และ 91-100 คน เท่ากับร้อยละ 1.23+0.98+1.23+0.74) กลุ่มที่สามคือจำนวนผู้ร่วมเดินทางระหว่าง 51 ถึง 90 คน พบร้อยละ 4.19 (จำนวนผู้ร่วมเดินทางรวม 51-60, 61-70, 71-80 81-90 และ 91-100 คน เท่ากับร้อยละ 1.23+0.98+1.23+0.74) กลุ่มที่สี่คือจำนวนผู้ร่วมเดินทางระหว่าง 91 ถึง 150 คน พบร้อยละ 12.04 (จำนวนผู้ร่วมเดินทางรวม 91-100, 101-110, 111-120 121-130 131-140 และ 141-150 คน เท่ากับร้อยละ 5.41+2.95+0.98+0.49+0+2.21) และกลุ่มที่ห้าคือจำนวนผู้ร่วมเดินทางมากกว่า 150 คน พบเพียงร้อยละ 0.25 เท่านั้น

ลักษณะการเดินทางของผู้มาท่องเที่ยวที่ตอบแบบสอบถาม 392 คนจากผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด 402 คน พบว่าร้อยละ 46.33 เดินทางมายังศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ โดยรถโดยสารขนาดใหญ่ และร้อยละ 44.8 เดินทางโดยรถยนต์ส่วนตัว และจำนวนที่เหลืเลือกเดินทางโดยรถตู้ ทัศนาจร และมอเตอร์ไซค์ รวมร้อยละ 8.85 (รายละเอียดแสดงดังภาพที่ 4.5) และไม่ระบุคำตอบ 17 คน ทั้งนี้ผู้มาท่องเที่ยวไม่ได้พักค้างคืนมากถึงร้อยละ 70.2 และพักค้างคืนเพียงร้อยละ 29.8 เท่านั้น อีกทั้งนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่เลือกใช้เวลาการท่องเที่ยวเพียงครึ่งวันภายในศูนย์การเรียนรู้ฯ โดยช่วงเวลา 9.00-12.00 น. เป็นช่วงเวลาที่นักท่องเที่ยวเลือกมากที่สุดถึงร้อยละ 42.28 และช่วงเวลา 13.00-16.00 เป็นช่วงเวลาที่นักท่องเที่ยวเลือกมากเป็นลำดับที่สอง ร้อยละ 35.19 และมีนักท่องเที่ยวเลือกช่วงเวลา 9.00-17.00 น. อีกร้อยละ 22.53

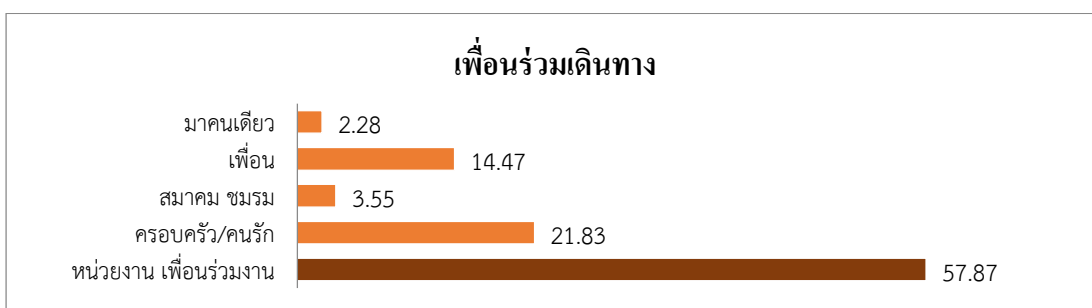
การใช้บริการและร่วมกิจกรรมในส่วนต่างๆ ในศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ เช่น ห้องอาหาร การท่องเที่ยวโดยมีวิทยากรแนะนำ และกิจกรรม ดังนี้ การใช้บริการห้องอาหารสำหรับอาหารกลางวัน พบว่านักท่องเที่ยวได้ใช้บริการอาหารกลางวันร้อยละ 54.04 และไม่ได้ใช้บริการร้อยละ 45.96 และการท่องเที่ยวภายในศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ โดยตนเองมากที่สุด คือร้อยละ 73.72 ซึ่งสอดคล้องกับข้อมูลของขนาดกลุ่มจำนวนนักท่องเที่ยว ที่มีขนาดกลุ่มเล็กคือ จำนวนผู้ร่วมเดินทางไม่เกิน 10 คน มีปริมาณรวมร้อยละ 39.32

ภาพที่ 4.2 วัตถุประสงค์ของการมาศูนย์การศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อน

ภาพที่ 4.3 การท่องเที่ยวแหล่งชุมชน

ภาพที่ 4.4 เพื่อนร่วมเดินทาง

ในส่วนของการใช้จ่ายในทริปพบว่า ร้อยละ 41.8 ของผู้ตอบแบบสอบถามไม่ได้ระบุจำนวนเงินค่าใช้จ่ายในการมาท่องเที่ยว และนักท่องเที่ยวใช้จ่ายในจำนวนเงิน 0-100 บาท และ 101-500 บาท ร้อยละ 29.48 และ ร้อยละ 14.74 ตามลำดับ และมีรายที่ระบุค่าใช้จ่ายเป็นจำนวนเงิน 80,000 บาท โดยค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นนี้ถูกระบุเป็นค่าใช้จ่ายประเภทค่าอาหารและค่ารถ คิดเป็นร้อยละ 36.3 และ 32.8 ตามลำดับ

นอกจากนั้นแล้วการตัดสินใจมาท่องเที่ยวศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำรินั้น ผู้ตอบแบบสอบถามตัดสินใจเลือกมาสถานที่ด้วยตนเองร้อยละ 34.8 (จากจำนวนผู้ตอบคำถามข้อนี้ 231 คน จากทั้งหมด 407 คน)

ภาพที่ 4.5 ประเภทการเดินทาง-ยานพาหนะ

การมาท่องเที่ยวที่ศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริสามารถสร้างความประทับใจ โดยร้อยละ 94.8 ของผู้ตอบแบบสอบถาม (จำนวน 387 คน) เลือกที่จะแนะนำและบอกต่อสถานที่แห่งนี้ให้กับบุคคลอื่น กรณีการมีส่วนร่วมในส่วนของกิจกรรมต่าง ๆ นั้น มีผู้ให้ข้อมูลถามข้อนี้จำนวน 366 คน พบว่าร้อยละ 53 ของผู้ให้ข้อมูลมีส่วนร่วมกิจกรรม และร้อยละ 47 ของผู้ตอบแบบสอบถามไม่ได้มีส่วนร่วมกิจกรรม และกิจกรรมที่ผู้ให้ข้อมูลประทับใจเรียงลำดับจากมากไปน้อย คือ เสรฐกิจพอเพียง ทฤษฎีใหม่ (ร้อยละ 70.6) การเกษตร (ร้อยละ 42.5) สวนสมุนไพร (ร้อยละ 40.2) งานปศุสัตว์ (ร้อยละ 39.7) งานประมง (ร้อยละ 38.8) ความรู้เรื่องการจัดการดิน (ร้อยละ 29.9) การบริการอบสมุนไพรและนวดแผนไทย (ร้อยละ 22) และงานจักสานจากเส้นใยพืช (ร้อยละ 20.6) ตามลำดับ

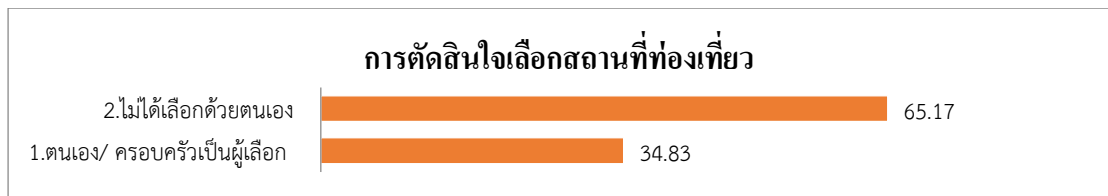
ความโดดเด่นของศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนที่ผู้ให้ข้อมูลประทับใจมากที่สุดเรียงลำดับดังนี้ เป็นแหล่งเรียนรู้ ร้อยละ 54.2 ความเป็นธรรมชาติสูง ร้อยละ 48.58 ความสวยงามของสถานที่ ร้อยละ 36.95 มีสถานที่ถ่ายรูปหลายมุมและความสะอาดมีระเบียบ ร้อยละ 20.16 มีความสะดวกในการเดินทาง ร้อยละ 17.57 มีสถานที่ครบวงจร ร้อยละ 12.66 และชื่อเสียงที่มียาวนาน ร้อยละ 11.63 ตามลำดับ

ตารางที่ 4.9 ความประทับใจของนักท่องเที่ยว

กิจกรรมใดที่ท่านรู้สึกประทับใจ (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ) (214 คน)	ความถี่	ร้อยละ
1. งานประมง (การเพาะเลี้ยงปลาสวยงามและพันธุ์ไม้น้ำ)	83	38.79
2. งานปศุสัตว์ (เพาะเลี้ยง กบ เป็ด ไก่)	85	39.72
3. เสริมธุรกิจพอเพียง ทฤษฎีใหม่	151	70.56
4. การบริการรอบสมุนไพรและนวดแผนไทย	47	21.96
5. สวนสมุนไพร (เช่น การปลูกและแปรรูปสมุนไพร)	86	40.19
6. งานจักสานจากเส้นใยพืช	44	20.56
7. การเกษตร (เช่น การปลูกมะนาว การปลูกข้าว เห็ด)	91	42.52
8. ความรู้เรื่องการจัดการดิน(เช่น หญ้าแฝก)	64	29.91

ตารางที่ 4.10 พฤติกรรมและความต้องการของนักท่องเที่ยว

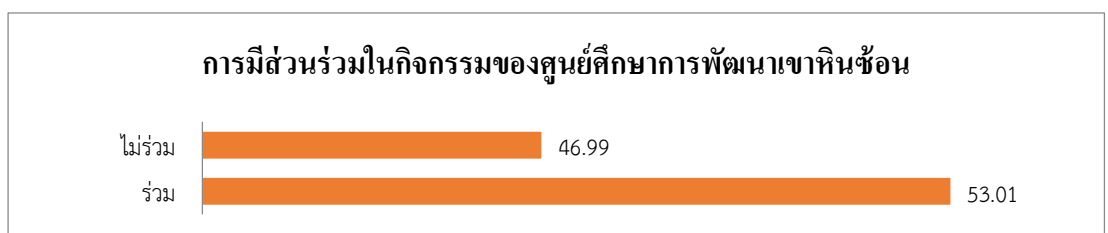
คิดว่าที่นี่มีความโดดเด่นในด้านใดมากที่สุด (387 คน)	ความถี่	ร้อยละ
1. ความสวยงามของสถานที่	143	36.95
2. มีสถานที่ถ่ายรูป หลายมุม	78	20.16
3. ความสะอาดและมีระเบียบ	78	20.16
4. ความเป็นธรรมชาติสูง	188	48.58
5. มีสถานที่เที่ยวครบวงจร	49	12.66
6. ชื่อเสียงที่มีมาช้านาน	45	11.63
7. ง่าย มีความสะดวกในการเดินทาง	68	17.57
8. เป็นแหล่งเรียนรู้	211	54.52

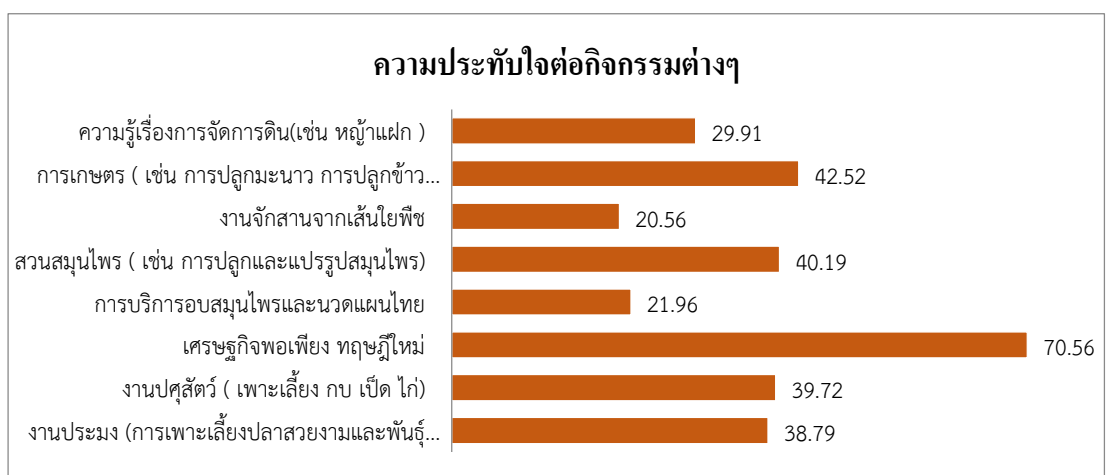
ภาพที่ 4.6 การตัดสินใจเลือกสถานที่ท่องเที่ยว

ภาพที่ 4.7 การแนะนำบอกต่อ

ภาพที่ 4.8 การมีส่วนร่วมในกิจกรรมของศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

ภาพที่ 4.9 ความประทับใจต่อกิจกรรมต่าง ๆ ของศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

เมื่อพิจารณาจากข้อมูลร้อยละของกลุ่มผู้ให้ข้อมูลในกลุ่มอาชีพต่างๆพบว่าโดยรวม นักเรียน/นักศึกษา และข้าราชการ/ทหาร ตำรวจ เป็นกลุ่มที่มีมากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 37 และ 22 ตามลำดับ จากการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่ากลุ่มดังกล่าวมาในลักษณะดูงานและทัศนศึกษาที่จัดเป็นหมู่คณะ มีผู้ร่วมเดินทางจำนวนมาก นอกจากนั้นแล้วพบว่ากลุ่มที่มาเป็นจำนวนมากมาจากกลุ่มขนาดสมาชิกไม่เกินกว่า 10 คน คิดเป็นร้อยละ 39 กลุ่มนี้จึงเป็นกลุ่มที่เป็นนักท่องเที่ยวที่นำให้ความสนใจในการเพิ่มศักยภาพการท่องเที่ยวมายังศูนย์และกระจายการท่องเที่ยวเชิงเกษตรในพื้นที่เชื่อมโยงได้

ความพึงพอใจต่อการมาท่องเที่ยว

ด้านบุคลากร

ภาพรวมของความพึงพอใจของผู้ให้ข้อมูลนั้น พบว่าผู้ให้ข้อมูลมีความพึงพอใจมากที่สุดต่อสมรรถนะส่วนตัวของบุคลากรในทุกด้าน ดังนี้ ความเข้าใจสถานที่อย่างชัดเจน (ร้อยละ 53.09) ความสุภาพให้เกียรตินักท่องเที่ยวอย่างทั่วถึง (ร้อยละ 51.16) ความเป็นกันเองเต็มใจให้บริการ (ร้อยละ 49.36) บุคลิกภาพและการแต่งกายดี (ร้อยละ 47.68) ความเป็นมืออาชีพ (ร้อยละ 45.36) นอกจากนั้นแล้วยังมีความพึงพอใจมากที่สุดในด้านจำนวนบุคลากรคือ จำนวนบุคลากรเพียงพอต่อจำนวนนักท่องเที่ยว (ร้อยละ 42.23) และการดูแลความปลอดภัยในภาพรวมด้วยจำนวนบุคลากรที่พอเพียงเหมาะสมกับบริบทของพื้นที่แหล่งท่องเที่ยว (ร้อยละ 41.09) (รายละเอียดดังตารางที่ 4.11)

ด้านสภาพแวดล้อมภายนอก

ภาพรวมของความพึงพอใจของผู้ให้ข้อมูลนั้น พบว่าผู้ให้ข้อมูลมีความพึงพอใจมากที่สุดในด้านสภาพแวดล้อมที่มีสถานที่ให้ถ่ายรูปได้อย่างสวยงาม (ร้อยละ 46.29) สภาพอากาศในแหล่งท่องเที่ยวบริสุทธิ์ สดชื่นเย็นสบาย (ร้อยละ 56.74) และสภาพของสถานที่ท่องเที่ยวโดยรวมแสดงถึงมีการบำรุงรักษาอย่างดี (ร้อยละ 53.94) นอกจากนั้นแล้วผู้ให้ข้อมูลมีระดับความพึงพอใจมากในภาพรวมความสะอาดของห้องน้ำ (ร้อยละ 41.25) ห้องน้ำแยกชาย-หญิงที่เพียงพอ (ร้อยละ 41.09) ห้องน้ำสำหรับผู้พิการ/สูงอายุ เพียงพอ (ร้อยละ 38.02) ที่จอดรถสะดวก (ร้อยละ 41.94) จำนวนถึงขยะที่จัดให้บริการมีเพียงพอ (ร้อยละ 45.27) (รายละเอียดดังตารางที่ 4.12)

ความสะดวกในการเข้าถึง

ภาพรวมของความพึงพอใจของผู้ให้ข้อมูลนั้น พบว่าผู้ให้ข้อมูลมีความพึงพอใจมากที่สุดคือ สามารถค้นหาข้อมูลการติดต่อจองเกี่ยวกับการมาที่นี่ได้ง่าย (ร้อยละ 39.85) การให้คำแนะนำแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรใกล้ๆที่น่าสนใจ (ร้อยละ 40.62) มีป้ายบอกทางที่มีความชัดเจนเพียงพอและวางอยู่ในตำแหน่งที่เหมาะสมจนถึงแหล่งท่องเที่ยว (ร้อยละ 41.39) ถนนของสถานที่ที่มีสภาพที่แสดงถึงมีการบำรุงรักษาอย่างดี (ร้อยละ 41.28) นอกจากนั้นผู้ให้ข้อมูลยังมีระดับความพึง

พอใจดี ในด้านช่วงเวลาเปิดปิดให้บริการมีความเหมาะสม (ร้อยละ 42.05) ป้ายของสถานที่ท่องเที่ยวมีสภาพที่แสดงถึงการบำรุงรักษาอย่างดี (ร้อยละ 40.51) สภาพถนนในการเดินทางไปยังแหล่งท่องเที่ยวดีและเหมาะสม (ร้อยละ 42.05) (รายละเอียดดังตารางที่ 4.13)

กระบวนการในการให้บริการ

ภาพรวมของความพึงพอใจของผู้ให้ข้อมูลนั้น พบว่าผู้ให้ข้อมูลมีความพึงพอใจมากที่สุดคือ เส้นทางภายในแหล่งท่องเที่ยวมีสภาพดีปลอดภัย (ร้อยละ 49.23) และการให้บริการพาหนะ/รถรางและอย่างเพียงพอ (ร้อยละ 43.15) นอกจากนั้นแล้วผู้ให้ข้อมูลยังมีระดับความพึงพอใจดีต่อการให้บริการด้าน การมีระบบป้องกันความปลอดภัยระหว่างท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยว (ร้อยละ 41.33) การมีสัญญาณโทรศัพท์ที่ชัดเจน (ร้อยละ 42.31) การมีร้านอาหาร/ซุ้มอาหารให้บริการเพียงพอ (ร้อยละ 36.92) การใช้เวลาเยี่ยมชม/กิจกรรมในฐานะเหมาะสม (ร้อยละ 42.64) การจัดที่นั่งพักผ่อนบริการมากเพียงพอ (ร้อยละ 40.1) การมีเจ้าหน้าที่ดูแลความปลอดภัยในจำนวนที่เพียงพอในแต่ละจุด (ร้อยละ 40.87) การมีระบบการให้บริการอย่างเป็นขั้นตอนและอำนวยความสะดวกกับผู้มาเยือน (ร้อยละ 42.01) ทั้งนี้ (รายละเอียดดังตารางที่ 4.14)

ผลิตภัณฑ์ในการท่องเที่ยว

ภาพรวมของความพึงพอใจของผู้ให้ข้อมูลนั้น พบว่าผู้ให้ข้อมูลมีความพึงพอใจมากที่สุดดังนี้ การได้รับความรู้และประสบการณ์ที่ดีจากการเยี่ยมชม (ร้อยละ 50.64) การที่ทุกคนได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมอย่างทั่วถึง (ร้อยละ 43.96) และแหล่งท่องเที่ยวได้ดำเนินการเกษตรในรูปแบบการเกษตรแบบยั่งยืน (ร้อยละ 51.79) นอกจากนั้นแล้วผู้ให้ข้อมูลยังมีระดับความพึงพอใจดีต่อผลิตภัณฑ์ทางการเกษตรหลายชนิดในการนำเสนอแก่นักท่องเที่ยว (ร้อยละ 44.85) ลักษณะทางกายภาพของสถานที่ท่องเที่ยวมีความโดดเด่นเป็นเอกลักษณ์ (ร้อยละ 42.46) และร้านขายของที่ระลึกมีสภาพที่แสดงถึงการบำรุงรักษาอย่างดี (ร้อยละ 44.22) (รายละเอียดดังตารางที่ 4.15)

ตารางที่ 4.11 ความพึงพอใจด้านบุคลากร

หัวข้อ	ระดับความพึงพอใจ					รวม	
	5	4	3	2	1		
บุคลากร							
1	บุคลากรที่พบมีบุคลิกภาพและแต่งกายดี	47.68	36.08	13.4	1.80	1.03	100
2	บุคลากรที่พบมีความเป็นกันเอง เต็มใจให้บริการ	49.36	34.19	13.88	1.80	0.77	100
3	บุคลากรที่พบมีความเป็นมืออาชีพ	45.36	38.66	14.43	1.03	0.52	100
4	บุคลากรที่พบมีความเข้าใจสถานที่อย่างชัดเจน	53.09	31.96	12.63	1.29	1.03	100
5	บุคลากรที่พบสุภาพให้เกียรตินักท่องเที่ยวอย่างทั่วถึง	51.16	35.22	11.83	1.29	0.51	100
6	บุคลากรจำนวนเพียงพอต่อจำนวนนักท่องเที่ยว	42.23	36.79	17.62	3.11	0.26	100
7	มีบุคลากรดูแลความปลอดภัยในภาพรวมด้วยจำนวนที่เพียงพอ เหมาะสมกับบริบทของพื้นที่แหล่งท่องเที่ยว	41.09	40.83	14.99	2.326	0.775	100

ตารางที่ 4.12 ความพึงพอใจด้านสภาพแวดล้อมภายนอก

หัวข้อ	ระดับความพึงพอใจ					รวม	
	5	4	3	2	1		
สภาพแวดล้อมภายนอก							
8	ห้องน้ำโดยภาพรวมความสะอาด	34.46	41.25	20.37	3.13	0.78	100
9	ห้องน้ำแยกชาย-หญิงที่เพียงพอ	35.92	41.09	20.16	1.81	1.03	100
10	ห้องน้ำสำหรับผู้พิการ/ผู้สูงอายุ เพียงพอ	31.25	38.02	25.78	3.65	1.30	100
11	มีที่จอดรถสะดวก	39.39	41.94	13.55	3.84	1.28	100
12	จำนวนถังขยะที่จัดให้บริการมี เพียงพอ	32.23	45.27	18.67	3.07	0.77	100
13	มีสถานที่ให้ถ่ายรูปได้อย่างสวยงาม	46.29	35.81	14.58	2.05	1.28	100
14	สภาพอากาศในแหล่งท่องเที่ยว บริสุทธิ์ สดชื่นเย็นสบาย	56.74	30.79	10.43	1.53	0.51	100
15	สภาพของสถานที่ท่องเที่ยวโดยรวม แสดงถึงมีการบำรุงรักษาอย่างดี	53.94	33.33	10.43	1.78	0.51	100

ตารางที่ 4.13 ความพึงพอใจด้านความสะดวกในการเข้าถึง

หัวข้อ		ระดับความพึงพอใจ					รวม
		5	4	3	2	1	
ความสะดวกในการเข้าถึง							
16	ช่วงเวลา เปิด ปิด ให้บริการมีความเหมาะสม	41.28	42.05	14.87	1.03	0.77	100
17	สามารถค้นหาข้อมูลการติดต่อ จองเกี่ยวกับการมาที่นี่ได้ง่าย	39.85	37.53	18.25	3.08	1.29	100
18	การให้ข้อมูลแนะนำแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรใกล้ ๆ ที่น่าสนใจ	40.62	37.28	17.99	2.31	1.80	100
19	มีป้ายบอกทางที่มีความชัดเจนเพียงพอ และวางอยู่ในตำแหน่งที่เหมาะสมจนถึงแหล่งท่องเที่ยว	41.39	39.07	14.14	4.37	1.03	100
20	ป้ายของสถานที่ท่องเที่ยวมีสภาพที่แสดงถึงมีการบำรุงรักษาอย่างดี	39.23	40.51	15.64	3.33	1.28	100
21	สภาพถนนในการเดินทางไปยังแหล่งท่องเที่ยวดีและเหมาะสม	41.28	42.05	14.1	2.05	0.51	100
22	ถนนของสถานที่มีสภาพที่แสดงถึงมีการบำรุงรักษาอย่างดี	44.33	39.69	13.4	2.06	0.52	100

ตารางที่ 4.14 ความพึงพอใจด้านการให้บริการ

หัวข้อ	ระดับความพึงพอใจ					รวม	
	5	4	3	2	1		
กระบวนการในการให้บริการ							
23	เส้นทางภายในแหล่งท่องเที่ยวมีสภาพดี ปลอดภัย	49.23	36.48	11.99	1.53	0.77	100
24	มีระบบป้องกันความปลอดภัยระหว่างท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยว	38.78	41.33	17.09	2.30	0.51	100
25	มีสัญญาณโทรศัพท์ที่ชัดเจน	41.54	42.31	13.33	2.56	0.26	100
26	มีร้านอาหาร/ร้านอาหาร ให้บริการเพียงพอ	32.82	36.92	22.56	6.15	1.54	100
27	มีพาหนะ/รถรางและให้บริการเพียงพอ	43.15	35.92	16.8	3.10	1.03	100
28	การเยี่ยมชม /กิจกรรมในฐานะมีการใช้เวลาที่เหมาะสม ไม่มากไม่น้อยเกินไป	35.92	42.64	17.05	3.62	0.78	100
29	มีการจัดบริการที่นั่งพักผ่อนจำนวนมากเพียงพอ	38.3	40.1	18.25	3.08	0.26	100
30	ในแต่ละจุดมีเจ้าหน้าที่ดูแลความปลอดภัยในจำนวนที่เพียงพอ	36.5	40.87	18.77	3.34	0.51	100
31	ศูนย์มีระบบการให้บริการอย่างเป็นขั้นตอน และอำนวยความสะดวกกับผู้มาเยือน	37.37	42.01	16.24	3.35	1.03	100

ตารางที่ 4.15 ความพึงพอใจด้านการท่องเที่ยว

หัวข้อ	ระดับความพึงพอใจ					รวม
	5	4	3	2	1	
ผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยว						
32 ได้รับความรู้และประสบการณ์ที่ดีจาก การมาเยี่ยมชม	50.64	34.53	12.79	1.53	0.51	100
33 ทุกคน ทุกเพศวัยได้มีส่วนร่วม กิจกรรมต่างๆโดยทั่วถึง	43.96	39.59	14.65	1.80	0	100
34 แหล่งท่องเที่ยวได้ดำเนินการเกษตร ในรูปแบบการเกษตรแบบยั่งยืน	51.79	32.82	13.59	1.79	0	100
35 มีผลิตภัณฑ์ทางการเกษตรหลายชนิด ในการนำเสนอแก่นักท่องเที่ยว	40.72	44.85	12.37	1.03	1.03	100
36 ลักษณะทางกายภาพของสถานที่ ท่องเที่ยวมีความโดดเด่นเป็น เอกลักษณ์	41.18	42.46	13.55	2.05	0.77	100
37 ร้านขายของที่ระลึกมีสภาพที่แสดงถึง มีการบำรุงรักษาอย่างดี	35.99	44.22	16.45	2.31	1.03	100

นอกจากนี้แล้ว ในผลจากการวิเคราะห์ความสัมพันธ์กันระหว่างข้อมูลที่ได้จากการสำรวจ และศึกษาพบว่า

4.1.1.5.1 กลุ่มอาชีพนักเรียน/นักศึกษา และกลุ่มข้าราชการ/ทหาร ตำรวจ เป็นกลุ่มอาชีพที่เข้ามาทำกิจกรรมในศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริเป็นจำนวนมากที่สุดสองลำดับแรก คือ จำนวน 152 คน และ 89 คน ตามลำดับ (ข้อมูล 407 คน) ทั้งนี้วัตถุประสงค์ของการเยี่ยมชมของนักเรียน/นักศึกษาเพื่อทัศนศึกษาร่วมกับสถาบันการศึกษา ในขณะที่ข้าราชการ/ทหาร ตำรวจมีวัตถุประสงค์เพื่อ ศึกษาดูงาน/ ทำกิจกรรมร่วมกับที่ทำงาน และในส่วนของเกษตรกร ทั้งหมด 17 คนนั้นมีวัตถุประสงค์เพื่อการเข้ารับการอบรม (3 คน) และมาเรียนรู้ด้านการเกษตร (3 คน) คิดเป็นร้อยละ 35.29 ของเกษตรกรทั้งหมดที่มาเยี่ยมชม (ดังตารางที่ 4.16)

ตารางที่ 4.16 ความสัมพันธ์ระหว่างอาชีพและวัตถุประสงค์การมา

อาชีพ วัตถุประสงค์การมา	ก	ข	ค	ง	จ	ฉ	ช	อื่นๆ	ไม่ ระบุ	รวม
1. เกษตรกร	3		1		3	2	8			17
2. แม่บ้าน				3		4	1			8
3. ข้าราชการ/ทหาร ตำรวจ	4	8	2		5	9	60		1	89
4. นักเรียน/นักศึกษา	5	81	2	2	6	26	30			152
5. ประกอบธุรกิจส่วนตัว	5	4		3	3	16	9	1	1	42
6. พนักงานบริษัทเอกชน	2	1	1	3	4	16	4	2		33
7. พนักงานรัฐวิสาหกิจ/ หน่วยงานของรัฐ	6	2			1	3	14		1	27
9. รับจ้างอิสระ/ผู้เชี่ยวชาญ มืออาชีพ	1	1		5		7	6	2		22
10. อื่น ๆ ไปรกระบุ.....	1					3	2			6
11. ไม่ระบุ		1		1		1	7		1	11
รวม	27	98	6	17	22	87	141	5	4	407

หมายเหตุ: ก.เข้ารับการอบรม ข.ทัศนศึกษาร่วมกับสถาบันการศึกษา ค.ทางผ่านเพื่อไปสถานที่ท่องเที่ยวอื่น
ง.พักผ่อน ออกกำลังกาย จ. มาเรียนรู้ด้านการเกษตร ฉ.มาท่องเที่ยว ช.ศึกษาดูงาน/ ทำกิจกรรมร่วมกับที่ทำงาน

4.1.1.5.2 กิจกรรมที่นักท่องเที่ยวได้รับความประทับใจมากที่สุด 2 ลำดับแรกคือ กิจกรรมพอยักษ์ทฤษฎีใหม่ และกิจกรรมการเกษตร (ตารางที่ 4.17) แต่ในส่วนของกิจกรรมลงมือปฏิบัติจริงนั้นพบว่า นักท่องเที่ยวไม่ได้ลงมือปฏิบัติจริงมากกว่าจำนวนประจำ (ตารางที่ 4.18)

ตารางที่ 4.17 ความสัมพันธ์ระหว่างอาชีพและกิจกรรมต่าง ๆ

อาชีพกิจกรรม	ก	ข	ค	ง	จ	ฉ	ช	ซ	รวม
1. เกษตรกร	5	3	3	4	1	2	1	1	17
2. แม่บ้าน	2	2	2	2	2	2	2	2	8
3. ข้าราชการ/ทหาร ตำรวจ	46	33	25	31	29	24	16	19	89
4. นักเรียน/นักศึกษา	53	21	27	23	28	16	10	12	152
5. ประกอบธุรกิจส่วนตัว	13	6	8	9	8	8	5	4	42
6. พนักงานบริษัทเอกชน	12	8	9	2	6	2	3	2	33
7. พนักงานรัฐวิสาหกิจ/หน่วยงานของรัฐ	12	13	7	8	5	5	5	2	27
8. รับจ้างอิสระ/ผู้เชี่ยวชาญมืออาชีพ	5	3	4	4	3	3	3	1	22
9. อื่น ๆ โปรดระบุ.....	1	1	1	1	1	1	1	1	6
10. ไม่ระบุ	2	1		1		1	1		11
รวม	151	91	86	85	83	64	47	44	407

หมายเหตุ ก.พอยักษ์ทฤษฎีใหม่ ข.การเกษตร ค.สวนสมุนไพร ง.งานประมง จ.ความรู้เรื่องการจัดการดิน ฉ.บริการอบสมุนไพร ช.งานจักสาน

ตารางที่ 4.18 ความสัมพันธ์ระหว่างอาชีพและการมีส่วนร่วมกิจกรรมต่าง ๆ

อาชีพการมีส่วนร่วมกิจกรรม	ไม่ได้ร่วม	ร่วมกิจกรรม	ไม่ระบุ	รวม
1. เกษตรกร	3	13	1	17
2. แม่บ้าน	6	2		8
3. ข้าราชการ/ทหาร ตำรวจ	28	57	4	89
4. นักเรียน/นักศึกษา	74	62	16	152
5. ประกอบธุรกิจส่วนตัว	18	20	4	42
6. พนักงานบริษัทเอกชน	17	13	3	33
7. พนักงานรัฐวิสาหกิจ/หน่วยงานของรัฐ	6	17	4	27
8. รับจ้างอิสระ/ผู้เชี่ยวชาญมืออาชีพ	13	7	2	22
9. อื่น ๆ โปรดระบุ.....	5	1		6
10. ไม่ระบุ	2	2	7	11
รวม	172	194	41	407

4.1.1.5.3 กลุ่มมาท่องเที่ยวเกี่ยวกับหน่วยงานและเพื่อนร่วมงานเป็นกลุ่มที่ไม่ได้ตัดสินใจมาท่องเที่ยวด้วยตนเอง ในขณะที่กลุ่มที่ตัดสินใจมาศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริด้วยตนเองหรือครอบครัวเป็นผู้เลือกนั้นก็คือกลุ่มที่มาเป็นหมู่คณะกับครอบครัว/คนรัก และรองลงมาก็คือมากับเพื่อน (ตารางที่ 4.19 และ 4.20)

ตารางที่ 4.19 ความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มการมาท่องเที่ยวและการตัดสินใจมาท่องเที่ยว

มาท่องเที่ยวเกี่ยวกับ..\ การตัดสินใจ	ไม่ได้เลือกด้วยตนเอง	ตนเอง/ ครอบครัวเป็นผู้เลือก	ไม่ระบุ	รวม
1. เพื่อน	19	32	6	57
2. ครอบครัว/คนรัก	13	69	4	86
3. มาคนเดียว	4	5		9
4. สมาคม ชมรม	8	3	3	14
5. หน่วยงาน เพื่อนร่วมงาน	197	21	10	228
6. ไม่ระบุ	6	2	5	13
รวม	247	132	28	407

ตารางที่ 4.20 ความสัมพันธ์ระหว่างอายุและการตัดสินใจมาท่องเที่ยว

อายุการตัดสินใจ	ไม่ได้เลือกด้วยตนเอง	ตนเอง/ ครอบครัวเป็นผู้เลือก	ไม่ระบุ	รวม
15-20	20	23	4	47
21-25	57	17		74
26-30	42	18	1	61
31-35	23	23	2	48
36-40	11	11	2	24
41-45	20	10	2	32
46-50	17	9	5	31
51-55	7	3		10
56ปีขึ้นไป	7	4	3	14
น้อยกว่า 15	33	4		37
ไม่ระบุ	10	10	9	29
รวม	247	132	28	407

4.1.1.5.4 กลุ่มตนเอง/ครอบครัวเป็นผู้เลือกหรือตัดสินใจมาศูนย์ศึกษาการพัฒนา
เขานินช่อนันเนื่องมาจากพระราชดำริ จะมีสมาชิกในกลุ่ม 1-5 คน และ 6-10 คน คิดเป็นร้อยละ 27.27
ตารางที่ 4.21 ความสัมพันธ์ระหว่างจำนวนสมาชิกในกลุ่มและการตัดสินใจ

สมาชิกในกลุ่ม	ไม่ได้เลือกด้วยตนเอง	ตนเอง/ ครอบครัวเป็นผู้เลือก	ไม่ระบุ	รวม
1-5	32	77	9	118
6-10	7	34	3	44
11-20	13	9	4	26
31-40	95	4	1	100
51-60	5			5
61-70	3	1		4
71-80	5			5
81-90	4			4
91-100	23	1	1	25
101-110	35	2	2	39
111-120	4			4
121-130	2			2
141-150	9			9
มากกว่า 150	1			1
ไม่ระบุ	9	4	8	21
รวม	247	132	28	407

4.1.1.5.5 กลุ่มคนที่ตัดสินใจมาด้วยตนเองหรือครอบครัวเป็นผู้เลือกนั้น จะไม่ได้
เข้าร่วมกิจกรรม ท่องเที่ยวด้วยตนเองไม่มีวิทยากร ไม่ได้รับประทานอาหารกลางวัน และเป็นการ
เดินทางไปกลับในวันเดียว (ดังตารางที่ 4.21)

ตารางที่ 4.22 ความสัมพันธ์ของกลุ่มคนที่ตัดสินใจมาด้วยตนเองหรือครอบครัวเป็นผู้เลือกกับกิจกรรมอื่น ๆ

ร่วมกิจกรรม	ไม่ได้เลือก ด้วยตนเอง	ตนเอง/ ครอบครัว เป็นผู้เลือก	ไม่ระบุ	รวม
ไม่ได้ร่วม	85	81	6	172
ร่วมกิจกรรม	137	43	14	194
ไม่ระบุ	25	8	8	41
รวม	247	132	28	407
อาหารกลางวัน	ไม่ได้เลือก ด้วยตนเอง	ตนเอง/ ครอบครัว เป็นผู้เลือก	ไม่ระบุ	รวม
ไม่ได้รับประทาน	88	87	7	182
รับประทาน	157	43	14	214
ไม่ระบุ	2	2	7	11
รวม	247	132	28	407
วิทยากรบรรยาย	ไม่ได้เลือก ด้วยตนเอง	ตนเอง/ ครอบครัว เป็นผู้เลือก	ไม่ระบุ	รวม
ท่องเที่ยวไม่มีผู้บรรยาย	24	76	3	103
มีวิทยากร ผู้บรรยาย	216	55	18	289
ไม่ระบุ	7	1	7	15
รวม	247	132	28	407
พักค้าง	ไม่ได้เลือก ด้วยตนเอง	ตนเอง/ ครอบครัว เป็นผู้เลือก	ไม่ระบุ	รวม
เข้าไปเย็นกลับ	140	123	15	278
พักค้าง	104	8	6	118
ไม่ระบุ	3	1	7	11
รวม	247	132	28	407

4.1.2 ผลสำรวจ การท่องเที่ยวเชิงเกษตรของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรในพื้นที่เชื่อมโยง

สถานที่ท่องเที่ยวเชิงเกษตร หมายถึงสถานที่ที่เสริมสร้างความรู้ด้านการเกษตรควบคู่กับการพักผ่อนและความบันเทิง โดยที่การดำเนินการใด ๆ และกิจกรรมใด ๆ เกี่ยวข้องกับพื้นที่เกษตรกรรม และกิจกรรมการเกษตร โดยมีการนำชมหรือไม่มีผู้นำชม ซึ่งนักท่องเที่ยวได้สัมผัสกับวิถีชีวิตเกษตร ประเพณีและวัฒนธรรมของชุมชนท้องถิ่น มีส่วนร่วมในกิจกรรมด้านการเกษตรที่หลากหลาย เพื่อสร้างทักษะแลกเปลี่ยนความรู้ด้านการเกษตรและได้รับความบันเทิงในรูปแบบต่าง ๆ รวมทั้งสามารถซื้อหาผลิตภัณฑ์การเกษตรและผลิตภัณฑ์ชุมชน และหรือผลิตภัณฑ์ทางการเกษตร ณ สถานที่ท่องเที่ยวเชิงเกษตร

ในการวิจัยครั้งนี้ได้กำหนดให้สถานที่ท่องเที่ยวเชิงเกษตรในพื้นที่เป้าหมาย อยู่ภายในรัศมี 50 กิโลเมตร โดยกำหนดให้ศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อน อันเนื่องมาจากพระราชดำริ เป็นจุดศูนย์กลาง ทั้งนี้ รวมถึงสถานที่ที่ผู้เดินทางเรียกว่า “สถานที่พักผ่อนหย่อนใจ” ด้วย

4.1.2.1 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับสถานที่ท่องเที่ยวในพื้นที่เชื่อมโยงเป้าหมาย

จากข้อมูลที่ศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ได้แนะนำ และการลงพื้นที่ทำให้ทีมวิจัยได้คัดเลือกสถานที่ท่องเที่ยวในพื้นที่เชื่อมโยงเป้าหมาย จำนวน 7 แหล่งท่องเที่ยว อันประกอบด้วย บ้านวิน ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง ชุมชนบ้านหนองและกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเห็ด สวนสิริวัฏ ศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง สวนมะนาว นางสมคิด เพ็ญบุผา เกษตรกรต้นแบบ ตำบลเขาหินซ้อน ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนบ้านปรือควาย วิสาหกิจชุมชนทิพย์ลุ่มธาร ศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงด้านการเกษตรผสมผสานและการเลี้ยงแพะนม (ศูนย์เรียนรู้บ้านสามพอ) เป็นเกษตรกร และชุมชนเกษตร ที่ได้ทำการเกษตรอย่างต่อเนื่องจนประสบผลสำเร็จ ทั้งต่อตนเองและชุมชน เป็นแหล่งเรียนรู้ที่ได้รับองค์ความรู้ทางด้านการเกษตร ตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มีความสามารถในการถ่ายทอดองค์ความรู้ ซึ่งอยู่ในพื้นที่การดูแลของศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

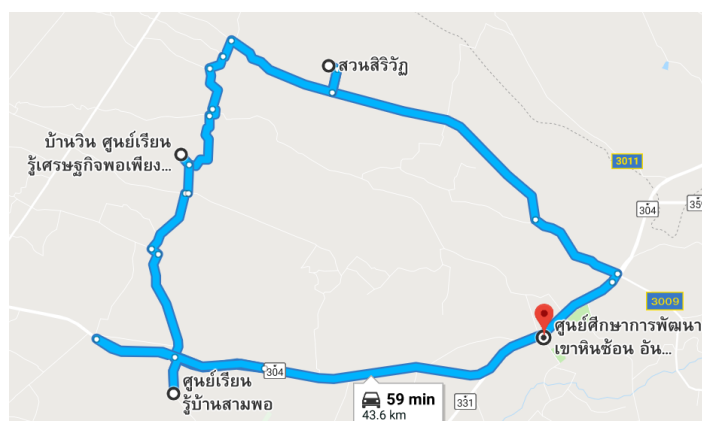
4.1.2.2 รูปแบบการเที่ยวและศักยภาพของสถานที่ท่องเที่ยวในพื้นที่เชื่อมโยงเป้าหมาย

แนวคิดของ Collier & Harraway 1997 ถึงศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวตามองค์ประกอบหลัก 3 ประการ หรือ 3As ได้แก่ 1. สิ่งดึงดูดใจ (Attraction) ที่เกิดจากสถานที่ (Site) หรือเหตุการณ์ (Event) โดยสถานที่อาจเกิดจากธรรมชาติหรือมนุษย์สร้างขึ้น แต่เหตุการณ์ที่น่าสนใจเกิดจากมนุษย์เป็นผู้สร้างขึ้น 2. สิ่งอำนวยความสะดวก (Amenities) หมายถึง บริเวณพื้นที่และโครงสร้างสิ่งปลูกสร้างต่าง ๆ ที่สร้างขึ้นรองรับกิจกรรมของประกอบด้วยผู้มาเยือนและกิจกรรมในการบริหารจัดการพื้นที่ สิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยว การก่อสร้างปัจจัยพื้นฐาน เช่น ระบบขนส่ง ระบบสื่อสาร ระบบสาธารณูปโภค ซึ่งเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับนักท่องเที่ยวเพราะจะช่วยให้

นักท่องเที่ยวได้รับความสะดวกสบายและเป็นการสร้างภาพลักษณ์ของแหล่งท่องเที่ยวด้วย 3. การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว (Accessibility) ซึ่งจะต้องมีระบบขนส่ง (Transportation) ประกอบด้วย เส้นทาง ขนพาณะ และผู้ประกอบการขนส่งเพื่อลำเลียงคนและสิ่งของไปยังจุดหมายปลายทาง

ในช่วงเริ่มต้นโครงการวิจัย เดือนมิถุนายน 2560 คณะวิจัยได้สำรวจสถานที่ท่องเที่ยวในพื้นที่เชื่อมโยงเป้าหมาย จำนวน 7 แหล่งท่องเที่ยว อันประกอบด้วย บ้านวิน ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง ชุมชนบ้านหนองและกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเห็ด สวนสิริวัฏ ศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง สวนมะนาว นางสมคิด เพ็ญบุปผา เกษตรกรต้นแบบ ตำบลเขาหินซ้อน ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนบ้านปรือควาย วิสาหกิจชุมชนทิพย์คุ้มธาร ศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงด้านการเกษตรผสมผสาน และการเลี้ยงแพะนม (ศูนย์เรียนรู้บ้านสามพอ) ซึ่งเป็นสถานที่ที่เสริมสร้างความรู้ด้านการเกษตร ควบคู่กับการพักผ่อนและความบันเทิงได้ แต่ยังไม่เป็นที่รู้จักของนักท่องเที่ยว จะมีเพียงบ้านวิน ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง และสวนสิริวัฏ ที่เป็นศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงที่เป็นที่รู้จักจากคำแนะนำ บอกต่อของศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อน อันเนื่องมาจากพระราชดำริ ให้ นักท่องเที่ยวไปเยี่ยมชมในด้านการนำองค์ความรู้ไปใช้ให้เกิดเป็นรูปธรรมด้านการเกษตร คณะผู้วิจัยจึงนำแนวคิดของ Collier & Harraway มาทำการวิเคราะห์ พบว่าสถานที่ท่องเที่ยวในพื้นที่เชื่อมโยงเป้าหมาย ที่มีศักยภาพตามองค์ประกอบหลัก 3 ประการ หรือ 3As แยกแหล่งท่องเที่ยวที่มีศักยภาพในเบื้องต้นที่จะทำการศึกษาได้ 4 แหล่งท่องเที่ยว ได้แก่

- (1) บ้านวิน ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง
- (2) สวนสิริวัฏ ศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง
- (3) สวนมะนาว นางสมคิด เพ็ญบุปผา เกษตรกรต้นแบบ ตำบลเขาหินซ้อน
- (4) ศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงด้านการเกษตรผสมผสานและการเลี้ยงแพะนม (ศูนย์เรียนรู้บ้านสามพอ)

ภาพที่ 4.10 แผนที่เส้นทางแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรเชื่อมโยง

คณะวิจัยได้พัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวที่เหมาะสม เป็นการท่องเที่ยวแบบไม่ค้างคืน ภายในวันเดียว (One Day Trip) โดยมีศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อน อันเนื่องมาจากพระราชดำริ เป็นศูนย์กลางและเลือกสถานที่ท่องเที่ยวในพื้นที่เชื่อมโยงเป้าหมาย ทั้ง 4 แห่ง พร้อมทั้งสำรวจ ความพึงพอใจในภาพรวมของนักท่องเที่ยวทั้ง 2 กลุ่ม โดยมีกลุ่มตัวอย่างจำนวน 21 และ 24 คน ซึ่ง ผลการสำรวจพบข้อมูลเกี่ยวกับสถานที่ท่องเที่ยวในพื้นที่เชื่อมโยงเป้าหมายดังนี้

4.1.2.2.1 ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงด้านเกษตรผสมผสาน (บ้านวิน)

ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงด้านเกษตรผสมผสาน (บ้านวิน) ระยะห่างจากศูนย์ ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ จังหวัดฉะเชิงเทรา ประมาณ 16.4 กิโลเมตร สถิติจำนวนนักท่องเที่ยวที่มาเยี่ยมชมสถานที่ท่องเที่ยวในพื้นที่เชื่อมโยงเป้าหมาย ในระยะเริ่มต้น โครงการวิจัยเดือนมิถุนายน 2560 พบว่าจำนวนกลุ่มนักท่องเที่ยวที่เข้าไปในพื้นที่เป็นการศึกษาดู งาน กลุ่มทัศนศึกษา ถ่ายทำรายการโทรทัศน์เกี่ยวกับกิจกรรมด้านการเกษตร หน่วยงานราชการและ โรงเรียน มีจำนวน โดยเฉลี่ยเดือนละ 2-3 ครั้ง (ภาคผนวก) แต่ภายในระยะเวลาของการวิจัย 1 ปี มี จำนวนกลุ่มศึกษาดูงานเพิ่มมากขึ้นเป็น โดยเฉลี่ยเดือนละ 5-6 ครั้ง/เดือน ครั้งละประมาณ 50 คน

ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวที่มาเยี่ยมชมสถานที่ท่องเที่ยวในพื้นที่เชื่อมโยง เป้าหมายศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงด้านเกษตรผสมผสาน (บ้านวิน)

ตารางที่ 4.23 ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวต่อศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงด้านเกษตรผสมผสาน (บ้านวิน)

ความพึงพอใจเกี่ยว	จำนวน	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ระดับความ คิดเห็น
1. ความดึงดูดของสถานที่ท่องเที่ยว ในภาพรวม	21	3.81	0.81	มาก
2. สิ่งอำนวยความสะดวก ในภาพรวม	21	3.81	0.60	มาก
3. การเข้าถึงสถานที่ท่องเที่ยว ในภาพรวม	21	4.00	0.71	มาก
4. ความหลากหลายของกิจกรรม	21	3.71	0.64	มาก
5. การบริการของบุคลากร	21	4.05	0.86	มาก

ความพึงพอใจในภาพรวมของนักท่องเที่ยวที่มาท่องเที่ยวเชิงเกษตร ที่มีต่อศูนย์ เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงด้านเกษตรผสมผสาน (บ้านวิน) พบว่า นักท่องเที่ยวตัวอย่างมีความพึง พื่อใจในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีความพึงพอใจเกี่ยวกับการบริการของบุคลากรในสถานที่ ในระดับมาก คือ 4.05 และมีความพึงพอใจเกี่ยวกับความหลากหลายของกิจกรรม ระดับน้อยที่สุด โดยเปรียบเทียบ คือ 3.71

4.1.2.2.2 สวนสิริวัฏ ศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง

สวนสิริวัฏ ศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง ระยะห่างจากศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ จังหวัดฉะเชิงเทรา ประมาณ 11 กิโลเมตรสถิติจำนวนนักท่องเที่ยวที่มาเยี่ยมชมสถานที่ท่องเที่ยวในพื้นที่เชื่อมโยงเป้าหมายในระยะเริ่มต้นโครงการวิจัยเดือนมิถุนายน 2560 พบว่าจำนวนกลุ่มนักท่องเที่ยวที่เข้าไปในพื้นที่เป็นการศึกษาดูงาน กลุ่มทัศนศึกษา กลุ่มบุคคลที่เข้ามาซื้อผลิตภัณฑ์ทางการเกษตรและเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานราชการและโรงเรียน โดยเฉลี่ยเดือนละ 5-6 ครั้ง ครั้งละประมาณ 30 คน (รวมทั้งปี 2560 มีจำนวน 1680 คน ข้อมูลจากการสัมภาษณ์)

ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวที่มาเยี่ยมชมสถานที่ท่องเที่ยวในพื้นที่เชื่อมโยงเป้าหมายสวนสิริวัฏ ศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง

ตารางที่ 4.24 ความพึงพอใจในภาพรวมของสวนสิริวัฏ

ความพึงพอใจเกี่ยวกับ	จำนวน	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ระดับความคิดเห็น
1. ความดึงดูดของสถานที่ท่องเที่ยว ในภาพรวม	24	3.79	0.72	มาก
2. สิ่งอำนวยความสะดวก ในภาพรวม	24	3.92	0.65	มาก
3. การเข้าถึงสถานที่ท่องเที่ยว ในภาพรวม	24	3.63	0.71	มาก
4. ความหลากหลายของกิจกรรม	24	3.92	0.78	มาก
5. การบริการของบุคลากร	24	4.29	0.62	มากที่สุด

ความพึงพอใจในภาพรวมของนักท่องเที่ยวที่มาท่องเที่ยวเชิงเกษตร ที่มีต่อสวนสิริวัฏ พบว่า นักท่องเที่ยวตัวอย่างมีความพึงพอใจในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีความพึงพอใจเกี่ยวกับการบริการของบุคลากรในสถานที่ในระดับมากที่สุด คือ 4.29 และมีความพึงพอใจเกี่ยวกับการเข้าถึงสถานที่ท่องเที่ยว ในภาพรวมระดับน้อยที่สุด โดยเปรียบเทียบ คือ 3.63 เนื่องจากการเข้าถึงสถานที่ค่อนข้างลำบากและมีทางเข้าที่ค่อนข้างลึก

4.1.2.2.3 สวนมะนาว นางสมคิด เพ็งบุปผา เกษตรกรต้นแบบ ตำบลเขาหินซ้อน

สวนมะนาว นางสมคิด เพ็งบุปผา ระยะห่างจากศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อน อันเนื่องมาจากพระราชดำริ จังหวัดฉะเชิงเทรา ประมาณ ประมาณ 13.3 กิโลเมตรสถิติจำนวนนักท่องเที่ยวที่มาเยี่ยมชมสถานที่ท่องเที่ยวในพื้นที่เชื่อมโยงเป้าหมายสวนมะนาว นางสมคิด เพ็งบุปผา เกษตรกรต้นแบบ ตำบลเขาหินซ้อน ในระยะเริ่มต้นโครงการวิจัยเดือนมิถุนายน 2560 ถึงช่วงเดือนธันวาคม 2560 พบว่าจำนวนกลุ่มนักท่องเที่ยวที่เข้าไปในพื้นที่เป็นกลุ่มศึกษาดูงานของราชการ กลุ่มทัศนศึกษา และโรงเรียน มีจำนวนไม่มากนัก โดยเฉลี่ยเดือนละ 1-2 ครั้ง ครั้งละประมาณ 10-20 คน ในปี 2561 ยังไม่มีนักท่องเที่ยวเข้ามาเยี่ยมชมในพื้นที่ (ข้อมูลจากการสัมภาษณ์)

ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวที่มาเยี่ยมชมสถานที่ท่องเที่ยวในพื้นที่เชื่อมโยงเป้าหมายสวนมะนาว นางสมคิด เพ็งบุปผา ระยะห่างจากศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อน

ตารางที่ 4.25 ความพึงพอใจในภาพรวมของสวนมะนาว นางสมคิด เพ็งบุปผา เกษตรกรต้นแบบ ตำบลเขาหินซ้อน (สวนมะนาวเงินล้าน)

ความพึงพอใจเกี่ยวกับ	จำนวน	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ระดับความคิดเห็น
1. ความดึงดูดของสถานที่ท่องเที่ยว ในภาพรวม	21	3.76	0.54	มาก
2. สิ่งอำนวยความสะดวก ในภาพรวม	21	3.67	0.58	มาก
3. การเข้าถึงสถานที่ท่องเที่ยว ในภาพรวม	21	3.76	0.62	มาก
4. ความหลากหลายของกิจกรรม	21	3.52	0.60	มาก
5. การบริการของบุคลากร	21	3.86	0.65	มาก

ความพึงพอใจในภาพรวมของนักท่องเที่ยวที่มาท่องเที่ยวเชิงเกษตรในวันที่ 9 มีนาคม 2561 ที่มีต่อสวนมะนาวเงินล้าน พบว่า นักท่องเที่ยวตัวอย่างมีความพึงพอใจในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีความพึงพอใจเกี่ยวกับการบริการของบุคลากรในสถานที่ในระดับมาก คือ 3.86 และมีความพึงพอใจเกี่ยวกับความหลากหลายของกิจกรรม ระดับน้อยที่สุด โดยเปรียบเทียบ คือ 3.52

4.1.2.2.4 ศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงด้านการเกษตรผสมผสานและการเลี้ยงแพะนม (ศูนย์เรียนรู้บ้านสามพอ)

ศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงด้านการเกษตรผสมผสานและการเลี้ยงแพะนม (ศูนย์เรียนรู้บ้านสามพอ) ระยะห่างจากศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ จังหวัดฉะเชิงเทรา ประมาณ 9 กิโลเมตร สถานที่อยู่ห่างจากถนนทางหลวงหมายเลข 304 ประมาณ 0.5 กิโลเมตร โดยมีจุดสังเกตทางเข้า ถัดจากศูนย์กำจัดขยะมูลฝอยรวมแบบครบวงจร (โซน 1) องค์การบริหารส่วนจังหวัดฉะเชิงเทรา สถิติจำนวนนักท่องเที่ยวที่มาเยี่ยมชมสถานที่ท่องเที่ยวในพื้นที่เชื่อมโยงเป้าหมาย ในระยะเริ่มต้นโครงการวิจัยเดือนมิถุนายน 2560 พบว่ายังไม่มียกนักท่องเที่ยวมาเยี่ยมชม ในระยะเวลา 1 ปี ของการศึกษาวิจัย มีนักท่องเที่ยว มาจำนวน 8 กลุ่ม ครั้งละประมาณ 10-20 คน โดยการแนะนำจากศูนย์เขาหินซ้อนแนะนำมาเกือบทั้งหมด หรือ คนที่สนใจเริ่มเลี้ยงแพะนม ได้รับประทานผลิตภัณฑ์นมแพะ จัดรวมตัวกันเดินทางท่องเที่ยวด้วยตนเองและกลุ่มนักท่องเที่ยวครอบครัว (ข้อมูลการสัมภาษณ์ นายสบัน ทะนวนรัมย์)

ตารางที่ 4.26 ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวต่อศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงด้านการเกษตรผสมผสานและการเลี้ยงแพะนม (ศูนย์เรียนรู้บ้านสามพอ)

ความพึงพอใจเกี่ยวกับ	จำนวน	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ระดับความคิดเห็น
1. ความดึงดูดของสถานที่ท่องเที่ยว ในภาพรวม	24	3.33	0.70	มาก
2. สิ่งอำนวยความสะดวก ในภาพรวม	24	3.29	0.55	มาก
3. การเข้าถึงสถานที่ท่องเที่ยว ในภาพรวม	24	3.58	0.88	มาก
4. ความหลากหลายของกิจกรรม	24	3.38	0.82	มาก
5. การบริการของบุคลากร	24	3.83	0.76	มาก

ความพึงพอใจในภาพรวมของนักท่องเที่ยวที่มีต่อศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงด้านการเกษตรผสมผสานและการเลี้ยงแพะนม (ศูนย์เรียนรู้บ้านสามพอ) พบว่านักท่องเที่ยวตัวอย่างมีความพึงพอใจในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีความพึงพอใจเกี่ยวกับการบริการของบุคลากรในสถานที่ให้บริการในระดับมากที่สุด คือ 3.83 และมีความพึงพอใจเกี่ยวกับสิ่งอำนวยความสะดวก ในภาพรวมในระดับน้อยที่สุด โดยเปรียบเทียบ คือ 3.29 เนื่องจากการสถานที่และสิ่งอำนวยความสะดวกที่น้อย ขาดประสบการณ์ด้านการดำเนินการแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร

ตารางที่ 4.27 ศักยภาพตามองค์ประกอบของสถานที่ท่องเที่ยวในพื้นที่เชื่อมโยงเป้าหมาย

สถานที่ท่องเที่ยว* ในพื้นที่เชื่อมโยง เป้าหมาย	สิ่งดึงดูดใจ (Attraction)	สิ่งอำนวยความสะดวก (Amenities)	การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว (Accessibility)
บ้านวิน ศูนย์เรียนรู้ เศรษฐกิจพอเพียง	- กิจกรรมเก็บไข่ไก่/ไข่เป็ด - กิจกรรมทำไข่เค็มน้ำใบเตยหอม - กิจกรรมชมสวนผักสวนครัว - กิจกรรมทำปุ๋ยคอก - กิจกรรมเผาถ่าน - กิจกรรมเผาถ่านเพื่อให้ได้น้ำส้มควันไม้ - กิจกรรมเรียนรู้การจัดการพื้นที่ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง - การจำหน่ายผลิตภัณฑ์ของสวน	- ลานจอดรถ - อาคารรับรอง รองรับได้สูงสุด 150 คน - ห้องน้ำรับรองผู้มาเยี่ยมชม จำนวน 2 ห้อง - เรือนรับรอง 1 หลัง - ซึ่งนักท่องเที่ยวสามารถนอนพักค้างคืนได้ - ค่าบริการคืนละ 400 บาท	- ขนพาณะส่วนตัว และรถโดยสารไม่ประจำทาง - ระยะห่างจากศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ ประมาณ 16.4 กิโลเมตร
สวนมะนาว นาง สมคิด เพ็ญบุผา เกษตรกรต้นแบบ ตำบลเขาหินซ้อน	- กิจกรรมคอนกรีตพันธุ์มะนาว - กิจกรรมเสียบยอดมะนาวกับต้นส้มโอ - กิจกรรมทำปุ๋ยหมัก - กิจกรรมทำน้ำมะนาวน้ำผสมน้ำผึ้ง - กิจกรรมเก็บผัก/มะนาว - การจำหน่ายผลิตภัณฑ์ของสวนมะนาว	- จอดรถขนาดใหญ่ได้ 4 คัน หากเป็นรถขนาดเล็กจอดได้ประมาณ 8 คัน - อาคารรับรอง รองรับได้สูงสุด 150 คน - ห้องน้ำรับรองจำนวน 2 ห้อง	- ขนพาณะส่วนตัว และรถโดยสารไม่ประจำทาง - ระยะห่างจากศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ ประมาณ 11 กิโลเมตร

ตารางที่ 4.27 ศักยภาพตามองค์ประกอบของสถานที่ท่องเที่ยวในพื้นที่เชื่อมโยงเป้าหมาย (ต่อ)

สถานที่ท่องเที่ยว* ในพื้นที่เชื่อมโยง เป้าหมาย	สิ่งดึงดูดใจ (Attraction)	สิ่งอำนวยความสะดวก (Amenities)	การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว (Accessibility)
สวนสิริวิภา ศูนย์การ เรียนรู้เศรษฐกิจ พอเพียง	- ต้นไม้ยืนต้นขนาดใหญ่ สวนผลไม้ป่า - เนื้อที่ขนาดใหญ่ 100 ไร่ - กิจกรรมตอนกิ่งพันธุ์ - กิจกรรมเดินชมสวนและ ชิมผลไม้ที่อยู่บนเส้นทางชม สวนได้ - กิจกรรมทำสบู่ เตอร์ครอส - กิจกรรมทำชาถั่วดาวอินคา - กิจกรรมทำคุกกี้ถั่วดาวอิน คา - กิจกรรมเรียนรู้การเพาะ เห็ดในตะกร้า - การจำหน่ายผลิตภัณฑ์ของ สวน	ลานจอดรถ ที่สามารถ รองรับรถขนาดใหญ่ได้ ประมาณ 6 คัน หากเป็น รถขนาดเล็กสามารถ จอดได้ประมาณ 12 คัน - อาคารรับรอง รองรับ ได้สูงสุด 150 คน พร้อมห้องน้ำรับรอง จำนวน 2 ห้อง แยก ห้องน้ำหญิงและห้องน้ำ ชาย	- ขนพาณะส่วนตัว และรถ โดยสารไม่ประจำทาง - ระยะห่างจากศูนย์ศึกษา การพัฒนาเขานินชื่อนฯ ประมาณ ประมาณ 13.3 กิโลเมตร
ศูนย์การเรียนรู้ เศรษฐกิจพอเพียง ด้านการเกษตร ผสมผสานและการ เลี้ยงแพะนม (ศูนย์ เรียนรู้บ้านสามพอ) ขวัญวิทย์ฟาร์ม	- กิจกรรมรีดนมแพะ - กิจกรรมป้อนนมลูกแพะ - กิจกรรมถ่ายรูปกับลูกแพะ - กิจกรรมทำนมแพะพาส เจอร์ไรส์ (Pasteurization) - กิจกรรมทำกรีกโยเกิร์ตนม แพะ - การจำหน่ายผลิตภัณฑ์จาก นมแพะทั้งอาหารและ เครื่องสำอางค์จากนมแพะ	- พื้นที่จอดรถตรงข้าม และด้านข้างอาคาร รับรอง สามารถจอดรถ ขนาดใหญ่ได้ประมาณ 4 คัน หรือรถขนาดเล็ก จอดได้ประมาณ 8 คัน - อาคารรับรองได้สูงสุด 150 คน - ห้องน้ำรับรองจำนวน 2 ห้อง	- ขนพาณะส่วนตัว และรถ โดยสารไม่ประจำทาง แต่สามารถเดินทางได้ สะดวกเนื่องจากอยู่ห่างจาก ถนนทางหลวงหมายเลข 304 ประมาณ 0.5 กิโลเมตร โดย มีจุดสังเกตทางเข้าคือ ถัดจาก ศูนย์กำจัดขยะมูลฝอยรวม แบบครบวงจร (โซน 1) องค์การบริหารส่วนจังหวัด ฉะเชิงเทรา

ที่มา:จากการศึกษา

* สถานที่ท่องเที่ยวเชิงเกษตร ประเภท C คือ แหล่งเกษตรเอกชนหรือชาวบ้านที่ไม่ได้มุ่งเน้นการ
ท่องเที่ยวผสมกับ ประเภท D คือ ศูนย์การเรียนรู้หรืออนุรักษ์ภูมิปัญญาทางการเกษตร

บ้านวิน ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง
ระยะห่างจากศูนย์ฯ 16.4 กิโลเมตร

สวนสิริวัฏ ศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง
ระยะห่างจากศูนย์ฯ 13.3 กิโลเมตร

สวนมะนาว นางสมคิด เพ็งบุปผา
ระยะห่างจากศูนย์ฯ 11 กิโลเมตร

ศูนย์การเรียนรู้การเลี้ยงแพะนม
ระยะห่างจากศูนย์ฯ 9 กิโลเมตร

ภาพที่ 4.11 กิจกรรมแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรเชื่อมโยง

4.1.2.2.5 ประเมินศักยภาพสถานที่ท่องเที่ยวในพื้นที่เชื่อมโยงเป้าหมายและ เส้นทางการท่องเที่ยวโดยผู้ทรงคุณวุฒิ

จากการทดสอบเส้นทางและสำรวจความพึงพอใจของกลุ่มนักท่องเที่ยว ที่มาท่องเที่ยวที่ศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริและสถานที่ท่องเที่ยวเชิงเกษตรเป้าหมาย จากนั้นคณะวิจัยเชิญผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อทำการประเมินศักยภาพและเส้นทางการท่องเที่ยว และแนวทางการตลาด สื่อประชาสัมพันธ์ เพื่อพิจารณาคุณลักษณะและทรัพยากรการท่องเที่ยวจุดหมายปลายทาง (Destination resources and characteristics) โดยมีองค์ประกอบ ลักษณะเด่นของแหล่งท่องเที่ยว ความหลากหลายของแหล่งท่องเที่ยว สิ่งอำนวยความสะดวก การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวสาธารณูปโภค โดยการลงพื้นที่เพื่อทำการทดสอบเส้นทางเป็นการท่องเที่ยวแบบไม่ค้างคืน ภายในวันเดียว (One Day Trip) จึงได้ทำการเลือกสถานที่ท่องเที่ยวเชิงเกษตรเป้าหมาย 2 แห่ง จาก 4 แห่ง คือ ศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงด้านการเกษตรผสมผสาน การเลี้ยงแพะนม (ศูนย์เรียนรู้บ้านสามพอ)และสวนสิริวัฏ โดยมีรายนามผู้ทรงคุณวุฒิ ดังนี้

- (1) ปิยพัชร วงศ์โดยหวัง ผู้อำนวยการสำนักงานการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย จังหวัดฉะเชิงเทรา
- (2) ดร.ศรินทร์า โพธิ์บุรีพาณิชย์ เลขานุการสมาคมแฮนด์บอลแห่งประเทศไทย สมาคมกีฬาแฮนด์บอลแห่งประเทศไทย
- (3) คุณกนกวรรณ ลิขิตศรีณย์ Content Manager บริษัท ShopBack ประเทศไทย จำกัด และ Blogger
- (4) คุณกฤษณา สุนทรภัก ผู้ช่วยกรรมการผู้จัดการ บริษัท มีเดีย สตูดิโอ จำกัด
- (5) คุณกณิษฐ์ จารุพาณิชย์กุล นักเขียน มัคคุเทศก์อิสระ และเจ้าของบริษัท แพนด้าทัวร์ จำกัด

เส้นทางการท่องเที่ยวที่คณะผู้ทรงคุณวุฒิทำเส้นทางและกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรดังนี้

- 7.00 น. เดินทางออกจากมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ บางเขน
- 8.10 น. ถึงวัดโสมรารามวรวิหาร เพื่อนมัสการหลวงพ่พุทธรโสมร
- 9.00 น. เดินทางออกจากวัดโสมรารามวรวิหาร
- 10.00 น. ถึงศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ
รับชมวิทัศน์และนั่งรถเยี่ยมชมรอบศูนย์ ฟังบรรยายเกษตรทฤษฎีใหม่
ร่วมกิจกรรมฐาน เช่น กิจกรรมฐานปุ๋ย
- 11.30 น. เลือกซื้อสินค้าผลิตภัณฑ์ทางการเกษตร
- 11.50 น. ออกเดินทางไปสวนสิริวัฏ
- 12.00 น. ถึงสวนสิริวัฏ รับประทานอาหารกลางวันที่สวนสิริวัฏ
- 12.40 น. ชมแปลงพืช ผักภายในสวนสิริวัฏ และร่วมกิจกรรมทำสบู่เอเตอร์เครส
- 14.30 น. เลือกซื้อสินค้าผลิตภัณฑ์ทางการเกษตร
- 14.50 น. เดินทางไปศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงด้านการเกษตรผสมผสาน การเลี้ยง
แพะนม (ศูนย์เรียนรู้บ้านสามพอ)
- 15.00 น. ถึงศูนย์เรียนรู้บ้านสามพอ ชิมนมแพะและร่วมป้อนนมลูกแพะ
- 15.30 น. กิจกรรมทำกรีกโยเกิร์ต จากนมแพะ
- 16.00 น. เลือกซื้อผลิตภัณฑ์ทางการเกษตร
- 16.30 น. เดินทางกลับโดยสวัสดิภาพ

ผลการประเมิน เส้นทางและกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงเกษตร

ผู้ทรงคุณวุฒิมีความประทับใจในเส้นทางท่องเที่ยวที่มีศักยภาพเพียงพอที่จะเป็นเส้นทาง การท่องเที่ยวเชิงเกษตร โดยเชื่อมโยงจากศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจาก พระราชดำริ โดยในเบื้องต้นคาดว่าจะรองรับกับกลุ่มนักท่องเที่ยวคุณภาพ กลุ่มขนาดเล็ก ที่มีความ สนใจอย่างเฉพาะเจาะจง ซึ่งอาจจะเป็นกลุ่มนักท่องเที่ยวครอบครัวที่ต้องการให้บุตรหลานได้เรียนรู้ ควบคู่กับกิจกรรมการท่องเที่ยว อย่างไรก็ตามกลุ่มนักท่องเที่ยวศึกษาดูงาน ทัศนศึกษายังคงเป็น กลุ่มนักท่องเที่ยวหลักที่จะเดินทางเข้ามาในพื้นที่ของชุมชนและเป็นการส่งต่อกลุ่มนักท่องเที่ยวมา จากศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริด้วย แต่ควรพิจารณาเป็นกลุ่มขนาด เล็ก เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้ร่วมกิจกรรมและเรียนรู้

ในการนี้มีความเห็นเพิ่มเติมและร่วมกันวิเคราะห์โดยการประเมินสถานการณ์ จุดแข็งและ จุดอ่อนจากสภาพแวดล้อมภายใน โอกาสและอุปสรรคจากสภาพแวดล้อมภายนอก ตลอดจน ผลกระทบที่มีศักยภาพจากปัจจัยเหล่านี้จากสภาพการณ์ที่วิเคราะห์เบื้องต้น ซึ่งผล (ดังตารางที่ 4.27)

ตารางที่ 4.28 SWOT analysis สวนสิริวัฏ

จุดแข็ง (Strengths)	สิ่งที่ต้องพัฒนา (Weaknesses)
- ความหลากหลายของผลผลิตทางการเกษตรที่สามารถเก็บเกี่ยวได้ทั้งปี เป็นจุดดึงดูดความสนใจให้นักท่องเที่ยวเดินทางมาเที่ยวตามแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร - การพัฒนาแหล่งผลิตผักปลอดสารพิษ 100% ตลาดมีการขยายตัวขึ้นอย่างรวดเร็ว มีความต้องการ และสถานที่ปลูกได้กลายเป็นแหล่งเรียนรู้ฝึกอบรม ศึกษาฐาน และ แหล่งท่องเที่ยว - ความสามารถของเกษตรกร ที่เป็นอาจารย์ด้านชีววิทยา จึงมีความสามารถในการนำเสนอเรื่องราว (Story) ด้านการเกษตร ด้านวิทยาศาสตร์ ทำให้เกิดคุณค่าและสร้างมูลค่าเพิ่ม - เกษตรกรมีความสนใจในการพัฒนาให้เป็นสถานที่แลกเปลี่ยนเรียนรู้ด้านการเกษตรและวัฒนธรรมท้องถิ่นโดยการรวมกลุ่มกับชุมชนชุมชนที่ทำขนม ไม้กวาด จักสาน - มีให้บริการ เป็นมิตร - ความสด ใหม่ของผลิตภัณฑ์ - ผลิตภัณฑ์มีความหลากหลาย ตามฤดูกาล - มีบุคลากรด้านการประกอบอาหาร	- ลักษณะการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของสวนสิริวัฏมีความคล้ายคลึงกับการเกษตรในชุมชน - ขาดความหลากหลายของกิจกรรม ไม่แปลกใหม่แตกต่าง - มีบุคลากรจำนวนน้อย หากจัดเป็นการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างเต็มรูปแบบอาจไม่เพียงพอ - ขาดมุมถ่ายภาพที่สวยงาม - ขาดป้ายบอกทาง - ห้องน้ำไม่เพียงพอ
โอกาส (Opportunities)	อุปสรรค(Threats)
- การกำหนดกลุ่มตลาดเป้าหมายและนำเสนอสินค้าท่องเที่ยวให้ตรง ตามความต้องการของนักท่องเที่ยวแต่ละกลุ่มอย่างเฉพาะเจาะจง - การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรให้เป็นการท่องเที่ยวทางเลือกใหม่ แก่นักท่องเที่ยว	- การเปลี่ยนแปลงด้านสภาพแวดล้อมและภูมิอากาศส่งผลให้ผลผลิต ทางเกษตรออกไม่ตรงตามเวลา - การท่องเที่ยวเชิงเกษตรในบางฤดูกาลมีฝนตกชุก มีแมลงและยุงชุม สร้างความรำคาญแก่นักท่องเที่ยว

ตารางที่ 4.29 SWOT analysis ศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงด้านการเกษตรผสมผสาน การเลี้ยงแพะนม (ศูนย์เรียนรู้บ้านสามพอ)

จุดแข็ง (Strengths)	สิ่งที่ต้องพัฒนา (Weaknesses)
- คุณลักษณะการเป็นเจ้าบ้านที่ดี เน้นการบริการด้วยความจริงใจ - เกษตรกรหรือบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถถ่ายทอดข้อมูลการเกษตร ตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงได้ - ความสด ใหม่ของผลิตภัณฑ์ - ผลิตภัณฑ์มีความแตกต่าง เลียนแบบยาก - มีทักษะการต่อยอดธุรกิจ - มีความรู้และชำนาญเฉพาะด้านสัตว์บาลและการผลิตเนยแข็ง ซึ่งลอกเลียนแบบยาก - มีความสามารถด้านการขาย ให้กับตลาดเฉพาะกลุ่ม - เกษตรกรมีความสนใจในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ของตนกับเกษตรกรอื่น เช่น ร่วมกับผู้ผลิตหม่อนเป็นโยเกิร์ตหม่อน สมูทตี้นมแพะ	- ขาดทักษะด้านการนำเสนอ - บุคลากรจำนวนน้อย - สภาพแวดล้อม ทัศนียภาพของสถานที่ไม่สวยงาม - ขาดทักษะด้านเทคโนโลยีการสื่อสาร - มุมถ่ายภาพที่สวยงาม - สุขอนามัยที่เกี่ยวข้องกับแพะและผลิตภัณฑ์ - ความคิดสร้างสรรค์ การออกแบบสถานที่ - สถานที่โดยรอบยังไม่สามารถนำไปใช้กับการท่องเที่ยวได้ - ป้ายบอกทาง
โอกาส (Opportunities)	อุปสรรค(Threats)
- การกำหนดกลุ่มตลาดเป้าหมายและนำเสนอสินค้าท่องเที่ยวให้ตรง ตามความต้องการของนักท่องเที่ยวแต่ละกลุ่ม โดยเฉพาะในกลุ่มนักท่องเที่ยวครอบครัวและเด็ก - การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรให้เป็นการท่องเที่ยวทางเลือกใหม่ แก่นักท่องเที่ยว	- การเปลี่ยนแปลงด้านสภาพแวดล้อมและภูมิอากาศส่งผลให้ผลผลิต และการต่อสู้โรคของสัตว์ - นมแพะ ยังไม่ได้รับการตอบรับจากกลุ่มผู้บริโภคมากนัก

4.2 แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรเพื่อการเรียนรู้ของศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริและแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรในพื้นที่เชื่อมโยง

ศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริเป็นแหล่งการท่องเที่ยวเชิงเกษตรประเภท E คือ ศูนย์หรือสถานีวิจัยบำรุงพันธุ์สัตว์และหรือพืชที่มุ่งเน้นการพัฒนาประสิทธิภาพทางการเกษตรมากกว่าการท่องเที่ยว โดยมีหน่วยงานที่ต้องบูรณาการองค์ความรู้ไว้ด้วยกัน ซึ่งแต่ละหน่วยงานมีหน้าที่ มีบทบาทของคนที่แตกต่างกันไป แต่มีความพร้อมในการให้บริการด้านการท่องเที่ยว มีกิจกรรมและรูปแบบการให้บริการด้านการท่องเที่ยวเพื่ออำนวยความสะดวกให้กับนักท่องเที่ยวตามเส้นทางและจุดเยี่ยมชม ได้ทั้งกลุ่มขนาดใหญ่และกลุ่มเล็ก ผ่านการสำรองล่วงหน้า

กลุ่มนักท่องเที่ยวที่มาเป็นกลุ่มหลักคือการศึกษาดูงานและทัศนศึกษา ซึ่งจะเป็นการเดินทางพร้อมกันของนักท่องเที่ยวจำนวนมากและด้วยการเป็นหน่วยงานราชการ จึงอาจจะมีกำหนดเวลาในการเดินทางใกล้เคียงกัน ในบางครั้งศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ อาจจะประสบเหตุการณ์มีจำนวนนักท่องเที่ยวต้องการมาเยี่ยมชมในวัน เวลา เดียวกัน (Exceeds demand) ทำให้เกิดการบริการที่ไม่ทั่วถึง ขาดคุณภาพการบริการ (Quality of service) ขณะเดียวกัน ในบางช่วงเวลาอาจมีนักท่องเที่ยวจำนวนน้อย ปัญหาดังกล่าวเกิดขึ้นกับทุกธุรกิจบริการ คือความผันผวนในด้านการต้องการ (Demand fluctuation) โดยเฉพาะด้านการท่องเที่ยวด้วยศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ เป็นแหล่งเรียนรู้ ไม่มีค่าเข้าชม ไม่มีค่าใช้จ่ายสำหรับนักท่องเที่ยวในการสำรองทั้งค่าอาหารและค่าที่พัก ความไม่แน่นอนเปลี่ยนแปลงจึงสามารถเกิดขึ้นได้ง่ายมากยิ่งขึ้น

แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรเพื่อการเรียนรู้ของศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริในเบื้องต้น

4.2.1 การปรับปรุงระบบการสำรองผ่านหน้าเว็บไซต์ (website) ของศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

เว็บไซต์ สามารถเป็นเครื่องมือที่ใช้ในการลดปัญหาความผันผวนในด้านการต้องการ เนื่องจากการสำรองผ่านระบบ อีกทั้งยังเป็นเครื่องมือในการสื่อสารข้อมูลทั้งด้านความรู้และข้อมูลด้านการท่องเที่ยวภายในศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริได้มากยิ่งขึ้น

4.2.2 เรียนรู้ ผ่านเรื่องราว ร่วมกิจกรรมและมีความบันเทิง

การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรเพื่อการเรียนรู้ ของศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อน อันเนื่องมาจากพระราชดำริและสถานที่ท่องเที่ยวในพื้นที่เชื่อมโยงเป้าหมาย ควรมีคุณลักษณะของการท่องเที่ยวที่เรียนรู้ ผ่านเรื่องราว ได้ร่วมกิจกรรม มีความบันเทิง เพื่อให้นักท่องเที่ยวที่มาได้รับทั้งสาระความรู้และความสนุกสนานได้และสอดคล้องกับงานด้านการเกษตร ซึ่งแนวทางดังกล่าวประกอบด้วย

4.2.2.1 การนำเสนอเรื่องราว (Story)

การท่องเที่ยวที่มีเรื่องราว ซึ่งทำให้นักท่องเที่ยวเชิงเกษตรจะได้รับรู้ถึงที่มาหรือประวัติศาสตร์ที่เกี่ยวข้องหรือสัมพันธ์กับบริบทของสถานที่ บรรยากาศ หรือกิจกรรมที่นักท่องเที่ยวกำลังทำอยู่ เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้ซาบซึ้ง (appreciate) ซึ่งการค้นหา จัดเตรียมการบอกเล่าเรื่องราวเปรียบเสมือนการทำให้นักท่องเที่ยวรับรู้ถึงคุณค่า ได้รู้สึกมีส่วนร่วมกับสิ่งที่กำลังทำอยู่หรือเห็นอยู่ ซึ่งจะนำไปสู่การเรียนรู้ด้านการเกษตรและวิถีชีวิตแบบพอเพียง ทั้งในรูปแบบที่เป็นความรู้และในแบบของจริงจากเกษตรกรและชุมชน

4.2.2.2 กิจกรรม (Activity)

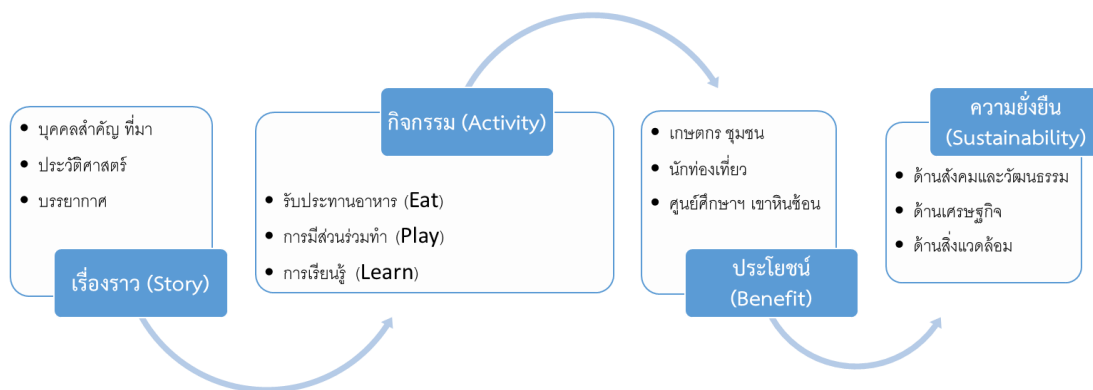
กิจกรรมทางการเกษตร (Agricultural based Activities) ที่สามารถดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเข้ากิจกรรมที่อิงกับวิถีชีวิตและวัฒนธรรมในท้องถิ่นที่สามารถสร้างประสบการณ์ที่แปลกใหม่ให้แก่นักท่องเที่ยวได้ ซึ่งจะเป็น การเพิ่มความประทับใจและสร้างการจดจำให้แก่การเดินทางซึ่งคุณค่าและความประทับใจต่อกิจกรรมการท่องเที่ยวเกิดจากการที่นักท่องเที่ยวได้รับความสนุกสนาน ความบันเทิง จากการเข้าไปมีส่วนร่วมหรือได้ทำกิจกรรม โดยเฉพาะการมีส่วนร่วมกับคนในท้องถิ่นที่เป็นเจ้าของกิจกรรมตัวจริง หรือหากอธิบายตามหลักเศรษฐศาสตร์ก็คือ การสร้างมูลค่าเพิ่มจากวิถีชีวิตและวัฒนธรรมในท้องถิ่นนั่นเอง การมาศูนย์ฯหรือพื้นที่ของเกษตรกรสามารถสร้างกิจกรรมและการสร้างจุดดึงดูด (Tourist attraction) โดยการให้นักท่องเที่ยวได้ลองรับประทานอาหาร (Eat) ผักสด ผลไม้ที่มีคุณภาพ สดใหม่ ของเกษตรกร เช่น เห็ด มะม่วง มะพร้าว กุ้งเผา ปลากระพง ขนมห่อหุ้ม หรือ อาหารถิ่นในพื้นที่จังหวัดฉะเชิงเทรา การมีกิจกรรมที่ให้นักท่องเที่ยวได้มีส่วนร่วมทำ (Play) เช่น กิจกรรมให้อาหารสัตว์ ป้อนนมแพะ ขึ้นกระเจจอกเทศ สำหรับวัยเด็ก กิจกรรมทำขนมท้องถิ่น กิจกรรมทำสบู่ ทำปุ๋ย น้ำยาล้างจานสำหรับกลุ่มผู้สูงอายุ กิจกรรมการเรียนรู้ (Learn) จากข้อมูลในฐานกิจกรรม การนั่งรถราง รวมถึงการแทรกความรู้ผ่านกิจกรรม ควบคู่ไปกับกิจกรรมหลักด้านการเรียนรู้ (Learn) กิจกรรมที่ใกล้ชิด เป็นสิ่งกระตุ้นขั้นพื้นฐานเพื่อให้เกิดการตัดสินใจมาท่องเที่ยวของคนในหลายช่วงวัย

4.2.2.3 ประโยชน์ (Benefit)

การท่องเที่ยวโดยคำนึงถึงผลประโยชน์จะเกิดขึ้นต่อทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง ทั้งต่อนักท่องเที่ยวเอง ที่ได้เรียนรู้ สนุก ประทับใจหรือสามารถนำความรู้ไปใช้ในการประกอบอาชีพ และยังเป็นประโยชน์ให้กับคนในท้องถิ่น ซึ่งนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร มีความเข้าใจในการกระจายรายได้ให้กับคนในท้องถิ่น ซึ่งอาจจะเกิดขึ้นทั้งรายได้ ทางตรง หรือทางอ้อม เช่น ค่าจ้าง ทำของ ค่าจ้างในการขนส่ง ค่าจ้างในการจำหน่ายสินค้า เป็นต้น ซึ่งการกระจายรายได้ให้กับท้องถิ่นนี้ อีกทั้งศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ ยังได้รับประโยชน์จากการที่ได้ถ่ายทอดความรู้ไปยังกลุ่มนักท่องเที่ยว สร้างแรงบันดาลใจ ในการทำให้คนสามารถดำเนินชีวิตตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงได้อย่างเป็นรูปธรรม เกิดการบอกต่อ (word of mouth) ผ่านช่องทางการสื่อสาร ถึงสถานที่และความเป็นมา เพื่อรักษาองค์ความรู้ที่พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ได้มอบให้กับคนไทยทุกคน

4.2.2.4 ความยั่งยืน (Sustainability)

การท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่คำนึงถึงประโยชน์ของทุกภาคส่วนอย่างรอบคอบ จะนำไปสู่ความยั่งยืน ความพอเพียงในการดำรงชีวิตของเกษตรกร และของชุมชน ซึ่งเป็นเงื่อนไขพื้นฐานที่ทำให้เกษตรกรสามารถพึ่งตนเองและดำเนินชีวิตไปได้อย่างมีศักดิ์ศรีภายใต้อำนาจและความมีอิสระในการกำหนดชะตาชีวิตของตนเอง ความสามารถในการควบคุมและจัดการทั้งใน 1) ด้านสังคมและวัฒนธรรม ที่การท่องเที่ยวเชิงเกษตรจะต้องช่วยรักษาวิถีชีวิตวัฒนธรรมแบบเกษตรกร ความเป็นอยู่ของชุมชนดั้งเดิมไว้ 2) ด้านเศรษฐกิจ เมื่อมีการท่องเที่ยวเชิงเกษตร เกิดขึ้นสามารถสร้างรายได้ให้กับเกษตรกรชุมชนท้องถิ่น บุตรหลานสามารถทำงานเรียนรู้ได้ในพื้นที่ เกิดความภาคภูมิใจในอาชีพ หากเป็นการดำเนินธุรกิจการเกษตรเพียงอย่างเดียว เกษตรกรจะต้องส่งสินค้าหรือผลผลิตทางการเกษตรไปขายให้กับผู้ซื้อที่ตลาด ในขณะที่การท่องเที่ยวเชิงเกษตรเป็นการแปลงพื้นที่เกษตรกรรมของตนเองให้กลายเป็นตลาดหรือเป็นแหล่งซื้อขายสินค้า โดยการดึงดูดให้ผู้ซื้อเข้ามายังฟาร์มเพื่อซื้อสินค้าและผลผลิตทางการเกษตรกลับไป ซึ่งผู้ซื้อในที่นี้ ก็หมายความว่าถึงนักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามายังสวนหรือฟาร์ม และ 3) ด้านสิ่งแวดล้อม ที่การท่องเที่ยวเชิงเกษตรจะสร้างผลกระทบทางที่ดีต่อสิ่งแวดล้อมโดยรอบ

ภาพที่ 4.12 แนวทางในการพัฒนารูปแบบกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงเกษตร
ที่มาจากการศึกษา

4.2.3 ให้ความสำคัญกับกลุ่มนักท่องเที่ยวคุณภาพ กลุ่มครอบครัว กลุ่มที่มีความสนใจพิเศษ

จากการศึกษาทั้งข้อมูลเชิงปริมาณจากการสำรวจ และการสังเกต พบว่ามีกลุ่มนักท่องเที่ยวที่มีสมาชิกไม่เกินกว่า 10 คน ที่ให้ความสนใจกับการมาเยี่ยมชมศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาคินซอนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ซึ่งส่วนหนึ่งไม่ได้มีการสำรองการเยี่ยมชม รถราง รวมถึงการเข้าร่วมกิจกรรมฐาน มาล่วงหน้าและเป็นการเดินทางมาในวันเสาร์ อาทิตย์ วันหยุดนชัตฤกษ์ ซึ่งทางศูนย์จะไม่มีเจ้าหน้าที่คอยให้บริการ นักท่องเที่ยวกลุ่มดังกล่าว จึงอาจได้รับความรู้และมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆภายในศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาคินซอนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ได้ไม่มากนัก ทั้งที่เป็นกลุ่มนักท่องเที่ยวที่มีความสนใจและต้องการมาเยี่ยมชมด้วยตนเอง

กลุ่มนักท่องเที่ยวกลุ่มนี้จึงเป็นกลุ่มที่น่าให้ความสนใจในการเพิ่มศักยภาพการท่องเที่ยวมายังศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาคินซอนอันเนื่องมาจากพระราชดำริและกระจายการท่องเที่ยวเชื่อมโยงไปยังสถานที่ท่องเที่ยวในพื้นที่เชื่อมโยงเป้าหมายได้ จากการเก็บข้อมูลในพื้นที่พบว่า กลุ่มนักท่องเที่ยวที่มามีลักษณะดังนี้

กลุ่ม Multi-generation Family การเดินทางท่องเที่ยวของคนหลายช่วงอายุ เป็นกลุ่มครอบครัวที่มีคนหลายวัย เดินทางท่องเที่ยวด้วยกัน ซึ่งนักท่องเที่ยวกลุ่มนี้ชื่นชอบการเดินทางท่องเที่ยวอย่างใส่ใจสิ่งแวดล้อม ไม่เร่งรีบ ท่องเที่ยวด้วยกันได้หลายช่วงวัย ให้ความสนใจกิจกรรมที่ใส่ใจสิ่งแวดล้อม

กลุ่ม Millennial Family หรือ Millennial Mom เป็นกลุ่มที่มีการศึกษา ทันสมัย เปิดกว้างเรื่องเทคโนโลยี ให้ความสำคัญกับพัฒนาการของลูก สนับสนุนลูก เวลาส่วนใหญ่หมดไปกับการทำงานนอกบ้าน จึงเลือกใช้เวลาที่เหลือทุ่มเทให้กับลูกมากกว่าตัวเอง เห็นคุณค่าของการมีประสบการณ์หลากหลายและเชื่อว่าความรู้ที่ดีมักจะอยู่นอกห้องเรียน เชื่อว่าการท่องเที่ยวช่วยตอบโจทย์ให้ลูกมีพัฒนาการและร่างกาย สร้างความผูกพันให้กับทุกคนในครอบครัว

การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรเพื่อการเรียนรู้ของศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อน อันเนื่องมาจากพระราชดำริและสถานที่ท่องเที่ยวในพื้นที่เชื่อมโยงเป้าหมาย เป็นอีกประจักษ์พยานที่แสดงถึงพระอัจฉริยภาพขององค์พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช รัชกาลที่ 9 ที่ได้มอบไว้ให้กับคนไทยและยังได้เห็นการนำความรู้ไปใช้ให้เกิดประโยชน์จริงอย่างเป็นรูปธรรม จากทั้งสวนสิริวิบูลย์และศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงด้านการเกษตรผสมผสานและการเลี้ยงแพะนม (ศูนย์เรียนรู้บ้านสามพอ) เกษตรกรถ่ายทอดความรู้และสร้างความประทับใจ ให้กับนักท่องเที่ยวได้ในทุกเพศวัย โดยเฉพาะกับเยาวชนซึ่งเป็นลูกหลานประชาชนคนไทยที่อาจไม่ได้เห็น ไม่ได้มีโอกาสได้รับรู้ถึง พระราชกรณียกิจในอดีต การให้โอกาสสัมผัสประสบการณ์และร่วมกิจกรรมเรียนรู้สร้างสรรค์ จึงเป็นโอกาสที่ดีซึ่งสอดคล้องกับกลยุทธ์กระจายพื้นที่และช่วงเวลาในการท่องเที่ยว ส่งเสริมการท่องเที่ยวในพื้นที่รองของจังหวัดฉะเชิงเทรา และโครงการระเบียงเศรษฐกิจภาคตะวันออก (Eastern Economic Corridor : EEC) ทำให้จังหวัดฉะเชิงเทราเป็นเมืองน่าอยู่ มาตรฐานโลก รองรับกรุงเทพ โดยมีศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ตามแนวพระราชดำริสู่การพัฒนาอาชีพและสิ่งแวดล้อมให้ยั่งยืนตามวิถีพอเพียงอย่างแท้จริง

บทที่ 5

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

แผนงานวิจัยการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร โดยมีศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อน อันเนื่องมาจากพระราชดำริ จังหวัดฉะเชิงเทราเป็นศูนย์กลางสามารถอธิบายออกเป็น 2 ประเด็น ดังนี้

5.1 เพื่อกำหนดแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรเพื่อการเรียนรู้ของศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริและพื้นที่เชื่อมโยง

5.2 เพื่อจัดทำข้อเสนอแนะเชิงนโยบายในการพัฒนาช่องทางประชาสัมพันธ์และแนวทางในการสร้างการรับรู้ต่อการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรเพื่อการเรียนรู้ของศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

สรุปผลการศึกษา

5.1 แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรเพื่อการเรียนรู้ของศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริและแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรในพื้นที่เชื่อมโยง

ศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

การศึกษาแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรเพื่อการเรียนรู้ของศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริประกอบด้วย ด้าน 3 ที่สำคัญต่อการพัฒนา ดังนี้

5.1.1 ด้านการพัฒนาทรัพยากรทางการท่องเที่ยว

นักท่องเที่ยวมีความพึงพอใจ ได้รับความรู้และประสบการณ์ที่ดีจากการเยี่ยมชม การได้มีส่วนร่วมในกิจกรรม ลักษณะทางกายภาพของสถานที่ท่องเที่ยว มีความโดดเด่นเป็นเอกลักษณ์ สามารถรองรับนักท่องเที่ยวที่ทำการสำรองล่วงหน้ามาได้เป็นจำนวนมาก ด้วยสถานที่และสิ่งอำนวยความสะดวกที่พร้อม หากต้องการยกระดับการท่องเที่ยวเชิงเกษตรให้มีความน่าสนใจ ดึงดูดมากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะกับกลุ่มขนาดเล็กที่เดินทางมาด้วยตนเอง การนำเสนอเส้นทาง พร้อมแผนที่แบบง่าย ไปตามจุดเยี่ยมชม พร้อมทั้งสื่อที่สอดคล้องกับกลุ่มเป้าหมาย ที่มีความสามารถในการใช้

สื่อสังคมออนไลน์ได้เป็นอย่างดี การใช้ป้ายบาร์โค้ดในการอธิบายรายละเอียดของจุด ความสำคัญ ความเป็นรวมถึงกิจกรรมฐานที่เยี่ยมชม จะทำให้นักท่องเที่ยวทุกกลุ่มสามารถเข้าใจจุดเยี่ยมชมของ ศูนย์ฯ ได้โดยศูนย์ไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายมากขึ้น นอกจากนี้ยังรวมถึงการพัฒนากิจกรรมที่สามารถ ทดลองทำด้วยตนเอง นักท่องเที่ยวจะได้รับความรู้ ประสบการณ์และความทรงจำกลับไป อย่าง ครบถ้วน

5.1.2 ด้านการพัฒนาบุคลากร

นักท่องเที่ยวมีความพึงพอใจ ต่อสมรรถนะส่วนตัวของบุคลากรในทุกด้าน เช่น ความเข้าใจ สถานที่อย่างชัดเจน ความสุภาพให้เกียรตินักท่องเที่ยวอย่างทั่วถึง ความเป็นกันเองเต็มใจให้บริการ บุคลิกภาพและการแต่งกายดี ความเป็นมืออาชีพ และการดูแลความปลอดภัยในภาพรวมด้วยจำนวน บุคลากรที่พอเพียงเหมาะสมกับบริบทของพื้นที่แหล่งท่องเที่ยว แสดงให้เห็นถึงศักยภาพของบุคคล ากรภายในศูนย์ฯ ที่สามารถทำงานได้ในหลากหลายหน้าที่ หากต้องการพัฒนาการพัฒนา ความสามารถที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว อย่างเฉพาะเจาะจงเป็นสิ่งที่น่าสนใจให้ความสำคัญ เช่น การอบรมการใช้สื่อ การถ่ายภาพ การตัดต่อวิดีโอ ซึ่งมีความสำคัญต่องานประชาสัมพันธ์และ วิทยากรประจำรถที่นำชม แต่เมื่อมีการอบรมเจ้าหน้าที่กลุ่มดังกล่าว ไม่สามารถเข้าร่วมกิจกรรมได้ จึงทำให้ขาดโอกาสในการพัฒนาทักษะซึ่งมีความสำคัญกับงานที่ต้องทำเป็นประจำและเสียโอกาส ต่อศูนย์ที่จะได้ภาพและวิดีโอที่มีคุณภาพจากบุคคลที่อยู่เบื้องหน้าและต้องพบกับนักท่องเที่ยว โดยตรง นอกจากนี้ยังอาจพัฒนาทักษะในการนำเสนอ (Preseattation) ให้กับบุคลากรที่เป็นนักวิจัยที่ อยู่ภายในหน่วยงาน เพื่อให้บุคลากรสามารถทำหน้าที่ในการนำเสนอได้มากยิ่งขึ้น เพื่อไม่ให้งาน เกี่ยวกับการท่องเที่ยวหนักอยู่กับบุคคลคนใดคนหนึ่ง

5.1.3 ด้านการพัฒนาความสะดวกในการเข้าถึงและสิ่งอำนวยความสะดวก

ภาพรวมนักท่องเที่ยวมีความพึงพอใจในการเข้าถึง ด้านกายภาพคือด้านสถานที่ การให้ ข้อมูลแนะนำแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรใกล้ๆที่ นักท่องเที่ยวมีความพึงพอใจ การให้บริการพาหนะ/ รถรางและอย่างเพียงพอ รวมถึงระบบป้องกันความปลอดภัยระหว่างท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยว การมีสัญญาณโทรศัพท์ที่ชัดเจน การจัดที่นั่งพักผ่อนบริการมากเพียงพอ มีระบบการให้บริการอย่าง เป็นขั้นตอนและอำนวยความสะดวกกับผู้มาเยือน

การเข้าถึงยังรวมถึงการเข้าถึงข้อมูลและความสะดวกในการจอง เพื่อเยี่ยมชมด้วย ปัจจุบัน นักท่องเที่ยวที่มาเป็นกลุ่มใหญ่จะมีการจอง โดยเจ้าหน้าที่ขององค์กร หน่วยงานภาครัฐ ซึ่งมีความ เชี่ยวชาญในการติดต่อหน่วยงานภาครัฐ และนำกลุ่มนักท่องเที่ยวขนาดใหญ่มาเยี่ยมชม หาก

นักท่องเที่ยว กลุ่มเล็ก หรือการเดินทางมาโดยไม่มีการจองล่วงหน้า การพัฒนาการเข้าถึงและอำนวยความสะดวกในการจองเพื่อการเยี่ยมชม โดยการพัฒนาระบบการเยี่ยมชมทางอินเทอร์เน็ต จะช่วยลดการทำงานของเจ้าหน้าที่ศูนย์ ลดขั้นตอนการทำงาน ลดปัญหาที่เกิดขึ้นจากการบริการ (Service gap) และการให้ข้อมูลที่ถูกต้อง ทางศูนย์จะสามารถจัดการกับความสามารถในรองรับและปริมาณการเยี่ยมชมต่อวัน ที่มีการกระจายตัวได้มากยิ่งขึ้น บุคลากรที่ทำหน้าที่เก็บข้อมูล จะทำงานได้โดยผ่านระบบ เก็บข้อมูลเป็นสถิติชัดเจน รวมถึงจะมีเวลาไปใช้ในการพัฒนาองค์ความรู้ที่จำเป็นต่องานอย่างมีคุณค่ามากยิ่งขึ้น

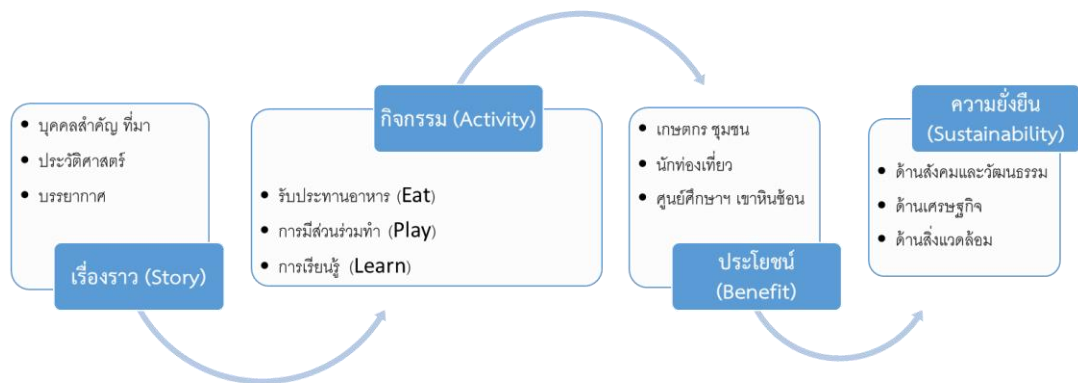
แหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรในพื้นที่เชื่อมโยง

การศึกษาแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรเพื่อการเรียนรู้ของแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่เชื่อมโยงเป้าหมาย โดยกำหนดให้ศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อน อันเนื่องมาจากพระราชดำริ เป็นจุดศูนย์กลาง ทั้ง 4 แหล่ง ประกอบด้วย 1. บ้านวิน ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง 2. สวนสิริวัฏ ศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง 3. สวนมะนาว นางสมคิด เพ็ญบุผา เกษตรกรต้นแบบตำบลเขาหินซ้อน 4. ศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงการเกษตรผสมผสานการเลี้ยงแพะนม (ศูนย์เรียนรู้บ้านสามพอ) มีแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรเพื่อการเรียนรู้ ดังนี้

5.1.4 ด้านการพัฒนาทรัพยากรทางการท่องเที่ยว

นักท่องเที่ยวมีความพึงพอใจต่อภาพรวมของการท่องเที่ยวเชิงเกษตรในทุกแหล่ง อย่างไรก็ตาม การท่องเที่ยวเชิงเกษตรเป็นการท่องเที่ยวที่ผสมผสานองค์ความรู้ ความประทับใจและการสร้างประสบการณ์

การยกระดับการท่องเที่ยวให้เป็นการท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวได้อย่างต่อเนื่อง สม่่าเสมอไม่ขึ้นกับเหตุการณ์หรือสถานการณ์รอบตัว นักท่องเที่ยวสนใจและมีความต้องการจะมาท่องเที่ยวด้วยตนเองจะทำให้การท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่เป็นแหล่งเชื่อมโยงจากศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ สามารถเป็นแหล่งรายได้ของเกษตรกรชุมชนได้อย่างยั่งยืน

ภาพที่ 5.1 โมเดลแนวทางในการพัฒนารูปแบบกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงเกษตร
ที่มา : จากการศึกษา

การพัฒนาตัวผลิตภัณฑ์ทางการเกษตรให้มีความพิเศษแตกต่าง มีเรื่องราว (Story) และสามารถสร้างความประทับใจได้เป็นสิ่งจำเป็นให้นักท่องเที่ยวได้ซาบซึ้ง (Appreciate) ซึ่งการค้นหา จัดเตรียมการบอกเล่าเรื่องราวเปรียบเสมือนการทำให้นักท่องเที่ยวรับรู้ถึงคุณค่า ได้รู้สึกมีส่วนร่วมกับสิ่งที่กำลังทำอยู่หรือเห็นอยู่ ซึ่งจะนำไปสู่การเรียนรู้ด้านการเกษตรและวิถีชีวิตแบบพอเพียง ทั้งในรูปแบบที่เป็นความรู้และในแบบของจริงจากเกษตรกรและชุมชน การพัฒนา กิจกรรม (Activity) กิจกรรมทางการเกษตร (Agricultural Based Activities) ที่สามารถดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเข้ากิจกรรมที่อิงกับวิถีชีวิตและวัฒนธรรมในท้องถิ่นที่สามารถสร้างประสบการณ์ที่แปลกใหม่ให้แก่นักท่องเที่ยวได้ เช่น การให้นักท่องเที่ยวได้ลองรับประทานอาหาร (Eat) การมีกิจกรรมที่ให้นักท่องเที่ยวได้มีส่วนร่วมทำ (Play) ควบคู่ไปกับกิจกรรมหลักด้านการเรียนรู้ (Learn) กิจกรรมใกล้ชิด เป็นสิ่งกระตุ้นพื้นฐานเพื่อให้เกิดการตัดสินใจมาท่องเที่ยวของคนในหลายช่วงวัย

ทุกคนคำนึงถึงคุณค่าที่จะได้รับ หรือ ประโยชน์ที่จะได้รับจากการท่องเที่ยว หากสถานที่ท่องเที่ยวในพื้นที่เชื่อมโยงเป้าหมาย พัฒนากิจกรรมที่แบบบูรณาการให้เกิดประโยชน์กับทุกภาคส่วนได้อย่างชัดเจน ทั้งประโยชน์ของกิจกรรมที่มีต่อศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาคันทรงอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ประโยชน์ต่อเกษตรกร ประโยชน์ต่อนักท่องเที่ยวที่เป็นกลุ่มเป้าหมาย (Segment) กิจกรรมที่เกิดขึ้นจะเป็นกิจกรรมที่น่าสนใจและมีความแตกต่างอย่างชัดเจน เป็นอัตลักษณ์ของพื้นที่ ที่ยังเกิดความยั่งยืน (Sustainability) สามารถสร้างรายได้ให้กับเกษตรกรชุมชนท้องถิ่น

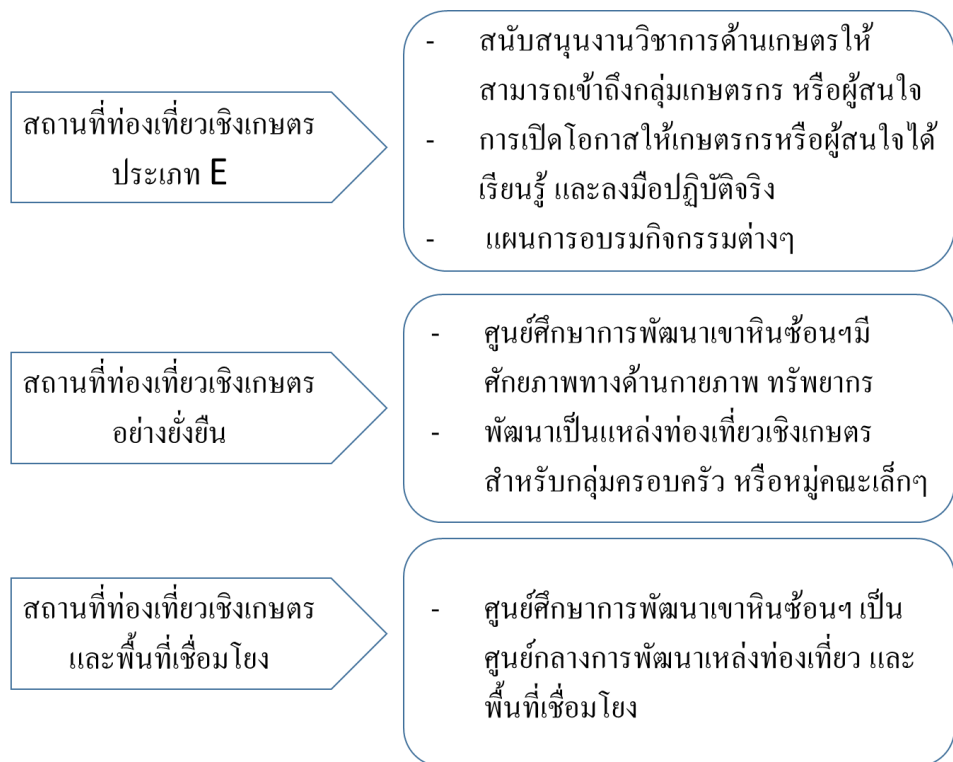
5.1.5 ด้านการพัฒนาบุคลากร

นักท่องเที่ยวมีความพึงพอใจต่อภาพรวมของบุคลากรของสถานที่ท่องเที่ยวในพื้นที่เชื่อมโยงเป้าหมาย ในทุกด้าน โดยเฉพาะคุณลักษณะของการเป็นเจ้าบ้านที่มีมิตรไมตรี ความเป็นมืออาชีพ ในงานด้านการเกษตร โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านการนำปรัชญาแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้อย่างเป็นรูปธรรม ตามความเหมาะสมกับบริบทของตน ซึ่งถูกถ่ายทอดออกมาพร้อมกับการนำชมในการท่องเที่ยว ด้วยคุณลักษณะที่มีความพอเพียงในใจและมีความสุขกับวิถีชีวิต

การพัฒนาสถานที่ของตนให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร บุคลากรอาจจะจำเป็นต้องพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง ด้านความรู้ทางวิชาการและวิทยาการสมัยใหม่ วิชาการเกษตรอย่างต่อเนื่องและเท่าทัน เพราะคนที่มาเยี่ยมชมส่วนหนึ่งเป็นบุคคลที่มีความรู้ และยังต้องการได้รับความรู้ที่หาได้ยาก ไม่มีอยู่ทั่วไป จึงเดินทางมาท่องเที่ยวยังแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรในพื้นที่ การเรียนรู้ของเกษตรกรจึงจำเป็นต้องเรียนรู้ตลอดชีวิต ซึ่งศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ เป็นหน่วยงานหลักที่จะเชื่อมโยงองค์ความรู้ในด้านนี้อย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้ยังรวมถึงความรู้เกี่ยวกับการบริหารจัดการ การพัฒนาผลิตภัณฑ์ การแปรรูป การบรรจุหีบห่อ เพื่อสร้างมูลค่าของผลิตภัณฑ์ทางการเกษตร และความรู้ด้านการตลาด การสื่อสารประชาสัมพันธ์อีกด้วย

5.1.6 ด้านการพัฒนาความสะดวกในการเข้าถึงและสิ่งอำนวยความสะดวก

ภาพรวมนักท่องเที่ยวมีความพึงพอใจในการเข้าถึง ระยะทางการเดินทางไม่ไกลจากศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ทำให้ระยะเวลาในการเดินทางแต่ละพื้นที่เชื่อมโยงได้ภายใน 1 วัน หากมีการพัฒนาสภาพด้านกายภาพของสถานที่ ให้ให้มากขึ้น พัฒนาการให้ข้อมูลแนะนำแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร ป้ายประชาสัมพันธ์ แผนที่เส้นทางการเดินทางจากศูนย์ และการเชื่อมโยงข้อมูลที่จะได้จากศูนย์มายังแหล่งท่องเที่ยว รวมถึงปริมาณการรองรับ เนื่องด้วยในทุกแหล่งท่องเที่ยว ประมาณความสามารถในการรองรับได้ถึงขนาด 100-150 คน สามารถจอดรถได้เพียงพอ แต่เมื่อพิจารณาในพื้นที่และจากความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ จะพบว่าปริมาณการรองรับนักท่องเที่ยวของสถานที่ท่องเที่ยวในพื้นที่เชื่อมโยงเป้าหมาย ยังสามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้ในปริมาณที่จำกัด (ยกเว้น บ้านวิน ที่อาจจะสามารถรองรับได้มากกว่าแหล่งอื่น) ซึ่งการรองรับนักท่องเที่ยวกลุ่มขนาดเล็ก ไม่เกิน 15 คน จะเป็นข้อได้เปรียบในการดูแล ให้บริการข้อมูล การเตรียมตัวของสถานที่ท่องเที่ยวในพื้นที่เชื่อมโยงเป้าหมายกับความคาดหวังของนักท่องเที่ยวกลุ่มดังกล่าวจึงเป็นเรื่องสำคัญที่เกษตรกรต้องทำความเข้าใจและระมัดระวัง

ภาพที่ 5.2 แผนภาพสรุปแนวทางการพัฒนาสถานที่ท่องเที่ยวเชิงเกษตร

5.2 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายในการพัฒนาช่องทางประชาสัมพันธ์และแนวทางในการสร้างการรับรู้ต่อการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรเพื่อการเรียนรู้ของศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

5.2.1 ศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริมีศักยภาพ มีความพร้อมในหลากหลายมิติ รวมถึงมีความเกี่ยวข้องกับหน่วยงานหลายภาคส่วนทั้งภายในและภายนอก ดังนั้นนโยบายในการพัฒนาช่องทางประชาสัมพันธ์และแนวทางในการสร้างการรับรู้ต่อการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรจึงนำเสนอให้เห็นถึงหน่วยงานที่สามารถรองรับการนำนโยบายไปใช้ได้ในทางปฏิบัติซึ่งประกอบด้วยหน่วยงานหลักและรอง ดังนี้

☐ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายเพื่อการพัฒนาช่องทางประชาสัมพันธ์และแนวทางในการสร้างการรับรู้ต่อการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรเพื่อการเรียนรู้ของศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ข้อที่ 1

5.2.2 ศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ดำเนินการด้านการประชาสัมพันธ์ โดยมีความชัดเจน สอดคล้องต่อเนื่อง เพื่อกระตุ้นและสร้างการรับรู้บทบาทหน้าที่ภารกิจและภาพลักษณ์ที่ชัดเจน การเผยแพร่ที่ชัดเจนจะทำให้เกิดประโยชน์สูงสุดตามวิสัยทัศน์

☐ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายเพื่อการพัฒนาช่องทางประชาสัมพันธ์และแนวทางในการสร้างการรับรู้ต่อการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรเพื่อการเรียนรู้ของศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ข้อที่ 2

5.2.3 ศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริและเกษตรกร ชุมชน แหล่งท่องเที่ยวเชื่อมโยงเป้าหมาย ใช้สัญลักษณ์ # แชชแท็ก ในสื่อโซเชียลมีเดียและควรมีการตกลงร่วมกันให้เป็นข้อความและรูปแบบเดียวกัน เพื่อให้สัญลักษณ์ แชชแท็ก คำว่า #ศูนย์ศึกษาเขาหินซ้อน และ#KhaoHinSorn เป็นเหมือนกัน ซึ่งนักท่องเที่ยวหรือผู้ที่เดินทางมายังศูนย์การศึกษาพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริและแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร พื้นที่เชื่อมโยงเป้าหมาย นิยมใช้สื่อ เมื่อร่วมกันใส่แฮชแท็กนี้ลงในสื่อ จะกลายเป็นคลังภาพนิ่ง คลังข้อมูลและคลิปวิดีโอของศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ที่จะสามารถสืบค้นหรือหาข้อมูลจากคลังข้อมูลดังกล่าวได้อย่างกว้างขวางและทั่วถึงมากยิ่งขึ้น

☐ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายเพื่อการพัฒนาช่องทางประชาสัมพันธ์และแนวทางในการสร้างการรับรู้ต่อการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรเพื่อการเรียนรู้ของศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ข้อที่ 3

5.2.4 สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (สำนักงาน กปร.) และศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ผลักดันการผลิตวีดิทัศน์ขนาดสั้น (1-2 นาที) เพื่อเผยแพร่องค์ความรู้ด้านวิชาการเกษตร ตามวิถีพอเพียง ออกสู่สื่อโซเชียลในรูปแบบต่างๆ เพื่อให้ขยายผลความรู้และความสำเร็จจากงานวิจัยภายในศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ รวมถึงศูนย์ศึกษาการพัฒนาอื่น เพื่อสื่อสารไปสู่สาธารณะในวงกว้าง

☐ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายเพื่อการพัฒนาช่องทางประชาสัมพันธ์และแนวทางในการสร้างการรับรู้ต่อการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรเพื่อการเรียนรู้ของศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ข้อที่ 4

5.2.5 ศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ จัดทำแผนประชาสัมพันธ์ของศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อน อันเนื่องมาจากพระราชดำริที่เชื่อมโยงกับเกษตรกรในพื้นที่เชื่อมโยง ซึ่งเคยได้รับองค์ความรู้ตามแนวพระราชดำริ และการถ่ายทอดวิชาการจนสามารถประกอบอาชีพ และดำเนินชีวิตได้ตามวิถีพอเพียงที่ยั่งยืน เพื่อแสดงผลความสำเร็จของศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ อย่างเป็นรูปธรรม

☐ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายเพื่อการพัฒนาช่องทางประชาสัมพันธ์และแนวทางในการสร้างการรับรู้ต่อการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรเพื่อการเรียนรู้ของศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ข้อที่ 5

5.2.6 ศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ศึกษาค้นหาจุดเด่นของการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรของศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ เนื่องจากมีความโดดเด่นหลายด้าน

☐ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายเพื่อการพัฒนาช่องทางประชาสัมพันธ์และแนวทางในการสร้างการรับรู้ต่อการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรเพื่อการเรียนรู้ของศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ข้อที่ 6

5.2.7 ศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ค้นหาอัตลักษณ์ที่โดดเด่นของสินค้าทางการเกษตรที่จำหน่ายภายในศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ เพื่อสร้างภาพลักษณ์และตราสินค้าที่ชัดเจน

☐ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายเพื่อการพัฒนาช่องทางประชาสัมพันธ์และแนวทางในการสร้างการรับรู้ต่อการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรเพื่อการเรียนรู้ของศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ข้อที่ 7

5.2.8 ศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ เพิ่มการเคลื่อนไหวของการใช้ช่องทางของสื่อสังคมออนไลน์ ส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงเกษตร เช่น การสร้าง facebook หรือ twitter ของศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ หรือการออกแบบแมสคอตหรือสติ๊กเกอร์เพื่อเป็นตัวแทนของการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันใน LINE Application

☐ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายเพื่อการพัฒนาช่องทางประชาสัมพันธ์และแนวทางในการสร้างการรับรู้ต่อการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรเพื่อการเรียนรู้ของศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ข้อที่ 8

5.2.9 ศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ พยายามพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวเพื่อให้สอดคล้องกับความ ต้องการหรือความสนใจของนักท่องเที่ยว เช่น การพัฒนา กิจกรรมการลงมือทำ (DIY: Do it yourself) กับกลุ่ม นักท่องเที่ยวครอบครัว กลุ่มนักท่องเที่ยวหลายช่วงวัย (Multi gen)

☐ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายเพื่อการพัฒนาช่องทางประชาสัมพันธ์และแนวทางในการสร้างการรับรู้ต่อการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรเพื่อการเรียนรู้ของศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ข้อที่ 9

5.2.10 ศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริและกรมส่งเสริมการเกษตร/การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สื่อสารเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรในหมู่นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ โดยการพัฒนาเว็บไซต์การท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยใช้ภาษาอังกฤษ

☐ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายเพื่อการพัฒนาช่องทางประชาสัมพันธ์และแนวทางในการสร้างการรับรู้ต่อการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรเพื่อการเรียนรู้ของศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ข้อที่ 10

5.2.11 ศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ จัดทำแผนที่แหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร เส้นทางท่องเที่ยวเชิงเกษตร ปฏิทินท่องเที่ยวเชิงเกษตร ปฏิทินผลผลิตทางการเกษตรของศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ในรอบปี

☐ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายเพื่อการพัฒนาช่องทางประชาสัมพันธ์และแนวทางในการสร้างการรับรู้ต่อการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรเพื่อการเรียนรู้ของศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ข้อที่ 11

5.2.12 กรมส่งเสริมการเกษตร ออกแบบบหีบห่อผลิตภัณฑ์ทางการเกษตรสินค้าทางการเกษตรที่ทำน่ายภายในศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริเพื่อเป็นของฝาก (Agro Gift Set)

☐ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายเพื่อการพัฒนาช่องทางประชาสัมพันธ์และแนวทางในการสร้างการรับรู้ต่อการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรเพื่อการเรียนรู้ของศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ข้อที่ 12

5.2.13 กรมส่งเสริมการเกษตรพัฒนาการสื่อความหมายทั้งที่เป็นประเภทใช้บุคคลบรรยายและประเภทไม่ใช้บุคคล เช่น ป้ายบอกทาง ป้ายสื่อความหมาย ข้อมูลผ่าน QR code แผ่นพับ แผนที่หนังสือแนะนำเส้นทางท่องเที่ยวเว็บไซต์ โดยเฉพาะกับกลุ่มนักท่องเที่ยวที่เดินทางท่องเที่ยวด้วยตนเอง

☐ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายเพื่อการพัฒนาช่องทางประชาสัมพันธ์และแนวทางในการสร้างการรับรู้ต่อการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรเพื่อการเรียนรู้ของศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ข้อที่ 13

5.2.14 กรมส่งเสริมการเกษตร สื่อสารโดยส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรร่วมกับพื้นที่เชื่อมโยงและพัฒนาเป็นเส้นทางหรือโปรแกรมนำเที่ยวอย่างเต็มรูปแบบ เพื่อส่งต่อนักท่องเที่ยวไปยังจุดต่างๆ

☐ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายเพื่อการพัฒนาช่องทางประชาสัมพันธ์และแนวทางในการสร้างการรับรู้ต่อการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรเพื่อการเรียนรู้ของศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ข้อที่ 14

เกษตรกร ชุมชน แหล่งท่องเที่ยวเชื่อมโยงเป้าหมาย กรมส่งเสริมการเกษตร

5.2.15 ศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ การสร้างเป็นเครือข่ายเพื่อส่งเสริมการดำเนินกิจการและกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรร่วมกันและร่วมแบ่งผลประโยชน์ที่เป็นธรรม เพื่อให้เกิดเป็นกลุ่มที่มีความเข้มแข็ง โดยมีศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ เป็นศูนย์กลาง

☐ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายเพื่อการพัฒนาช่องทางประชาสัมพันธ์และแนวทางในการสร้างการรับรู้ต่อการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรเพื่อการเรียนรู้ของศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ข้อที่ 15

5.2.16 การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย การจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมกับการท่องเที่ยว ร่วมกันเป็นเครือข่ายเพื่อรวบรวมข้อมูล อย่างเป็นระบบ พร้อมเผยแพร่ข้อมูลทางสื่อต่างๆ เพื่อให้เป็นที่รู้จักอย่างกว้างขวางและเป็นการส่งเสริมการตลาด

☐ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายเพื่อการพัฒนาช่องทางประชาสัมพันธ์และแนวทางในการสร้างการรับรู้ต่อการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรเพื่อการเรียนรู้ของศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ข้อที่ 16

5.2.17 การจัดเทศกาลส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรในฤดูกาลท่องเที่ยว เพื่อเป็นการกระตุ้นยอดขายให้แก่เกษตรกรในพื้นที่เชื่อมโยงที่มีผลผลิตมากเพียงพอ

☐ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายเพื่อการพัฒนาช่องทางประชาสัมพันธ์และแนวทางในการสร้างการรับรู้ต่อการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรเพื่อการเรียนรู้ของศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขานินชอนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ข้อที่ 17

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยและกรมส่งเสริมการเกษตร การศึกษาวิจัยตลาดเพื่อหาอุปสงค์ (Demand) ทางการท่องเที่ยวเชิงเกษตรในกลุ่มนักท่องเที่ยวคุณภาพจะช่วยให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้าใจในแรงจูงใจ ความ สนใจ และความต้องการของนักท่องเที่ยวกลุ่มนี้ได้มากยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะในการศึกษาวิจัยครั้งต่อไป

1) ควรศึกษาแนวทางในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ทางการเกษตร เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวในการศึกษาวิจัยครั้งต่อไป

2) ควรศึกษาทรัพยากรทางการท่องเที่ยวทางอาหาร (Gastronomy Tourism) เพื่อเชื่อมโยงกับแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร จังหวัดฉะเชิงเทรา ซึ่งมีความโดดเด่นด้านอาหารและเชื่อมโยงกับกิจกรรมกิจกรรมพิเศษอื่น ๆ มายังแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรได้

3) ควรศึกษาพฤติกรรมการท่องเที่ยวของกลุ่มนักท่องเที่ยวครอบครัว ที่มีความสนใจด้านการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ซึ่งเป็นกลุ่มนักท่องเที่ยวคุณภาพที่น่าสนใจ

4) ควรศึกษาการรวมกลุ่มของเกษตรกรให้เป็นชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตร เพื่อพัฒนาความเข้มแข็งในลักษณะเครือข่ายวิสาหกิจ การร่วมมือด้านการเกษตรซึ่งจะสร้างประโยชน์ให้แก่กลุ่มและส่วนรวมได้มากยิ่งขึ้น

บรรณานุกรม

- เทพกร ณ สงขลา. (2556). รูปแบบการจัดการทรัพยากรเกษตรเพื่อการท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่ยั่งยืน
ในอำเภอช้างกลาง จังหวัดนครศรีธรรมราช. สงขลา: วิทยานิพนธ์ปริญญาโท,
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- สรุปสาระสำคัญจากเอกสารประกอบการประชุมประจำปี 2559 ของ สศช.ร่างแผนพัฒนาเศรษฐกิจและ
สังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564) <http://www.etatjournal.com/web/menu-read-tat/menu-2016/menu-42016/752-42016-plan12>
- สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. (2558). แผนแม่บทรองรับการ
เปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ พ.ศ. 2558-2593. กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและ
สิ่งแวดล้อม. กรุงเทพฯ.
- สำนักงานบริหารและพัฒนาองค์ความรู้. (2559). เจาะเทรนด์โลก 2017. ศูนย์สร้างสรรค์งานออกแบบ
(TCDC). กรุงเทพฯ.
- ศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อน อันเนื่องมาจากพระราชดำริ.(2559) รายงานประจำปีงบประมาณ 2558.
- Collier, A. & Harraway, S. (1997). Principles of Tourism. Auckland: Longman.
- Desmond Jolly. (2006). A Handbook for Planning and Managing Agritourism and Nature Tourism
Operations. Davis, CA. Accessed 6 July 2014. Available from www.csrees.usda.gov.
- Diane Kuehn and et. al. (2000). Considerations for Agritourism Development. Oswego, New York.
Accessed 8 July 2014. Available from www.verderriverinstitute.org
- Dora Ann Hatch. (2009). Agritourism: Best Management Practices and Plan of Operation. Area
Agent Community Rural Development & Extension Agritourism Program Coordinator.
Accessed 6 July 2017. Available from www.lsuagcenter.com/agritourism
- Hsu, Chia-Chien. (2005). Identification of Intangible Resources Essential to Agritourism Enterprises in
Taiwan: A Delphi Study. Accessed 8 June 2017. Available from <https://etd.ohiolink.edu>.
- Pandurang Taware. (2000). Agri-tourism: Innovative Supplementary Income Generating Activity for

Enterprising Farmers. Confederation of Indian Industry. Accessed 9 June 2017. Available from www.agritourism.in/.../Agri-Tourism_Concept_Note.pdf.

Torres, Rebecca M. (2003). "Linkages between Tourism and Agriculture in Mexico." *Annals of Tourism Research*, 30.3 : 546-66.

Wolfe, K., and G. Bullen. (2009). "Agritourism, your way: A how-to guide for successful agritourism enterprises." University of Georgia's Center for Agribusiness and Economic Development and North Carolina State Cooperative Extension Service's Business Side of Agritourism Program Series.n.d. Accessed 9 Aug 2017. Available from <http://www.clemson.edu>

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก
ภาพและตัวอย่าง

๑

แรลลี่สู่บ้านน้อย

สานต่อพระราชปณิธาน

10-11 มีนาคม 2561

เปิดรับสมัคร

ผู้สนใจร่วมกิจกรรม "แรลลี่สู่บ้านน้อย สานต่อพระราชปณิธาน" บนเส้นทางดูงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

วิธีการสมัคร

1. ดูข้อมูลการแข่งขันได้ที่ www.iworldlywise.com / www.rallythai.net / www.khaohinsorn.com
2. ดาวน์โหลดใบสมัครได้ที่ www.iworldlywise.com
3. ส่งใบสมัครมาที่ E-mail khs.rally@gmail.com
4. รับสมัครตั้งแต่วันที่ - 2 มีนาคม 2561 และ ตรวจสอบรายชื่อผู้มีสิทธิ์เข้าร่วมกิจกรรม วันที่ 5 มีนาคม 2561
5. สอบถามข้อมูลกิจกรรม ได้ที่ 092-997-9500 090-991-2911

ศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ
อ.พนมสารคาม จ.ฉะเชิงเทรา

การประชาสัมพันธ์กิจกรรมของศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

กลุ่มนักท่องเที่ยวของหน่วยงานราชการ และกลุ่มนักท่องเที่ยวครอบครัว
ที่มาท่องเที่ยวที่ศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

การร่วมประชุมกับหน่วยงาน เพื่อรับฟังความคิดเห็นจากเกษตรกรและชุมชน
ที่อยู่โดยรอบศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

ภาคผนวก ข

ตัวอย่างรายชื่อคณะศึกษาดูงาน เยี่ยมชม บ้านวิน

รายชื่อคณะศึกษาดูงาน เยี่ยมชม บ้านวินช่วงระหว่าง มิถุนายน 2560-26 ธันวาคม 2560

1. คณะอาจารย์จากมหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ 1 มิถุนายน 2560
2. คณะศึกษาดูงานจากโรงไฟฟ้าบางปะกง 19 มิถุนายน 2560
3. สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์ฉะเชิงเทรา 22 มิถุนายน 2560
4. โครงการพัฒนาสุขภาพจิต จังหวัดแพร่ 14 กรกฎาคม 2560
5. รายการ Land of Love แผ่นดินไทยแผ่นดินแห่งความรัก 21 กรกฎาคม 2560
6. ผู้อำนวยการและครูโรงเรียนเทศบาล 1 วัดแหลมใต้ 3 สิงหาคม 2560
7. สำนักงานเกษตรและสหกรณ์จังหวัดฉะเชิงเทรา 6 สิงหาคม 2560
8. สำนักงานประชาสัมพันธ์จังหวัดจันทบุรี 8 สิงหาคม 2560
9. สหภาพแรงงานรัฐวิสาหกิจการบินไทย 24 สิงหาคม 2560
10. ทีมข่าว TNN24 ช่อง 16 24 สิงหาคม 2560
11. ครูและนักเรียนชั้น ป.6 โรงเรียนเทศบาล 1 วัดแหลมใต้ (สุตสุนทร) 6 กันยายน 2560
12. ครูและนักเรียนชั้น ป.5 โรงเรียนเทศบาล 1 วัดแหลมใต้ (สุตสุนทร) 7 กันยายน 2560
13. ครูและนักเรียนชั้น ป.4 โรงเรียนเทศบาล 1 วัดแหลมใต้ (สุตสุนทร) 8 กันยายน 2560
14. สำนักงานเกษตรจังหวัดฉะเชิงเทรา 15 กันยายน 2560
15. ท็อปไลน์ – โคมอนด์ 19 กันยายน 2560
16. สมาชิก Young Smart Farmer จังหวัดฉะเชิงเทรา และจังหวัดนครนายก 20 กันยายน 2560
17. นักศึกษาจากมหาวิทยาลัยบูรพา 21 กันยายน 2560
18. รายการ บ่ายโมงตรงประเด็น ThaiPBS 5 ตุลาคม 2560
19. นักศึกษามหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ 7 ตุลาคม 2560
20. สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง 10 ตุลาคม 2560
21. รายการ THE INSIDER ช่อง MCOT HD 11 ตุลาคม 2560

22. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี 20 ตุลาคม 2560
23. สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์พะเยา 20 ตุลาคม 2560
24. นักศึกษาจากมหาวิทยาลัยศรีปทุม 30 ตุลาคม 2560
25. นักศึกษาจากมหาวิทยาลัยบูรพา 4 พฤศจิกายน 2560
26. เจ้าหน้าที่ สำนักงานเกษตรจังหวัดเพชรบุรี 9 พฤศจิกายน 2560
27. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีมหานคร คณะบริหารธุรกิจ 17 พฤศจิกายน 2560
28. รายการ สภากาแฟ สถานีวิทยุ ม.อ.หาดใหญ่ 19 พฤศจิกายน 2560
29. พนักงานบริษัทเอกชน 25 พฤศจิกายน 2560
30. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตศรีราชา 25 พฤศจิกายน 2560
31. คณะกรรมการหมู่บ้าน อำเภอปากพลี จังหวัดนครนายก 13 ธันวาคม 2560
32. อบรบเกษตรกรตำบลบ้านช่อง 14 ธันวาคม 2560
33. รองผู้ว่าราชการจังหวัดพะเยา 21 ธันวาคม 2560
34. สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์จังหวัด ภาคตะวันออก 21 ธันวาคม 2560
35. องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านนา อำเภอปะเหลียน จังหวัดตรัง 21 ธันวาคม 2560
36. รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ และคณะ 23 ธันวาคม 2560
37. อบรบการทำบัญชีให้แก่เกษตรกรตำบลเขาหินซ้อน 26 ธันวาคม 2560